

Ghidul pentru Monitori locali de drepturile omului

AVETI nevoie de liniste și multumire soffletească?
Apelați 092. ...005 sau ...6.61 și veți avea
cea mai bună echipă de: amenajări, montare
Nevada, zugrăvit, rigips, gresie, faianță, tapet,
mochetă, linoleum. Seriozitate, calitate și
rapiditate! Excluz romii!

PARTICULAR, închiriez apartament 2 camere, zona
Mall, spațios, decomandat, amenajat lux, telefon,
220\$. Tel: 072...1.445

PARTICULAR, închiriez garsonieră mobilată, 60\$ lună,
1an anticipat, exclus romi; 0724.209.384

PARTICULAR, apartament 4 camere; ne/mobilat,
lux, ultracentral. 07...15.916

- Dau in chiria camera mare in ap.2 camere, decomandat, confortat, utilat, mobilat, pentru 1-2 persoane sau cuplu; pret 70 EUR. Tel: 146...074...53578
- Persoana serioasa cu o fetita, primesc in gazda o fatita frumoasa. Tel: ...763
- Caut colega de camera serioasa, preferabil cu serviciu in ap.2 camere, chirie 25 EUR + cheltuieli, contoare. Cer si ofera seriozitate. Tel: 07...15999
- Inchiriez 2 camere in vila, intrare separata, chiuveta si apa in camera, fara baie, WC, curte, exclus romi. Tel: 1...42, 0...586261
- Primim in gazda 2 tineri casatori. Adresa: str. Mărășești nr.29.
- Inchiriez camera mica, mobilata, intrare separata, acces dependinta, centrala termica, telefon, cablu, masina de spalat, pret 35 EUR+cheltuieli sau 50 EUR cu cheltuieli incluse. Tel: ...127
- Inchiriez pe termen lung ap. 1 camera 40 mp. ne

NU SERVIM TIGANI SI ROMI

Romani CRISS

**Centrul Romilor pentru
Intervenție Socială și Studii**

Ghidul pentru Monitorii locali de drepturile omului

Un instrument de lucru, ce conține elementele de bază necesare monitorizării încălcării drepturilor omului, adresat atât monitorilor locali din România; activiștilor de drepturile omului, juriștilor, cât și personalului de specialitate din cadrul autorităților publice locale (experți romi din cadrul primăriilor, consilieri pe problema romilor din prefecturi, mediatori sanitari, școlari etc.)

Av. Dezideriu Gergely

Romani CRISS

Centrul Romilor pentru
Intervenție Socială și Studii

Costel Bercuș
Director Executiv
Romani CRISS
Str. Buzești nr. 19
București

Tel: +4021 231 41.44
Fax: +4021 212 56.05
Email: criss@dnt.ro; humanrights@romanicriss.org
www.romanicriss.org

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GERGELY, DEZIDERIU
Ghidul pentru monitorii locali de drepturile omului /
Dezideriu Gergely - București: ECA, 2003
Bibliogr.
ISBN 973-86370-3-1

342.7

Romani CRISS 2003

Toate drepturile rezervate

Prezenta publicație și părți componente ale acesteia nu pot fi reproduse decât în scop educativ sau ne-comercial. Informațiile din această publicație nu pot fi reproduse în scop comercial sub nici o formă, fără consimțământul expres al Romani CRISS.

Contribuții

Acest Ghid a fost scris de Av. Dezideriu Gergely și este rezultatul materialului predat la cursul de "Formare a Monitorilor Locali de Drepturile Omului" organizat de Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii, în cadrul proiectului "Rețea de monitorizare pentru combaterea discriminării față de Romi" finanțat de Open Society Institute-Budapesta și CCFD-Paris.

Autorul mulțumește echipei Romani CRISS, Directorului Executiv, Costel Bercuș și, în special, lui Mădălin Morteau și Tabă Stănică pentru eforturile depuse în organizarea cursului de formare și a materialelor de natură juridică necesare participanților la training-ul de "Formare a Monitorilor Locali de Drepturile Omului."

Aceast material nu a fost conceput pentru a fi un instrument comprehensiv, ci unul de lucru, prezentând elementele de bază pentru viitorii monitori locali din România, celor care monitorizează situația romilor din perspectiva drepturilor omului.

Inițial, acest raport s-a adresat primilor monitori locali de drepturile omului, contractați de Romani CRISS în România, în special: Vaszi Robert Janos, Simion Samir, Balog Ioan, Rudai Vasile, Liviu Daraban, Eva Serdean, Marcel Costache, Cristian Hetea și Antonel Tabac.

Acest material poate fi utilizat de experții din cadrul organizațiilor non-guvernamentale, activiști de drepturile omului, studenți la drept, juriști, dar și de personalul de specialitate din cadrul autorităților publice locale (experți romi din cadrul primăriilor, consilieri pe problema romilor din prefecturi etc.).

Nota Autorului

În anul 2001, în baza unui contract încheiat între Romani CRISS și ERRC (Centrul European pentru Drepturile Romilor din Budapesta) am fost contractat ca monitor local în România. Atunci nu am știut exact ce înseamnă acest lucru.

În această formulă, relativ nouă, atât pentru mine, cât și pentru cei cu care aveam să interacționez, am debutat în mișcarea romilor, dar mai ales în acțiunile de investigare și documentare a cazurilor de încălcare a unor drepturi; era vorba de un cadru relativ restrâns, în special axat pe protecția împotriva discriminării, abuzurilor și a violenței împotriva romilor.

Deși veneam cu o bază solidă în spate (licențiat în drept și membru al unui Barou de Avocați), am început să conștientizez faptul că pregătirea teoretică m-a întărit în monitorizare dar relaționarea și înțelegerea victimei a constiuit un element fundamental..... Ulterior, monitorizarea a devenit un fel de "victimizare". M-am identificat prea mult cu situațiile monitorizate și am devenit uneori subiectiv. Eram prea aproape de victimă.

Am învățat apoi să fiu obiectiv. Dar, mai ales, am conștientizat importanța echidistanței în monitorizare. Uneori, situațiile se pot răsturna în fracțiuni de secundă, iar victima devine instrument de manipulare. Acest fapt devine imediat element de frustrare pentru cel care monitorizează.

Atunci mi-am dat seama cât de importante sunt probele. Ele apără victima, apără monitorul, organizația și faptul în sine. Prelevarea acestora și administrarea lor sunt fundamentale.

Rapoartele de monitorizare au devenit argumente în dezbateri publice; obiectivitatea, acuratețea și echidistanța au determinat instituțiile internaționale să preia rapoartele de monitorizare ale organizației.

Ulterior acestea au fost folosite în plângerile depuse instituțiilor statului competente, iar cei care au discriminat au fost sancționați, ce-i drept, după multe eforturi și perseverență. Am înțeles de ce erau importante cunoștințele mele juridice și cercetarea legii.

Toate aceste lucruri le-am învățat într-o echipă. Mi-am dat seama cât de important este sprijinul organizației în care lucrăm și, mai ales, că aveam nevoie de curaj: de un curaj nativ, acela de a crede că ceea ce facem produce o schimbare!

Privind din anul 2003, am înțeles mai bine ce înseamnă monitorizare: să poți răspunde la întrebarea cine, ce, unde, când, cum? Și să poți spune: s-a încălcat legea, trebuie să te adresezi aici, chiar acum!

Avocat Dezideriu Gergely

Baroul București

București 2003

Cuprins

Contribuții

Nota autorului

Capitolul I. Introducere

Capitolul II. Monitorizarea încălcării drepturilor omului: investigare și documentare

Ce este monitorizarea?

Cum se realizează monitorizarea?

Cât de importantă este monitorizarea?

Pașii în realizarea monitorizării

Stabilirea obiectivelor monitorizării

Identificarea problemei

Identificarea actorilor cheie

Determinarea nevoile informaționale-surse

Analizarea prevederilor legale

Stabilirea metodelor și tehnicilor de cercetare

Verificarea, asigură logistica și alte aranjamente

Ce cazuri documentează monitorii de drepturile omului?

Realizarea documentării și investigării de către Monitor

Realizarea interviurilor

Obținerea datelor secundare și coroborarea probelor

Ce informații este ideal să obțină Monitorul?

Ce trebuie reținut cu privire la martor?

Ce elemente trebuie să conțină declarațiile martorilor?

Capitolul III. Raportul de monitorizare al cazurilor de încălcare a drepturilor omului

Ce este raportul de monitorizare?

Cum se scrie un raport?

Pe ce trebuie să fie bazat un Raport de Monitorizare?

1. Să fie bazat pe fapte nu pe supoziții
2. Să indice coroborarea probelor: legătura cu celelalte probe și confirmarea dintre ele
3. Să conțină o relatare imparțială
4. Să folosească un limbaj obiectiv

5. Să evite comentarii
6. Să standardizeze prezentarea informațiilor în Raport
7. Să conțină concluzii și motivația acestora
8. Să conțină recomandări pentru acțiune în cazul monitorizat

Elemente de reținut în raport

Forma raportului de monitorizare

Starea de fapt? - Incidentele

Starea de Drept?-Încadrarea juridică

Intervenția în caz?-Ce s-a făcut mai departe?

Soluționarea cazului?-Sanționarea sau nu

Concluzii - Precedentul, impact, reacții

Capitolul IV. Cadrul legal în România privind protecția minorităților naționale

I.1. Protecția împotriva discriminării: Prevederi în Constituția României din 1991

La ce se referă Art.11 și cum am putea explica acest lucru?

Cum am putea explica Art. 20 în strânsă legătură cu Art. 11?

Ce "Tratate "internaționale a ratificat România?

Ce "Tratate "Internaționale nu a ratificat România până în prezent?

I.2. Protecția împotriva discriminării: reglementări legale în diverse acte normative

I.2.1. Legea 12/1990 privind activitățile comerciale ilicite

Legea 12/1990 privind interzicerea activităților comerciale ilicite: se referă și la discriminare?

Art 1 lit.k. Ce spune de fapt acest articol, cum ar trebui să îl înțeleg?

Cine sancționează faptele prin care se încalcă art.1 lit.K din Legea 12/1990?

Se poate aplica acest articol și în cazul persoanelor de etnie roma cărora le este refuzată servirea datorită apartenenței etnice?

I.2.2. Legea 48/2000 privind publicitatea

Legea 148/2000 privind publicitatea se referă și la discriminare?

Ce înseamnă "publicitate" potrivit legii?

Cine răspunde pentru încălcarea prevederilor Articolului 6 lit.d?

Cine constată și sancționează încălcarea prevederilor art. 6 lit d?

Cum ar trebui să înțeleg articolul 6 lit.d din Legea 148/2000?

Se aplică acest articol anunțurilor care sunt însoțite de mențiunea "Exclus romi"?

I.2.3. Ordonanța 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob

Ordonanța 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob se referă la discriminare?

La ce fapte se referă Ordonanța 31/2002?

Cine constată încălcarea prevederilor Ordonanței 31/2002?

Se poate obține și dizolvarea persoanei juridice care desfășoară activități prevăzute de Ordonanța 31/2002?

Cine poate soluționa o cerere de dizolvare a unei persoane juridice potrivit Ordonanței 31/2002?

I.2.4 Protecția împotriva discriminării etnice, urii rasiale, violenței și abuzului în Codul Penal

Codul Penal conține prevederi privind protecția împotriva violenței, abuzului, urii rasiale și discriminării etnice?

Ce înseamnă infracțiunea de propagandă naționalist-șovină?

Cum trebuie să înțeleg infracțiunea de abuz în serviciu prin ingrădirea unor drepturi?

ECRI (Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței) despre aplicarea art. 247 Cod Penal

În ce constă infracțiunea de "purtare abuzivă"?

Există cazuri în care romii sunt victime ale infracțiunii de "purtare abuzivă" ?

Cine poate să comită o asemenea faptă și la ce se referă?

Cum explic infracțiunea de tortură, ce ar trebui să rețin?

Capitolul V. Legea 48/2002 pentru aprobarea Ordonanței 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

Legea 48/2002 pentru adoptarea Ordonanței de Guvern 137/2000 privind prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare Este Lg. 48/2002 în armonie cu Directiva 43/2000 a Uniunii Europene?

Totuși, Legea 48/2002 este un real progres

La ce se referă, mai exact, Legea 48/2002?

Care este definiția Discriminării în Legea 48/2002?

Care este domeniul de aplicare al Legii?

Cine răspunde pentru încălcarea prevederilor Legii 48/2002?
Care este organul competent să soluționeze o plângere privind discriminarea?
Care sunt atribuțiile Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării?
Ce rol joacă organizațiile non-guvernamentale, potrivit Legii 48/2002?
S-au depus plângeri privind discriminare romilor potrivit Legii 48/2002?
Noile modificări legislative în domeniul discriminării - Ordonanța de Guvern nr.77/2003

V.1. Pașii pe care victima discriminării trebuie să îi ia în considerare atunci când se adresează CNCD

Asistența din partea CNCD
Ajută CNCD pe oricine?
Cum trebuie să mă adresez CNCD?
Există un termen limită care trebuie respectat?
Ce se întâmplă ulterior?
Când voi ști că CNCD a soluționat cazul meu?

V.2. Pașii în introducerea unei plângeri la CNCD

Plângerea privind discriminarea
Cum trebuie să procedez?
Unde pot obține consultanță?
Unde sunt soluționate cazurile de discriminare?
Există termene limită pentru a depune o plângere care vizează un act de discriminare?
Este ușor să introduci un caz de discriminare?
Poate fi soluționat cazul meu prin mediere, în afara unei instanțe de judecată?
Care sunt posibilele remedii ce pot fi obținute într-un caz de discriminare?
Pot obține asistență juridică/reprezentare legală?

Anexe

Anexa 1: O.G. nr.137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare aprobată prin Lg. 48/2002

Anexa 2: Probele și mijloacele de probă (texte extrase din Codul de Procedură Penală al României, cu modificări ulterioare, ultima prin Lg. 281/2003)

Anexa 3: Plângere model privind discriminarea

CAPITOLUL I. INTRODUCERE

Monitorizarea încălcării drepturilor omului - o acțiune neguvernamentală necesară

Istoria romilor sub aspectul accesului la drepturi este intercondiționată de voința majorității care s-a dovedit a fi în fapt restrictivă în ceea ce privește romii. Câteva remarci, cel puțin din punctul de vedere al unei organizații de apărare a drepturilor romilor, se impun totuși.

Față în față, statul și societatea civilă a romilor își conturează două puncte de vedere diametral opuse. Protecția individului de către stat este garantată prin legea fundamentală, cât și prin cadrul internațional, privind respectarea drepturilor omului la care statul este parte. Punând în discuție romii, fie ca minoritate europeană, națională sau etnică, fie ca individ rom, indiferent de statul căruia îi aparține, se conturează cele două puncte de vedere.

Pe de o parte, statul identifică problema romilor ca fiind preponderent socială cu nuanțe economico-educative și sanitare cu o oarecare tentă de excludere socială. În schimb, societatea civilă roma argumentează lipsa accesului sau blocajul la drepturi fundamentale.

Pe de altă parte, statul promovează la un moment dat politici de integrare dar accentul este încă o dată pus pe latura socială fără a se echilibra perspectiva accederii la drepturi civile și adoptarea măsurilor non-discriminatorii.

În schimb, politicile europene și internaționale s-au dezvoltat în așa manieră încât protecția minorităților, la ora actuală, reprezintă un criteriu esențial pe care statele trebuie să îl ia în considerare dar să îl și garanteze. În acest context, statele argumentează protecția juridică a individului și garantează egalitatea în fața legii, consacrată atât în relațiile interne, cât și internaționale. Este această suficientă?

Existența discriminării cu referire la romi, în general, este negată de către state, iar în unele cazuri acest fapt este argumentat prin existența prevederilor legale în Constituții sau diferite acte normative întărite deseori de ideea lipsei plângerilor privind săvârșirea actelor de discriminare.

În acest context, organizațiile non-guvernamentale ale romilor susțin și accentuează existența discriminării, subliniind necesitatea adoptării unor măsuri legale ferme care să asigure accesul egal la

drepturi și sancționarea discriminării în același timp.

Pe de altă parte, nevoia adoptării legislației anti-discriminatorii și a mecanismelor specializate de implementare a acestora au trecut stadiul de necesitate. Existența unor mecanisme independente și funcționarea efectivă a acestora trebuie să asigure un cadru juridic coerent prin care se garantează remediul dreptului încălcat.

Se pare, însă, că până în momentul de față, o echilibrare a celor două puncte de vedere nu este dată la nivel național, în sistemul legislativ domestic. Sistemul internațional de protecție a drepturilor omului prin mecanismele de monitorizare, evaluare și implementare existente la nivel interguvernamental atrag atenția asupra situației minorităților din perspectiva juridică realizând "echilibrul" între cele două puncte de vedere¹.

În acest proces, monitorizarea încălcării drepturilor omului de către organizațiile non-guvernamentale s-a dovedit a fi nu atât necesară, cât esențială atât pentru victimă, ca persoană luată individual, cât și pentru minoritatea în sine. Acest fapt este dovedit de recunoașterea importanței acordate organizațiilor non-guvernamentale de către mecanismele și instituțiile internaționale de protecție a drepturilor omului.

Respectarea drepturilor omului și preocuparea CRISS față de situația încălcării drepturilor romilor din România

În perioada 1990 -1993, conflictele interetnice locale și situațiile de violare a libertăților fundamentale a unor persoane și colectivități de romi au atras atenția opiniei publice și diplomației internaționale din România și din alte țări.

Acțiunile Romani CRISS ce au vizat respectarea 'Drepturilor Omului' în perioada respectivă au ajutat la "inventarea unei soluții" pentru stoparea violențelor colective față de romi: administrarea statului de drept, la nivel local. Reușita acestei acțiuni în localități precum Mihail Kogălniceanu, jud. Constanța și în cătunul Ponorâta, satul Vălenii Lăpușului, jud. Maramureș, în anii 1992 -1994, a influențat atitudinea și răspunsul autorităților guvernamentale la situații asemănătoare. În cazul gravului conflict de la Hădăreni, jud. Mureș, din septembrie 1993, Guvernul României s-a implicat în reconstruirea caselor distruse, cu

¹Citat din Romani CRISS, D. Gergely, "Romii și Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale", Nota autorului, Romani CRISS, 2003.

finanțare de la buget, iar persoanele suspectate a fi vinovate de incendierea caselor romilor au fost trimise în judecată.

În anii 1994-1998, Romani CRISS și-a orientat expertiza spre activități de prevenire a situațiilor de violență distructivă prin documentare și mediere la nivel local a stărilor de tensiune în relațiile dintre romi și populația locală. În acest proces complex și, nu de puține ori, dificil, CRISS a încurajat și format tineri romi pentru a interveni în astfel de împrejurări, având în vedere respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, într-un cuvânt a "Drepturilor Omului". Astfel, CRISS a funcționat ca un mediator între comunitățile locale și romi, pe de-o parte, și autoritățile alese, și instituțiile statului, de cealaltă parte.

În anii 1994 -2002 a scăzut frecvența situațiilor de violență colectivă împotriva romilor, de tip "pogrom", însă au continuat situații de abuzuri a organelor statului față de persoane fizice individuale și/sau discriminare față de drepturile romilor ca minoritate.

Romani CRISS a documentat și monitorizat cazuri de încălcare a drepturilor și libertăților fundamentale în care au fost implicați romi, a sesizat instituțiile abilitate asupra acestor situații de fapt și a asigurat victimelor acestor abuzuri, apărători legali pentru ai reprezenta în fața instituțiilor judiciare din România.

Angajarea unor experți în cadrul Romani CRISS, îmbunătățirea cadrului legislativ privind combaterea discriminării și îmbunătățirea situației romilor în România sunt doar câteva dintre activitățile în care CRISS a fost implicat.

Monitorii de drepturile omului: inovație și necesitate la nivel local

În anul 2002, Romani CRISS a inițiat și implementat primul proiect pilot privind formarea unei rețele de monitorizare pentru combaterea discriminării romilor în România². Acest proiect este rezultatul unei acțiuni care s-a născut și dezvoltat încă de la înființarea CRISS și care s-a materializat și ca urmare a necesității de reacție promptă, la nivel local, în cazuri flagrante de încălcare a drepturilor omului cât și a imposibilității unei singure organizații, respectiv Romani CRISS, de a reacționa la nivelul României.

Discriminarea evidentă manifestată împotriva romilor în toate sferele vieții, precum și diversele situații de abuz din partea autorităților

²Pentru detalii vezi Romani CRISS la adresa www.romanicriss.org

statului, au constituit elementul cauzal al acestui proiect. Acțiunilor CRISS de monitorizare a încălcării drepturilor omului și de acordare de asistență independentă, se adaugă acum o rețea formată din 12 monitori de drepturile omului. Majoritatea acestora lucrează alături de organizații neguvernamentale locale și în colaborare cu avocați care apără interesele victimelor implicate în diferite situații de discriminare sau abuz.

În această relaționare, 'Ghidul monitorului de drepturile omului' se axează asupra principalelor activități pe care acesta le desfășoară. Acest material nu a fost conceput însă pentru a fi un instrument complet, ci unul de lucru, prezentând elementele de bază pentru viitorii monitori locali din România, celor care monitorizează situația romilor din perspectiva drepturilor omului.

Activitățile de bază ale monitorilor în cursul primului an de activitate sunt redată în **Fișa de Post**, prezentată mai jos:

Tabelul nr. 1

MONITOR LOCAL DE DREPTURILE OMULUI

1. Denumirea postului

2. Relațiile postului

Aria de muncă:	Județul
Se subordonează:	Direct (ierarhic): cu coordonatorul programului
	Special (pe linie de conținut al programelor): cu asistentul de program
Colaborează:	Cu: instituțiile publice locale din aria pe care o are de acoperit

3. Scopul

Monitorizarea cazurilor de discriminare, abuzuri și violență la adresa romilor, din județul/aria pe care o are de acoperit

4. Sarcini sau activitatea postului

Activitate 1:	Deplasări de documentare în comunitățile de romi, cu ocazia apariției unei situații de discriminare, abuz sau violență la adresa romilor din aria pe care o are de acoperit
Conținut:	- în cazul unei situații de discriminare, abuz sau violență împotriva comunităților de romi, monitorul se deplasează cu acordul prealabil al Romani CRISS la locul incidentului
Periodicitate:	de câte ori este necesar

Activitate 2:	Monitorizarea zilnică a mass-mediei		
Conținut:	<ul style="list-style-type: none"> - monitorul va prezenta cel puțin o dată pe săptămână monitorizarea zilnică a presei, conform anexei, privind fișa de monitorizare a presei; - asistentul de program, cu acordul coordonatorului, va solicita rapoarte zilnice privind reflectarea romilor în media, atunci când apare o situație de discriminare, abuz sau violență la adresa romilor, mediatizată de presă 		
Periodicitate:	<i>de câte ori este necesar</i>		
Activitate 3:	Colectarea de informații de la alte organizații ale romilor sau ne-romilor		
Conținut:	<ul style="list-style-type: none"> - monitorul trebuie să păstreze un contact regulat cu romii din comunități, cu organizațiile de romi locale/regionale; - scopul acestei activități este de a obține informații din aceste surse, cu privire la discriminarea, abuzurile și violența la care sunt supuși romii din aria pe care o are de acoperit 		
Periodicitate:	<i>lunar</i>		
Activitate 4:	Monitorizarea săptămânală a Comunicatelor de Presă emise de Inspectoratele Județene de Poliție		
Conținut:	<ul style="list-style-type: none"> - monitorul trebuie să viziteze o dată pe săptămână Birourile de Presă ale Inspectoratului Județean de Poliție, cu scopul de a citi și studia Comunicatele de presă emise de acestea - în situația în care în Comunicat se face referire la romi (sau alte minorități), monitorul va raporta acest lucru către CRISS 		
Periodicitate:	<i>săptămânal</i>		
Activitate 5:	Raportarea narativă și financiară către Romani CRISS		
Continut:	<ul style="list-style-type: none"> - monitorul trebuie să prezinte săptămânal un Raport scris al activităților de deplasare pentru documentare, monitorizării mass-mediei, colectării de informații de la alte organizații/surse, monitorizării zilnice ale Comunicatelor de presă emise de IJP-uri; - monitorul trebuie să trimită către Romani CRISS, prin poștă, odată la două săptămâni, articolele de presă monitorizate, în original; - monitorul trebuie să prezinte în ultima săptămână a fiecărei luni, justificativele financiare (chitanțe, bonuri fiscale, facturi fiscale etc.), pentru suma de bani primită în vederea efectuării activității de monitorizare, conform capitolului de buget aprobate de CRISS; - la sfârșitul fiecărei luni, monitorul va prezenta un Raport de activitate detaliat pentru luna în care și-a desfășurat activitate 		
Periodicitate:	<i>săptămânal</i> Raport privind activități de documentare	<i>lunar</i> Raportarea financiala	<i>lunar</i> Raport de activitate pe luna respectiva

Activitate 6:	Elaborarea și transmiterea Raportului de documentare inițial/final
Conținut:	<ul style="list-style-type: none"> - monitorul va transmite către Romani CRISS, cu ocazia apariției unui caz, înainte de deplasarea de documentare, un Raport inițial realizat pe baza informațiilor preliminare obținute; - după deplasarea de documentare monitorul va completa Raportul cu informațiile noi obținute, la care va adăuga recomandările sale cu privire la soluționarea speței - Raportul de documentare, astfel completat, va fi transmis către Romani CRISS în cel mai scurt timp. - Raportul, atât cel inițial, cât și cel completat, va fi realizat cât se poate de obiectiv
Periodicitate:	☐ De câte ori este necesar

CAPITOLUL II. MONITORIZAREA ÎNCĂLCĂRII DREPTURILOR OMULUI: INVESTIGARE ȘI DOCUMENTARE

Monitorizarea este un termen larg răspândit, folosit în diverse contexte în care sunt descrise diferite stadii ale colectării, verificării și analizării de către organizațiile non-guvernamentale a informațiilor referitoare la probleme de interes public, inclusiv drepturi civile, politice, sociale și economice. Monitorizarea, numită și "identificare de fapte" (fact-finding), cuprinde două elemente principale: investigare și documentare. În general, monitorizarea drepturilor omului implică investigarea incidentelor sau a practicilor guvernamentale prin culegerea de materiale probatorii pentru a identifica și documenta tipul, prevalența și cauzele încălcării drepturilor omului la nivelul unui stat, într-o zonă aparte unde a avut loc un conflict sau la nivelul unui incident individual³.

Ce este, de fapt, monitorizarea?

Cum se realizează monitorizarea?

Există diferite metode pentru a desfășura activități de monitorizare. Investigarea se poate realiza, de exemplu, prin intermediul interviurilor cu victime sau martori la incidentele ce pot constitui încălcări ale drepturilor omului; prin observația evenimentelor, precum procese judiciare, alegeri sau demonstrații stradale sau prin folosirea unor metode tehnice avansate. De asemenea, se poate realiza prin vizite la locul incidentului, campusuri, închisori, instituții etc. Documentarea informațiilor și strângerea dovezilor se fac în forma scrisă, prin rapoarte scrise, comunicate de presă, scrisori deschise pentru realizarea unor întâlniri publice. Alegerea celei mai potrivite metode de monitorizare depinde nu doar de obiectivul organizației, dar și de factorii interni și externi implicați în monitorizare⁴

³Citat din Public Interest Law Initiative, "Pursuing the Public Interest"- A handbook for Legal professionals and Activists, Public Interest Law Initiative, Columbia Law School, 2001.

⁴Idem

De ce este importantă monitorizarea?

Importanța informațiilor realizate, **acuratețea și imparțialitatea, obiectivitatea și prezentarea în timp a acestora** sunt fundamentale în activitatea de monitorizare. În contextul procesului de apărare a drepturilor omului, punerea sub semnul întrebării a acurateții procesului de monitorizare și a rezultatelor acestuia pot submina întregul efort al organizației de a susține o cauză.

Întreaga activitate de susținere a respectării drepturilor omului începând de la subscrierea plângerilor în fața instanțelor naționale, regionale, a instituțiilor internaționale, până la inițiative legislative și educație publică se bazează pe veridicitatea și obiectivitatea investigațiilor și a documentării. Referitor la strategii sau activități, acuratețea informațiilor referitoare la încălcarea drepturilor omului va fi întotdeauna obligatorie.

De aceea, procesul de monitorizare depinde de realizarea anumitor pași în investigarea și documentarea unui anumit tip de incident ce poate constitui o încălcare a unui drept fundamental și protejat prin lege. Pentru ca procesul de monitorizare să aibă rezultatele scontate este nevoie de o atentă pregătire și planificare. Modificări sau dificultăți neașteptate

⁵ Idem

Pașii în realizarea monitorizării

pot ivi întotdeauna, dar pregătirea ajută la eficacitatea documentării și ajută la atingerea obiectivelor propuse. Următorii pași constituie elemente ce trebuie luate în considerare în realizarea monitorizării :

- I **stabilește obiectivele monitorizării**
- I **Identifică problema**
- I **Identifică actorii cheie**
- I **Determină nevoile informaționale - surse**
- I **Analizează prevederile legale**
- I **Stabilește tehnicile și metodele de cercetare**
- I **Verifică și asigură logistica și alte aranjamente⁵**

Stabilește obiectivele monitorizării

Determinarea faptelor ce vor fi investigate și documentate clarifică direcția pe care organizația a ales-o și specifică și cantitatea de resurse umane și financiare necesare pentru a atinge scopul monitorizării. Stabilirea obiectivelor conferă o mai bună înțelegere a dimensiunii și scopului monitorizării în sine. Având în vedere că obiectivele se pot schimba odată cu înaintarea monitorizării, recomandabil este să se stabilească de la început ce anume se va documenta, ceea ce monitorizarea urmărește să realizeze și ce strategii ar putea rezulta în urma rezultatelor investigației. Pentru identificarea obiectivelor inițiale ale investigației este necesar să existe cel puțin o minimă consultare cu cei afectați, victime, martori sau orice alt grup sau organizație, ori instituție care a preluat deja inițiativa investigației sau documentării. Consultările efective cu cei implicați ajută la clarificarea obiectivelor și stabilește legături pentru cooperări ulterioare.

Identifică problema

De cele mai multe ori este mult mai dificil decât pare, să identifici faptele ori împrejurările care urmează a fi monitorizate. A defini natura încălcării dreptului într-un stadiu incipient poate ajuta la formularea întrebărilor adecvate situației care să răspundă sau nu identificării inițiale. Uneori, identificarea din primele informații a încălcării unui drept se dovedește a fi ulterior mult mai gravă, situația fiind mai critică, iar alteori ceea ce pare la prima vedere o încălcare evidentă a unui anumit drept se poate dovedi că nu este decât o înțelegere greșită sau o situație aparentă fără argumente solide în favoare.

Identifică actorii cheie

Procesul stabilirii obiectivelor și a consultărilor efective cu potențialele surse de informație va ajuta la identificarea actorilor cheie în situația monitorizată. Actorii relevanți trebuie identificați cât mai repede posibil. Determinarea în avans a actorilor implicați ajută la alocarea resurselor și selecția celor ce urmează a fi intervievați. Actorii cheie sunt, în general, victimele și supraviețuitorii încălcării drepturilor, familiile sau reprezentanții lor, alți actori care lucrează în domeniu, indivizi sau instituții suspecte a fi încălcat drepturile respectivelor persoane, persoane care au cunoscut în mod direct situațiile respective (martori) sau cu responsabilitate în rezolvarea unor astfel de situații.

Identificarea celor care au încălcat drepturile în discuție este deosebit de relevant în cauză. Este nevoie de o varietate de informații și o varietate de actori, persoanele trebuie să fie intervievate, în funcție de situațiile particulare și de relația celui care a încălcat dreptul în sine cu statul. A demonstra responsabilitatea statului, de cele mai multe ori necesită o mare varietate de interviuri, date, probe, materiale, care să sprijine afirmația că o anumită încălcare a unui drept nu a fost un incident izolat, cât parte a unei situații generale/acțiuni/atitudini/ pentru care guvernul este direct sau indirect responsabil.

Determină nevoile informaționale: surse

Determinarea tipului de informații care trebuie obținută este de cele mai multe ori, mai ușor decât determinarea actorului de la care poți obține informația. În orice investigație unele surse de informații pot fi aparent identificate. În general, potențialele surse de informare sunt indivizii care pot oferi informații prin intermediul interviurilor, observațiilor evenimentelor de către monitori, documentele oficiale obținute de la instituții. Alte surse pot include organizații de apărare a drepturilor omului, alte grupuri din localitate sau din țară care au realizat deja o documentare bazată pe investigații preliminare sau locale, avocați, instanțe de judecată, oficiali guvernamentali sau ai autorităților locale care au cunoștință despre situația respectivă. Cu cât pot fi identificate în avans, înainte de monitorizare, cu atât timpul monitorizării poate fi folosit util pentru a afla cât mai multe informații.

Analizează prevederile legale

Analiza prevederilor legale începe odată cu stadiul de pregătire al monitorizării și continuă până la finalizare. Pentru o completă abordare legală trebuie analizate atât prevederile legale din conținutul normelor naționale, cât și internaționale. Responsabilitatea de a realiza analiza prevederilor legale revine persoanelor implicate în monitorizare. Esențial este că această analiză să fie realizată de profesioniști.

Stabilește tehnicile și metodele de cercetare

Selectarea tehnicilor și a metodelor de cercetare nu depind doar de scopul investigării și al documentării dar pun în discuție și factori precum condițiile în care monitorizarea va avea loc: dimensiunea comunității, țara, regiunea, nivelul atenției ce trebuie acordată problemelor monitorizate, siguranța în timpul monitorizării și chiar nevoia unor traducători. Analiza unor asemenea factori în alegerea metodei de monitorizare este esențială. Tehnicile de cercetare și metodele trebuie să asigure nu doar ca informația necesară a fost obținută dar mai ales că a fost potrivit obținută cu circumstanțele date și nevoile cerute. Alegerea ordinii în care se vor realiza interviurile, de exemplu, poate pune în lumină diferențele în investigația realizată. Intervievarea reprezentanților oficiali la început înaintea victimelor poate determina pierderea unor elemente esențiale în ceea ce privește întrebări și răspunsuri relevante la care oficialii ar putea răspunde.

Trei principii de selecție a tehnicilor de cercetare

Asigură imparțialitatea investigatorilor

Cât mai mult posibil, tehnica de cercetare aleasă trebuie să pună în evidență faptele și să asigure că toate părțile implicate au fost ascultate. O investigație care nu pare echilibrată poate duce la o concluzie care nu poate fi fără suport în realitate și poate fi ușor atacabilă și respinsă.

Verifică și reverifică faptele

Puterea oricărei documentări depinde de faptele pe care este bazată. Monitorii trebuie, de comun acord, să aleaga o metodă care conferă acuratețe faptelor prezentate și garantează. De aceea, orice metodă de cercetare trebuie să includă întrebări sau orice alte mijloace care să testeze veridicitatea informațiilor oferite atât de indivizi, cât și de monitori. O singură informație incorectă poate distruge credibilitatea întregii monitorizări.

Caută specificitatea

Cu cât faptele monitorizate sunt mai specifice, cu atât mai utile vor fi. Monitorii trebuie să se asigure că informațiile obținute sunt destul de detaliate și pot fi în mod direct relevante, în cazul specific, de încălcare a drepturilor omului, monitorizat⁶.

⁶Idem.

Verifică, asigură logistica și alte aranjamente

Este nevoie să fie examinate unele detalii referitoare la resursele financiare și tehnice necesare monitorilor pentru documentare. Astfel de elemente sunt transportul, cazarea, cheltuieli ocazionale cu obținerea datelor, interviurilor sau alte informații. De asemenea, identificarea materialelor necesare precum hârtie, casete pentru înregistrări audio sau video și echipamentele necesare pentru aceste operațiuni, identificarea traducătorilor sau interpreților acolo unde este nevoie⁷.

Ce cazuri documentează monitorii de drepturile omului?

În prezentul Ghid, abordarea tematicii referitoare la cadrul legal privind protecția minorităților în România vizează domeniul de investigare și documentare al monitorilor. Acest domeniu nu este restrâns la prevederile normative prezentate ci se poate extinde în funcție de cazurile monitorizate. Acesta, în principiu, cuprinde: cazuri privind încălcarea Legii 48/2002; cazuri privind încălcarea Legii 148/2000; cazuri privind încălcarea Legii 12/1990; cazuri privind încălcarea O.G. 31/2002; cazuri privind încălcarea prevederilor Codului Penal etc.

⁷Idem.

Realizarea documentării și investigării de către Monitor

Pregătirea procesului de monitorizare necesită o preocupare substanțială. Provocarea pe care o generează procesul de monitorizare constă în modul de realizare al documentării și investigării. Realizarea interviurilor, observarea evenimentelor, deplasarea la locul incidentului și obținerea informațiilor secundare reprezintă esența monitorizării drepturilor omului. Monitorul trebuie să aibă în vedere două principii în parcursul monitorizării. În primul rând, monitorul trebuie să distingă faptele de opinii, suspiciuni, ipoteze, zvonuri sau supoziții. Informațiile fără o bază reală, obiectivă, factuală pot submina raportul final și pot compromite eforturile depuse în întregul proces de monitorizare al organizației.

În al doilea rând și referitor la selectarea tehnicilor și metodelor de documentare, monitorii trebuie să-și păstreze imparțialitatea.

Monitorii nu își pot permite implicarea emoțională într-un caz.

Monitorii ori persoanele din organizație trebuie să aibă în vedere această posibilitate și să ia în considerare posibilitatea înlocuirii monitorului care se află într-o astfel de situație.

Realizarea Interviuilor

Realizarea interviurilor constituie unul din elementele fundamentale ale procesului de monitorizare. Este esențial ca monitorul care interviează să fie foarte bine pregătit, iar persoana interviuată să fie informată despre monitorizare. Interviuul este o deprindere care se dezvoltă în urma experienței și se îmbunătățește prin practică.

Fiecare monitor care realizează interviuri trebuie să înțeleagă principiile fundamentale ale consensului, confidențialității, imparțialității și securității, astfel încât să-și dezvolte propriile abilități în procesul de monitorizare⁸.

ELEMENTE ESENȚIALE ÎN REALIZAREA INTERVIURILOR

Identifică cine sunt persoanele pe care le intervievezi și cu ce se ocupă. Explică înainte obiectul și scopul monitorizării. Prezintă informații despre organizația în numele căreia realizezi interviul. Clarifică dacă și cum vor fi disponibile informațiile obținute în cadrul raportului final. Prezintă în detaliu cui îi vor fi cunoscute informațiile obținute prin interviu, mai puțin în cazul în care este cerută confidențialitatea.

Încearcă să obții acordul de a realiza interviul, într-un cadru privat în același timp.

Garantează că interviul este confidențial și nici o informație nu va fi prezentată fără consimțământul expres al persoanei. Întreabă persoana dacă dorește să rămână anonimă, folosindu-se doar inițialele numelui. Explică faptul că o eventuală plângere nu poate rămâne anonimă fiind necesară semnarea de către victime, aceeași situație fiind valabilă și pentru martori.

Asigură încă o dată persoanele de siguranța interviului

⁸Idem.

Verifică dacă fotografierea sau înregistrarea audio/video intimidează persoana sau încalcă normele grupului, ale comunității.

Folosește întrebări deschise (nu cele de genul care induc răspunsul) în cadrul interviului cum ar fi: Ce s-a întâmplat? Și apoi ce s-a întâmplat? Pune întrebări care încep prin cine, ce, unde, când, de ce, cum?

Folosește întrebări care induc răspunsul doar în cazul interviului martorilor care oferă informații opuse obiectivelor monitorizării, întrebări de genul: Ne este adevărat că ..., negi că ..?

Folosește întrebări directe, precum: Poți să-mi descrii mai mult despre...? Și poți să-mi spui ce este important cu privire la...? atunci când interviezi martori care au o stare de nervozitate, nu știu cum să vorbească, au dificultăți să-și amintească detalii; cât mai posibil nu răspunde în locul lor cu privire la a afirma sau nega ceva, ia notițe, inclusiv impresii generale despre cei intervievați, date despre credibilitate, cât și despre circumstanțele în care interviurile au fost realizate.

Păstrează o listă cu sursele de informare și persoane de contact

Crează-ți un sistem de verificare a informațiilor prin care să treci de la sfârșit la început și invers pentru a compara comentariile celor intervievați cu privire la un incident, pentru a verifica chestiuni legate de credibilitate și obiectivitatea informațiilor obținute.

Păstrează o listă a informațiilor secundare/adiționale ce trebuie culese, și cere documente necesare care pot să întărească informațiile obținute

Identifică informațiile care ar putea periclita raportul final

La sfârșitul interviului mulțumește persoanei și întreabă dacă dorește să mai adauge ceva⁹.

⁹Idem; citat din Women's Human Rights Step by Step: A practical guide to Using International Human Rights Law and Mechanisms to Defend Women's Human Rights, Women, Law and Development International and Human Rights Watch, 1997, D.C. chapter 6.x

Obținerea datelor secundare și coroborarea probelor

Obținerea datelor secundare este un alt important pas în documentare și investigare. După realizarea interviurilor și a folosirii tuturor celorlalte metode, monitorul trebuie să obțină alte informații necesare a umple goluri în urma strângerii probelor directe.

Monitorul trebuie să documenteze atent toate părțile implicate, să verifice faptele și să coroboreze evenimentele astfel încât acuzațiile de abuz să fie bine fundamentate și să existe baze solide pentru realizarea apărării victimelor.

Raporturi credibile ale altor organizații guvernamentale sau ne-guvernamentale, interviuri cu alți martori, plângeri ale altor indivizi în cazuri similare și evidențe ale abuzului fizic sunt toate surse de coroborare a probelor. Documentarea trebuie să se focalizeze pe ceea ce este verificabil. Atunci când se formează concluzii solide cu privire la respectivul caz, este important să precizăm acest fapt și să explicăm de ce. Informațiile secundare se pot obține prin declarații, de asemenea, prin certificate medicale și rapoarte, certificate medico-legale, statistici publice, hotărâri ale instanțelor de judecată, răspunsuri ale

instituțiilor etc. Pot constitui informații și articole de presă, rapoarte ale organizațiilor locale, instituțiilor locale și documente similare. Dacă există posibilitatea, poate fi de folos realizarea unor interviuri ulterioare cu privire la starea actuală a cazului, a persoanelor implicate. Este important pentru monitori să aibă însemnări legate de data când au obținut toate informațiile din cadrul interviurilor, să evite inadvertențele pentru a nu periclita procesul de monitorizare, și utilizarea resurselor fără rost¹⁰.

Ce informații este ideal să obțină monitorul?

- W DECLARAȚII PERSONALE ALE VICTIMEI**
- W DECLARAȚII ALE MARTORILOR**
- W ALTE DECLARAȚII: ACTORI IMPLICAȚI- AUTORITAȚI, INSTITUȚII, PERSOANE ETC.**
- W ACTE AUTENTICE SAU SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ**
- W DOVEZI FIZICE: LUCRURI MATERIALE ÎN SINE**
- W OBIECTE LEGATE DE FAPTA SĂVÂRȘITĂ**
- W URME CHIMICE**
- W ÎNREGISTRĂRI AUDIO, VIDEO**

¹⁰Idem.

Ce trebuie reținut cu privire la martori?

În acțiunea de monitorizare este esențială identificarea persoanelor care pot oferi informații despre incidentul ce pare a constitui o încălcare a unui drept. Monitorul trebuie să aibă în vedere:

IDENTIFICĂ ORICE MARTOR

STABILEȘTE CE PERSOANE SUNT DISPUSE SĂ OFERE INFORMAȚII SAU SĂ DEPUȚĂ (SCRIE) O DECLARAȚIE, FIE LA MOMENTUL RESPECTIV, FIE MAI TÂRZIU

NOTEAZĂ-ȚI NUMELE ȘI ADRESELE SAU LOCALIZAREA LOR

Trebuie stabilit dacă victima/martorul este:

pregătit să ofere informații despre caz fără să îi fie menționate numele și prenumele

pregătit să ofere informații sub forma unei declarații scrise și semnate, și posibil să își ofere disponibilitatea pentru un viitor posibil proces

Ce elemente trebuie să conțină declarațiile martorilor?

****DATA ȘI LOCUL UNDE ESTE ÎNCHEIAT;**

****NUMELE, PRENUMELE ȘI CALITATEA CELUI CE SCRIE DECLARAȚIA**

****DATELE PERSONALE DIN ACTUL DE IDENTITATE, INCLUSIV CODUL NUMERIC PERSONAL,**

****OCUPAȚIA ȘI LOCUL DE MUNCĂ**

****DESCRIEREA FAPTEI CU INDICAREA DATEI, OREI ȘI LOCULUI ÎN CARE A FOST SAVÂRȘITĂ,**

****ARĂTAREA TUTUROR ÎMPREJURĂRILOR CE POT SERVI LA APRECIEREA GRAVITĂȚII FAPTEI ȘI LA EVALUAREA EVENTUALELOR PAGUBE PRICINUITE;**

****INDICAREA ACTULUI NORMATIV ÎN CARE SE ÎNCADREAZĂ FAPTA**

****SEMNĂTURA**

Elemente cheie pe care monitorul trebuie să le aibă în vedere:

*** Monitorul trebuie să fie precaut și discret*

*** Să asculte și să observe*

*** Să își noteze impresiile personale*

*** Să vorbească cu oamenii individual și să compare detalii privind cele declarate*

*** Să culeaga cât mai multe informații posibile-fotografii, filme video, să înregistreze declarațiile, să colecteze și să conserve, acolo unde este posibil dovezi (haine murdare, rupte, pline de sânge, diverse obiecte în urma faptei)*

*** Să își noteze detalii cât mai aproape de incidentul petrecut pentru a nu omite pe viitor aspecte legate de fapte, de exemplu: o înregistrare poate fi folosită și mai târziu pentru a observa detalii.*

În cursul interviului monitorul trebuie să:

****Manifeste empatie (sensibilitate) față de sentimentele victimei/martorului**

****Acorde atâta timp cât martorul are nevoie**

****Lase victima/martorul să relateze ceea ce știe fără să îi sugereze răspunsurile**

****Se se asigure că declarația este suficient de detaliată**

Monitorul trebuie să rețină că:

Victimele/martorii care fac declarații sunt vulnerabili pentru că ceea ce declară îi afectează și pe alții

Monitorii sunt într-o poziție de încredere, ceea ce ei trebuie să respecte în orice situație

Victima/martorul trebuie să înțeleagă implicațiile declarației date și a informațiilor conținute

Victima/Martorul trebuie asigurat de confidențialitate în toate situațiile. În general, este o chestiune de siguranță

Cazurile monitorizate nu sunt relatate ca "bune povești"

**CĂND DISCUȚI CU
VICTIMA/MARTORI IA ÎN CONSIDERARE
URMĂTOARELE ELEMENTE:**

ASCULTĂ:

Lasa victima/martorul să îți spună întreaga poveste de unul singur și în timpul necesar ei pentru a preciza detaliile

NOTEAZĂ:

Întotdeauna notează în timp ce intervievezi, declarațiile victimei/martorului

ÎNCURAJEAZĂ:

Nu întrerupe interlocutorul atunci când relatează evenimentele cu excepția cazului în care îți notezi

CLARIFICĂ:

Atunci când martorul a terminat relatarea sa, mergi înapoi și clarifică puncte precum: data, ora, timpul, locul, identitatea, numărul, pozițiile, vârsta, culoarea/culorile etc.

CAPITOLUL III

RAPORTUL DE MONITORIZARE AL CAZURILOR DE ÎNCĂLCARE A DREPTURILOR OMULUI

Raportul de monitorizare al cazului reprezintă forma cea mai simplă de prezentare a rezultatelor documentării. Într-un raport, argumentele evidente privind încălcarea normelor naționale și internaționale trebuie să fie bazate pe o atentă analiză a faptelor și a obligațiilor juridice asumate de respectivul stat. Aceste argumente trebuie să fie dublate de surse oficiale precum decizii ale instanțelor de judecată, poziții oficiale ale guvernelor, organizații internaționale etc.

Raportul de monitorizare reprezintă materialul de bază în construirea cazurilor ce urmează să fie înaintate instanțelor de judecată sau altor instituții competente să soluționeze încălcarea respectivului drept. Din această perspectivă, acuratețea, claritatea și obiectivitatea raportului sunt premisele pe care un caz poate fi sau nu înaintat spre soluționare. Fără aceste elemente, raportul nu va sta în picioare, fiind criticabil și lipsit de argumente solide care să determine impunerea unei măsuri pozitive în cazul monitorizat¹¹.

Ce este raportul de monitorizare ?

Raportul de monitorizare

Raportul este o relatare a unor evenimente, scrisă în urma unei investigații și documentări ce a avut loc în legătură cu incidente privind încălcarea drepturilor omului

Un raport de drepturile omului are ca scop printre altele: să prezinte sumarul probelor privind evenimentele; prezintă faptele așa cum s-au petrecut, în baza probelor și sugerează cursul acțiunii

Raportul trebuie să îndeplinească trei condiții fundamentale

Acuratețe

Claritate

Discreție

¹¹Pentru detalii vezi The Human Rights Handbook-A practical Guide to Monitoring Human Rights de Kathryn English și Adam Stapleton, Human Rights Centre, University of Essex.

Cum se scrie un Raport?

Un raport trebuie să prezinte o relatare cât mai clară și precisă a evenimentelor. Cu cât mai serioasă (mai gravă) este fapta susținută de victima, cu atât mai mult este nevoie de acuratețe în descrierea incidentelor.

" Obiectivitatea ajută realizarea acurateții în raportare, exagerarea subminează acuratețea și cauzează pierderea credibilității

Pe ce trebuie să fie bazat un Raport de monitorizare?

- 1. Să fie bazat pe fapte (acțiuni, inacțiuni) nu pe zvonuri sau supoziții**
- 2. Să indice coroborarea probelor (legătura directă și indirectă între mărturii, acte, alte prob**
- 3. Să conțină o relatare imparțială**
- 4.Să folosească un limbaj obiectiv**
- 5.Să evite comentarii**
- 6.Să standardizeze prezentarea informațiilor**
- 7.Să conțină concluzii și motivația acestora**
- 8.Să stabilească recomandări de acțiune¹**

1. Să fie bazat pe fapte, nu pe zvonuri și supoziții

Faptele rezultă din probele care au fost strânse:

- * **Din declarațiile victimelor și ale martorilor**
- * **Declarații/documente/acte ale doctorilor sau ale altor experți, specialiști, funcționari publici, autorități etc.**
- * **Fotografii**
- * **Probe materiale strânse de la locul faptei: obiecte, afișe, anunțuri, haine etc.**

¹²Idem.

2. Să indice coroborarea probelor: legătura cu celalalte probe și confirmarea dintre probe

Dacă nu este posibil să se găsească o coroborare între probe sau legătura cu alte probe, raportul ar trebui să conțină exprimarea, de exemplu: "Este imposibil de confirmat cele declarate de x", "cei pe

3. Să conțină o relatare imparțială

care i-am abordat au refuzat să declare ceva deoarece se temeau să vorbească cu mine" etc.

Raportul trebuie să conțină o imagine echilibrată a ceea ce s-a întâmplat. Trebuie să se analizeze toate probele, inclusiv cele

4. Să folosească un limbaj obiectiv

care nu vin în sprijinul faptelor susținute de victime

Exemplu: Martorul X declară că romii nu au fost loviți de poliție ci de militari.

Raportul trebuie să evite folosirea unui limbaj emotiv. Iată un exemplu în acest sens :

GREȘIT: " în acel moment ea era terifiată de mulțimea soldaților care o atacau într-un mod brutal, saraca femeie fiind lipsită de orice apărare"!

CORECT: " în acel moment văzuze în jur de 10-15 bărbați în uni-

5. Să evite comentarii

forme militare care s-au apropiat de o femeie ce era singură și neînarmată. Bărbatul în uniformă striga la ea:"Unde sunt țiganii, că îi arestăm pe toți" declara Y.

Raportul trebuie să conțină citate din declarațiile care au fost luate și texte extrase din notele personale ale monitorului. De exemplu, atunci când avem declarația unei persoane, referitor la o faptă descrisă precizăm:

"V.N. declara că..." (iar la sfârșitul frazei punem nota de subsol sau referința la declarația dată de V.N în data de ..., prezentată ca anexa nr.2 la raportul de monitorizare.) sau "Am numărat 12 persoane. Din

acestea, 2 aveau vânătăi cauzate de loviturile primite (la care se menționează faptul că avem fotografia respectivei persoane ca anexa

6. Să standardizeze prezentarea informațiilor din Raport

2 la raportul de monitorizare, sau în cazul în care avem certificat medico-legal, menționăm acest certificat cu număr de înregistrare, eliberat de ..., în data de...și prevede un număr de ... îngrijiri medicale)

Raportul trebuie să fie împărțit în paragrafe și secțiuni. Fiecare paragraf trebuie bine structurat, clar, precis; toate textele citate trebuie să precizeze sursa din care provin, cu excepția cazului în care

7. Să conțină concluziile și motivația acestora

un martor dorește să nu îi fie precizat numele, caz în care acest lucru trebuie menționat expres. Declarațiile pot fi atașate raportului ca Anexe.

La sfârșitul raportului ar trebui să fie o secțiune separată numită Concluzii. Se poate ca probele să concludă într-o direcție anume. Raportul trebuie să evite raționamente prin care să se folosească exprimări precum: "În aceste circumstanțe se pare că..." sau "Faptele prezentate sugerează că.."

Uneori circumstanțele evenimentelor și probele sunt atât de evidente încât o concluzie clară și precisă este necesară.

8. Să conțină recomandări pentru acțiune în cazul monitorizat

Eventuale comentarii ar trebui să fie de genul: "A fost opinia mea/a monitorului că..." sau "în timp ce situația părea că... Eu/Echipa/monitorul am fost de acord că..."

Recomandările sugerează pasul următor, pasul necesar în

Elemente de reținut în Raport

cazul documentat. Unele rapoarte pot sugera acest lucru de la sine prin prisma dovezilor ce le conține dar Monitorul este cel care deține poziția cea mai bună din teren să evalueze situația și nevoile imediate.

Un raport ar trebui să fie nu doar prezentat cu acuratețe în

pot fi prezentate cu acuratețe dar fiecare parte folosește incidentul pentru a scoate în evidență responsabilitatea (vina) celuilalt.

Un Raport imparțial ce conține concluzii bine motivate clarifică imaginea incidentului iar recomandările puntează următorul pas în monitorizare.¹³

Câteva recomandări în pregătirea Raportului de Monitorizare

1. Decide cine va participa la scrierea, editarea și publicarea Raportului
2. Noteza orice neconcordanțe între cei monitorizați, în recomandări și concluzii
3. Descrie obiectivele monitorizării, circumstanțele în care au fost obținute probele, tehnicile de monitorizare folosite, metodele aplicate și sursele utilizate pentru confirmarea faptelor
4. Menționează descrierea încălcărilor drepturilor, acolo unde este posibil prin citate directe ale celor care au acordat/scriș declarații despre respectivele situații
5. Include diversele surse ale probelor, dacă este posibil, și specifică fiecare sursă (probă) cu excepția cazului în care a existat un acord de confidențialitate privind victime, martori etc.

Forma Raportului de monitorizare

În principiu, un raport de monitorizare complet trebuie să prezinte în condițiile enumerate anterior, anumite elemente de bază:

Starea de fapt
Stare de drept
Intervenția în caz
Soluționare caz
Concluzii
Recomandări

¹³Idem.

Starea de fapt ?- Incidentele

.
Cine?
Ce?
Unde?
Când?
Cum?
De ce?

Starea de Drept? - Încadrarea juridică

Faptele, în măsura în care constituie încălcări ale drepturilor protejate prin normele legale, se încadrează într-un text de lege corespunzător din acte normative: de exemplu, prevederi din legea 48/2002, legea 12/1990, legea 148/2000, O.G. 31/2002, prevederi din Codul Penal etc.

Intervenția în caz?- Ce s-a făcut mai departe

Intervenția în caz se referă la realizarea de consultații și asistență juridică, redactarea actelor și plângerilor, trimiterea acestora către instituțiile abilitate și urmărirea procesului de soluționare de către instituțiile sesizate.

Soluționarea cazului? - Sancționarea sau nu

Se are în vedere răspunsul instituțiilor sesizate, în sensul soluționării favorabile sau nu a cazului și în funcție de aceasta se preconizează realizarea pasului următor.

Concluzii-precedentul, impact, reacții

Concluziile în cazul monitorizat pot cuprinde evidențierea tendințelor, practicilor, crearea precedentului, rezultate scontate și obținute, impactul cazului, reacțiile etc.

Uneori prezentarea Stării de fapt într-un Raport de Monitorizare poate fi relativ simplă datorită naturii și faptelor în sine, raportul derulându-se în funcție de evenimente, intervenție, continuitate, răspunsuri și acțiuni. Un astfel de exemplu îl întâlnim în cazul Raportului A din fig. 1.

Raportul A: "CRISS vs. Anunțul Telefonic" Discriminare în anunțuri de presă publicitară

I. Starea de fapt

În perioada 12-28 martie 2001 ziarul "Anunțul Telefonic - Gazeta Afacerilor Rapide" a publicat, la rubrica "Oferte de muncă", un anunț discriminatoriu la adresa etniei romilor, care avea următorul conținut: "Total Protect angajează paznici în condițiile legii 18/1996, **Exclus romi**, salariu 1.700.000 - 2.500.000; 659 37 65".

II. Intervenția Romani CRISS

Observând publicarea articolului în ziarul "Anunțul Telefonic", Romani CRISS a monitorizat în perioada 12 martie - 1 aprilie 2001 apariția în această perioadă a anunțului discriminatoriu.

În data de 16.03.2001 Romani CRISS a depus o cerere la Camera de Comerț și Industrie a României prin care a solicitat informațiile de identificare ale societății Total Protect. În baza de date a Camerei de Comerț și Industrie a României figurau două societăți comerciale sub numele Total Protect: Total Protect Impex S.A. și Total Protect S.C. Impex S.R.L.¹⁴.

Societatea care angaja paznici cu excluderea romilor era Total Protect Impex S.A. Intrând în posesia informațiilor referitoare la societate, Romani CRISS s-a adresat oficial, în data de 28.03.2001, firmei angajatoare, în vederea comunicării poziției acesteia¹⁵.

De asemenea, CRISS a adresat în data de 03.04.2001 o scrisoare oficială directorului ziarului "Anunțul Telefonic" în vederea prezentării unui punct de vedere oficial în această problemă¹⁶.

În data de 04.04.2001 la sediul Romani CRISS a avut loc întrevederea cu reprezentanții societății Total Protect S.A.

În cadrul acestei întâlniri, reprezentanții firmei și-au recunoscut greșeala și au fost de acord să își ceară scuze în mod public față de etnia romilor. Deoarece conducerea ziarului "Anunțul Telefonic"

¹⁴ -A se vedea răspunsul Camerei de Comerț și Industrie a României, 34951/16.03.2001.

¹⁵ Scrisoarea cu număr de ieșire 102/28.03.2001.

¹⁶ Scrisoarea cu număr de ieșire 115/03.04.2001.

nu a răspuns oficial, în data de 9.04.2001, Romani CRISS a retransmis scrisoarea adresată acestora. Secretarul redacției, Cătălin Taloi, a recunoscut verbal faptul că ziarul "Anunțul Telefonic" a publicat în perioada amintită anunțul discriminatoriu dar acest fapt s-a datorat greșelii unui nou angajat care a fost demis din acest motiv.

III. Continuitatea problemei

În perioada următoare nu a fost prezentat un răspuns oficial al ziarului "Anunțul Telefonic" și nici disponibilitatea reprezentanților acestuia de a avea o întrevvedere în legătură cu publicarea anunțului discriminatoriu.

Întrucât nu s-a concretizat această disponibilitate din partea ziarului, în data de 07.05.2001, Romani CRISS a sesizat Departamentul Juridic al Primăriei Municipiului București¹⁷, potrivit art. 24 lit. b din Legea 148/2000, privind publicitatea, care dispune: "Contravențiunile se constată și se sancționează la sesizarea persoanelor prejudiciate de către reprezentanții împuterniciți ai administrației publice locale, pentru încălcarea prevederilor art. 6 lit. d și f..."

În data de 06.06.2001, Primăria Municipiului București - Direcția Generală Juridic - Contencios, menționează în răspunsul cu numărul L 5697 ca sesizarea Romani CRISS a fost trimisă spre competența soluționare Direcției Generale de Inspecție și Control General, Serviciul Control Publicitate. În data de 20.06.2001 Direcția Generală de Inspecție și Control General, Serviciul Control Publicitate, prin răspunsul nr. 1910, precizează că "publicarea unor anunțuri de angajare nu intră sub incidența art. 6 lit. d și f din lege (n.n. L 148/2000, privind publicitatea)". Romani CRISS a sesizat, în data de 13.07.2001, instituția Avocatul Poporului, cu privire la faptul că Primăria Municipiului București a considerat că anunțurile de angajare discriminatorii nu intră sub incidența Legii 148/2000¹⁸.

Instituția Avocatul Poporului prin răspunsul oficial 4234/1 din 3.08.2001 adresat organizației, menționează că: "...anunțurile de angajare sau ofertele de închiriere ori de vânzare a unor locuințe...nu cad sub incidența prevederilor Legii nr.148/2000 privind publicitatea. În aceste cazuri sunt aplicabile prevederile legii 3/1974 privind presa (o parte a articolelor fiind încă în vigoare) și prevederile Ordonanței de

¹⁷ Sesizarea are numărul de înregistrare 14319/07.05.2001.

¹⁸ A se vedea scrisoarea adresată de Romani CRISS instituției Avocatul Poporului, cu nr. 4234/13.07.2001.

Guvern 53/2000 pentru unele măsuri privind soluționarea cererilor refiritoare la acordarea de despăgubiri pentru daunele morale".

IV. Soluționare Caz

Ca urmare a întrevederii cu reprezentanții societății comerciale Total Protect, aceștia și-au cerut scuze în mod public, tot în ziarul "Anunțul Telefonic" din data de 11.05.2001, pagina 8, poziția 432. Conținutul anunțului este următorul: "Total Protect anunță prin prezenta o greșeală regretabilă în formularea anunțului apărut în intervalul 12 - 27.03. ac. în "Anunțul Telefonic" și reformulează astfel: **Total Protect angajează agenți pază în condițiile legii 18/1996**".

Alteori, starea de Fapt într-un Raport de monitorizare reprezintă o parte deosebit de complexă și chiar controversată. În astfel de situații, modul de prezentare al stării de fapt este esențială pentru cazul în sine și chiar pentru victime. În cazul Raportului B, din Figura 2, descrierea obiectivă, imparțială și clară a faptelor a determinat organizația să acorde sprijin în asistarea victimelor și angajarea unui avocat.

baza faptelor ci și din prisma cauzelor și a efectelor. Propaganda și dezinformarea determină confuzia și dezorientarea în ceea ce privește faptele. Data, ora și locul, numărul și identitatea victimelor

Fig.2

Raportul B:

Stoica C.D. și alții vs. Poliția Dolhasca (Suceava)

Abuz al organelor de ordine împotriva unei comunități de romi

I. Starea de fapt

În după-amiaza zilei de 3 aprilie 2001 primăria comunei Dolhasca, în colaborare cu organele de poliție și gardienii publici a organizat o acțiune pentru depistarea proprietarilor de animale care își pășunează turmele ilegal. Echipa formată din echipaje ale poliției, gardieni publici și viceprimarul comunei Dolhasca, Ioan Savin, s-a deplasat cu trei mașini (una a poliției, una a gardienilor publici, iar una proprietate privată) spre satul Probota.

În jurul orei 18.00, așa cum reiese din declarațiile persoanelor implicate în incident, cele 3 mașini trec prin satul Gulia, iar în apropierea comunității de romi acestea se opresc datorită lui G.M.,

care se află în căruța proprietate personală și care intenționa să iasă în drumul care ducea spre Probota. Ieșind din intersecție poliția l-a oprit pentru neacordarea priorității. Din declarațiile lui G.M. reiese că acesta a fost oprit în dreptul casei lui L.P. de către mașinile poliției care urcau de la Dolhasca¹⁹. D.T., sergent major în cadrul postului de Poliție al comunei Dolhasca, a coborât din mașină și l-a tras din căruță după care l-a lovit sub privirile celorlalți. Acest fapt este confirmat de C.G., D.A. și D.N. care lucrau la un șanț, timp în care au asistat la acest incident, iar M.G. fiind legitimat în mașina poliției în vederea amendării²⁰. La ieșire din mașină, a fost lovit din nou, fiica acestuia ieșind în stradă fiind alertată de vecini că tatăl sau este bătut de poliție. Intervenind în apărarea lui, M.E., a fost lovită deși era în brațe cu fica sa de trei ani²¹. La aceste evenimente a fost martor și viceprimarul comunei Dolhasca, așa cum declară d-l C. C., prim vicepreședinte al Partidei Romilor, filiala Suceava, martor la aceste evenimente.

După acest fapt, cele trei mașini și-au continuat drumul spre Probota, iar după aproximativ două ore și jumătate, în jurul orelor 20.00-20.30 delegația autorității locale se întoarce oprindu-se la locul incidentului. Șeful de Post al comunei Dolhasca, V.L., împreună cu viceprimarul S.I. au intrat în barul lui C.C. pentru a verifica legalitatea actelor de comerț ale acestuia. În acest timp, în stradă, polițiștii și gardienii au agresat persoanele de etnie roma, adulți și copii, așa cum reiese din declarațiile celor implicați în aceste evenimente.

C.M., în vârstă de 25 de ani, a fost martora agresiunii săvârșite asupra lui L.F. "lovit de doi polițiști unul în albastru și unul în negru". M.E. a intervenit între ei pretinzând că este soțul ei, aceștia renunțând la a-l mai lovi. Polițistul D.T. l-a întrebat dacă este țigan sau român, iar la răspunsul că este țigan, viceprimarul S.I., așa cum reiese din declarația lui L.F., a afirmat : "la dați-i o lecție băieți !", după care polițistul și un gardian l-au lovit cu pumnii și picioarele²². C.N. în vârstă de 21 de ani declară că a fost lovit de un polițist în timp ce traversa strada spre magazinul tatălui său C.C.²³. Din afirmațiile

¹⁹ A se vedea declarația lui G M

²⁰ A se vedea declarațiile persoanelor menționate, luate cu ocazia documentării cauzei de către Romani CRISS.

²¹ A se vedea declarația doamnei M E

²² A se vedea și declarația lui L F.

²³ A se vedea și declarația acestuia din urmă, care confirmă evenimentele

copiilor prezenți la aceste incidente reiese faptul că aceștia ar fi fost loviți de către polițiști.

S.C.D. în vârstă de 14 ani declară că la ieșirea din magazinul doamnei C.E., văzând agitație, de frică, a încercat să fugă, dar a fost împiedicat de către un polițist. El a fost bătut cu pumnii și cu picioarele, în acest timp rugându-se de polițiști să nu îl mai lovească pentru că este operat la cap, așa cum reiese din declarațiile martorilor²⁴. În urma loviturilor primite copilul a fost internat în spital, necesitând îngrijiri medicale de 3 - 5 zile, fapt ce rezultă din Certificatul Medico - Legal nr. 857 din 6 aprilie 2001 emis de Institutul Medico-Legal Iași²⁵. Copilul a fost transportat acasă în stare de inconștiență de către C. I. D., D.A., S.A. și D.V., după cum reiese din declarațiile acestora.

Din mărturiile lui C.C., rezultă că la ieșirea din bar a viceprimarului și a șefului de post a comunei Dolhasca, acesta le-a asigurat protecție până la urcarea în mașini, deoarece la fața locului se crease o stare tensionată între romi și forțele de ordine. A doua zi copiii din

²⁴ A se vedea în acest sens atât declarația lui S C D, cât și a martorilor S A, D V, D A, C I D, C M

²⁵ A se vedea Certificatul Medico-Legal, nr. 857/06.04.2001.

CAPITOLUL IV. CADRUL LEGAL ÎN ROMÂNIA PRIVIND PROTECȚIA MINORITĂȚILOR

IV.1. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII: PREVEDERI ÎN CONSTITUȚIA ROMÂNIEI²⁶

Constituția României - Art. 11 :

"Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună - credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte. Tratatul ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern. În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției"

La ce se referă articolul 11 și cum am putea explica acest lucru ?

Articolul 11 din Constituția României dă expresie principiului din dreptul roman "*Pacta sunt servanda*", adică respectarea cu bună credință a obligațiilor internaționale. Buna credință presupune înțelegerea reciprocă, în raport cu circumstanțele concrete, a posibilităților pe care le are fiecare stat să-și îndeplinească obligațiile asumate, interpretarea corectă a celor convenite, sollicitudine și sinceritate, disponibilitate și

²⁶Modificată și completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare (art. 152 a devenit, în forma republicată, art. 156). Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003 a fost aprobată prin referendumul național din 18-19 octombrie 2003 și a intrat în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003 a Hotărârii Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului național din 18 -19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituției României. Constituția României, în forma inițială, a fost adoptată în sesiunea Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991, a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991 și a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul național din 8 decembrie 1991.

receptivitate în efortul comun de transpunere în practică a clauzelor tratatului. Noțiunea de "tratată" este folosită în sens larg, adică pentru a desemna diferite categorii de instrumente întrebuințate în practica internațională, indiferent de denumirea sau de conținutul lor (acord, convenție, statut, pact, act final etc.)

Aliniatul 2 al art.11 exprimă conexiunea între dreptul internațional și dreptul intern, cerința integrării normelor care aparțin dreptului internațional în sistemul juridic normativ național. Ratificarea este actul prin care Parlamentul conferă forța obligatorie unui tratat semnat de către un stat străin. Refuzul unui stat de a ratifica un tratat nu poate fi considerat ca act ilegal. De menționat este faptul că tratatul suspendat ratificării nu obligă statele semnatare atâta timp cât ele nu le-au ratificat. Întrucât ratificarea se face prin lege, clauzele tratatului sunt integrate în sistemul normelor interne, corespunzător valorii normelor statuate prin lege și vor avea forța juridică specifică acestei categorii de norme.

Constituția României - Art. 20:

*"Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.
Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile."*

Cum am putea explica Articolul 20 în strânsă legătură cu Articolul 11?

Constituția României conține prevederi referitoare la aplicabilitatea tratatelor ratificate de Parlament și la concordanța dintre pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului și legile interne.

Articolul 20 din Constituție se interpretează în corelare cu articolul 11 și cuprinde două reguli care se referă la transpunerea în practică a dispozițiilor constituționale privind drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.

Potrivit alineatului 1 al acestui articol interpretarea și aplicarea

drepturilor și libertăților cetățenești se fac în concordanță cu prevederile tratatelor internaționale la care România este parte.

Alineatul 1 menționează și termenul 'pacte' pentru a sublinia pe lângă atașamentul față de Declarația Universală a Drepturilor Omului și față de Pactul cu privire la drepturile civile și politice și Pactul cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

Cea de-a doua regulă prezentată în alineatul 2 al articolului acordă prioritate reglementărilor internaționale cuprinse în tratate ratificate de România, în situația în care s-ar ivi anumite nepotriviri, contradicții, conflicte, neconcordanțe între ele și reglementările interne.

Ce "Tratate" internaționale a ratificat România?

Consecințele acestui articol privesc însăși legiuitorul (Parlamentul) care va trebui întodeauna și obligatoriu să verifice dacă proiectele de legi pe care le discută și le adoptă se corelează cu tratatele internaționale la care România este parte.

România a ratificat majoritatea instrumentelor internaționale cu relevanță în combaterea rasismului, discriminării și a intoleranței. A ratificat Pactul Internațional cu privire la Drepturile Economice, Sociale și Culturale²⁷, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice²⁸ și Protocoalele Facultative la Pact²⁹, Convenția

²⁷România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr.212, publicat în "Buletinul Oficial al României", Partea I, nr.146 din 20 noiembrie 1974.

²⁸România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr.212, publicat în "Buletinul Oficial al României", partea I, nr.146 din 20 noiembrie 1974.

²⁹România a ratificat Protocolul la 28 iunie 1993 prin Legea nr. 39, publicată în "Monitorul Oficial al României", partea I, nr.193 din 30 iunie 1993, al doilea Protocol a fost ratificat de România la 25 ianuarie 1991 prin Legea nr.7, publicată în "Monitorul Oficial al României", partea I, nr.18 din 26 ianuarie 1991.

³⁰România a aderat la Convenție la 14 iulie 1970 prin Decretul nr.345, publicat în "Buletinul Oficial al României", partea I, nr.92 din 28 iulie 1970. Inițial România a aderat la Convenția cu o rezervă formulată față de art.22. Prin Legea nr.144/1998, România și-a retras rezerva formulată la art.22. În contextul armonizării legislative este de menționat Legea 612/2002, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 851/2002, pentru formularea unei declarații privind recunoașterea de către România a Comitetului pentru Eliminarea Discriminării rasiale, în conformitate cu art. 14 din Convenție privind recunoașterea de către România a Comitetului pentru Eliminarea Discriminării rasiale, în conformitate cu art. 14 din Convenție.

³¹România a ratificat Convenția prin Legea nr.30 din 18 mai 1994, publicată în "Monitorul Oficial", nr.135 din 31 mai 1994.

³²România a ratificat Primul Protocolul până la Protocolul nr.10 prin Legea nr.30 din 18 mai 1994, publicată în "Monitorul Oficial" nr.135 din 31 mai 1994.

³³România a ratificat Protocolul nr.11 prin legea nr.76 din 6 iulie 1995, publicată în "Monitorul Oficial" nr.147 din 13 iulie 1995.

Internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare³⁰
De asemenea, România a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor
Omului³¹ și Protocoalele Adiționale ale Convenției: Primul Protocol
Adițional, inclusiv Protocolul nr.10³² și Protocolul nr.11³³

Protocolul nr.12 a fost semnat de către România dar nu a fost ratificat.³⁴

A fost ratificată Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii
și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante³⁵ și

Ce "Tratate" Internaționale nu a ratificat România până în prezent?

Protocolul nr.1 și 2 la această Convenție³⁶. În anul 1995 a fost ratifi-
cată Convenția-Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale³⁷.
Carta Socială revizuită a fost ratificată de România în 1999³⁸.

România nu a ratificat până în prezent Carta Europeană a
Limbilor Regionale sau Minoritare și Convenția Europeană privind
Naționalitatea, aceste instrumente fiind doar semnate. De asemenea,
România nu a semnat și ratificat Convenția Europeană privind
Statutul Legal al Muncitorilor Migranți și Convenția Europeană privind
Participarea Străinilor la Viața Publică la nivel local.³⁹

Unul dintre cele mai importante instrumente internaționale în
combaterea discriminării îl constituie recent adoptata Directivă a
Consiliului Uniunii Europene. Directiva 2000/43/EC⁴⁰ de aplicare a
egalului tratament între persoane indiferent de originea rasială sau
etnică face parte din acquis communautaire și trebuie să fie trans-
pusă în legislația internă ca parte a Procesului de aderare la UE.

³⁴România a semnat Protocolul nr.12 la CEDO în data de 04.11.2000; Până la data de 21
iunie 2001 fusese semnat de 27 de state și ratificat de un singur stat-Georgia. Va intra în
vigoare după ratificarea formală de către 10 state.

³⁵România a ratificat Convenția prin Legea nr.80 din 30 septembrie 1994, publicată în
"Monitorul Oficial" nr.285 din 7 octombrie 1994.

³⁶România a ratificat Protocolul nr.1 și 2 prin aceeași lege nr. 80 din 30 septembrie 1994.

³⁷România a ratificat Convenția-Cadru prin Legea nr.33 din 29 aprilie 1995, publicată
în"Monitorul Oficial", partea I, nr.82 din 4 mai 1995.

³⁸Vezi al doilea Raport privind România al Comisiei Europene împotriva Rasismului și
Intoleranței, Strasbourg, 23 Aprilie 2002, Consiliul Europei.

³⁹Vezi al doilea Raport privind România al Comisiei Europene împotriva Rasismului și
Intoleranței, Strasbourg, 23 Aprilie 2002, Consiliul Europei.

⁴⁰Directiva Consiliului 2000/43/EC, adoptată de către Consiliul Uniunii Europene la data de 29
iunie 2000, Monitorul Oficial OC221JAI 67.

Constituția României Art. 16 al.1

"Cetățenii sunt egali în fața legii... și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări"

Prevederi referitoare la egalitate și non-discriminare se regăsesc în Constituție, în art.16 alin (1), privind Egalitatea în drepturi, unde se dispune: " Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări." În același sens, Art. 4 conține prevederi ce se referă la România ca "patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică sau de origine socială".

Egalitatea în drepturi este prin ea însăși o egalitate de șanse pe care Constituția o acordă tuturor cetățenilor. Aceasta este sensul aliniatului 1 din articolul 16, care garantează egalitatea în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminare. Articolul 4 se referă la criteriile nediscriminării printre care se află și originea etnică în sensul exprimat de prevederile Constituției.

Constituția României Art 30 alin (7):

"Sunt interzise de lege..., îndemnul la ura națională, rasială, de calsa sau religioasă, incitarea la discriminare,...sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri".

Dispozițiile constituționale din articolul 30 al.7 interzic acele exprimări care urmăresc prejudicierea demnității, onoarei, vieții particulare a persoanei și dreptul la proprie imagine, îndemnul la ura rasială, incitarea la discriminare etc. Ideea acestui aliniat este protecția constituțională a valorilor umane, statale și publice.

IV.2. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII: REGLEMENTĂRI LEGALE ÎN DIVERSE ACTE NORMATIVE

IV.2.1 LEGEA 12/1990 PRIVIND INTERZICEREA ACTIVITĂȚILOR COMERCIALE ILICITE

Legea 12/1990-privind interzicerea activităților comerciale ilicite: se referă și la discriminare?

Legea 12/1990 privind interzicerea activităților de comerț ilicit conține prevederi aplicabile unor cazuri de discriminare în ceea ce privește accesul la servicii și bunuri deschise publicului larg spre vânzare. Legea nu conține prevederi explicite privind discriminarea bazată pe diferite criterii precum vârsta, sexul, culoarea, naționalitatea, etnia etc. ci se referă la anumite activități economice, conținând prevederi generale precum "vânzare preferențială" sau "refuz nejustificat" care, în fapt, pot constitui elemente ale comportamentului discriminatoriu. De altfel, definiția discriminării include ca element al comportamentului considerat discriminatoriu de către lege, atât preferința, cât și refuzul. Particularitatea în cazul discriminării este motivația comportamentului, în cazul nostru, refuzul sau preferința bazată pe apartenența la o anumită categorie etnică asociată cu intenția sau efectul ce constă în restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor recunoscute de lege.

Art. 1 lit. K, legea 12/1990:

"Constituie activități comerciale ilicite și atrag răspunderea contravențională sau penală, după caz, față de cei care le-au săvârșit, următoarele fapte : "...vânzarea preferențială, refuzul nejustificat al vânzării acestora sau al prestării de servicii cuprinse în obiectul de activitate al agentului economic."

Ce spune de fapt acest articol, cum ar trebui să îl înțeleg ?

Sub aspectul conținutului contravenției prevăzute în art.1, lit.k, textul de lege se aplică în funcție de întrunirea anumitor condiții. În primul rând, contravenția se realizează printr-o acțiune (de a da, a face) sau o inacțiune (a nu face). Această acțiune constă în vânzarea preferențială sau în refuzul nejustificat al agentului economic (inacțiune). Întâlnim, astfel, o vânzare ce presupune fie preferința vânzătorului sau prestatorului de servicii, fie refuzul nejustificat al acestuia din urmă. Ambele acțiuni depind exclusiv de voința vânzătorului care preferă o persoană în defavoarea alteia ori refuză o persoană în aceeași manieră.

În înțelesul textului de lege, acțiunea preferențială sau refuzul nejustificat vizează pe de o parte bunurile sau serviciile destinate vânzării, iar acestea sunt cuprinse în obiectul de activitate al agentului

economic. (al vânzătorului sau prestatorului). Astfel contravenția nu se poate aplica în cazul în care bunurile sau serviciile nu sunt destinate vânzării și nu fac parte din obiectul de activitate al agentului economic.

Ne putem pune întrebarea dacă există o excepție în care refuzul ar putea fi justificat. Spre exemplu, acțiunea de vânzare preferențială sau refuzul ar putea fi justificate în cazul în care cumpărătorul în momentul achiziționării de bunuri sau servicii are un comportament ilicit ce intră sub incidența legii. Avem în vedere, spre exemplu, legea 61/1991, privind sancționarea unor fapte de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice. Dacă cumpărătorul se află în vreunul din cazurile enumerate de lege, vânzătorul ar putea invoca refuzul justificat de a nu servi o persoană care a provocat și participat la scandal, a intenționat sau a agresat vânzătorul în momentul cumpărării etc.

Cine sancționează faptele prin care se încalcă articolul 1 lit.k din legea 12/1990 ?

Competența de soluționare a sesizărilor potrivit legii 12/1990 revine Oficiului pentru Protecția Consumatorului.

Se poate aplica acest articol și în cazul persoanelor de etnie roma cărora le este refuzată servirea datorită apartenenței etnice?

În anul 2002, Romani CRISS a monitorizat cazuri de discriminare în accesul la servicii și locuri deschise publicului larg. Dacă în unele cazuri, Oficiul pentru Protecția Consumatorului și-a exprimat lipsa de competență în cazuri privind refuzul nejustificat de a vinde bunuri⁴¹ persoanelor aparținând minorității rome, în alte cazuri inspectorii O.P.C. au sancționat, în baza art.1 lit.k din legea 12/1990, refuzul nejustificat al vânzării unor bunuri de către prestator, datorită apartenenței etnice a potențialilor cumpărători.

În cazul CRISS vs. Iris din Cluj-Napoca, prezența afișului de la intrarea în barul privat al d-lui I.V. care specifică explicit: "nu servim țigani și romi" a rămas nesancționat sub aspectul articolului 1, lit.k din legea 12/1990.

⁴¹Vezi Romani CRISS, Baza de Date- cazuri de discriminare în accesul la bunuri și servicii destinate publicului larg, la adresa de web: www.romanicriss.org.

Oficiul pentru Protecția Consumatorului din Cluj în interviul cu reprezentanții Romani CRISS a precizat lipsa competenței de sancționare într-un astfel de caz. Deși existența anunțului în respectivul bar a fost dovedită prin publicarea unor articole de presă și existența unor fotografii de la fața locului, inspectorii OPC nu au aplicat sancțiuni potrivit legii 12/1990 în ciuda faptului că au găsit anunțul care specifică excluderea romilor chiar sub tețgheaua barului respectiv. Sancțiunile contravenționale aplicate de inspectorii OPC-Cluj au avut în vedere condiții igienico-sanitare sau lipsa afișării prețurilor din respectivul bar⁴².

În cazul CRISS vs. Milenium, inspectorii OPC au aplicat sancțiunea contravențională prevăzută în legea 12/1990 pentru încălcarea articolului 1, lit.k. În fapt, patronul barului Milenium a afișat la intrarea în bar un anunț ce preciza explicit că "nu este permisă servirea romilor". Reprezentanți ai Romani CRISS împreună cu membrii ai asociației ROMANITIN din Iași au realizat o acțiune de testare. Tineri români și romi au intrat în respectivul bar cu intenția de a consuma produse destinate vânzării în respectivul local. Dacă tinerii români au fost serviți, celor doi tineri romi li s-a refuzat servirea indicându-se afișul de la intrare care prevedea explicit refuzul servirii persoanelor care aparțin minorității rome. În urma plângerii înaintate de Romani CRISS, inspectorii OPC au considerat că s-au încălcat prevederile legii 12/1990⁴³.

IV.2.2 LEGEA 148/2000 PRIVIND PUBLICITATEA

Legea 148/2000 privind publicitatea se referă și la discriminare?

În luna august 2000, Parlamentul României a adoptat Legea nr. 148/2000, privind publicitatea⁴⁴. Legea conține prevederi în ceea ce privește discriminarea bazată inclusiv pe apartenența etnică în diverse anunțuri publice. Deși la data adoptării Legii 148/2000, o definiție a discriminării nu exista într-o lege națională adoptată de Parlamentul României, o asemenea definiție există totuși în Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare ratificată de Parlamentul României.

⁴²Vezi Romani CRISS, Cazul CRISS vs. Iris Cluj pe site-ul organizației Romani CRISS la adresa www.romanicriss.org

⁴³Vezi Romani CRISS, Cazul CRISS vs. Milenium Rădăuți pe site-ul Romani CRISS la adresa www.romanicriss.org

⁴⁴Legea 148/2000 privind publicitatea a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 359 din 2 august 2000.

Ce înseamnă "publicitate" potrivit legii?

Legea definește termenul de publicitate în articolul 4: "Prin publicitate se înțelege orice formă de prezentare a unei activități comerciale, industriale, artizanale sau liber profesioniste având ca scop promovarea de bunuri și servicii, de drepturi și obligații.

Legea 148/2000, Art. 6 lit. d:

"Se interzice publicitatea care include discriminări bazate pe rasă, sex, limbă, origine, origine socială, identitate etnică sau naționalitate".

Cine răspunde pentru încălcarea prevederilor Articolului 6 lit.d?

Art. 18 din aceeași lege prevede că "Autorul, realizatorul de publicitate și reprezentantul legal al mijlocului de difuzare răspund solidar cu persoana care își face publicitate în cazul încălcării prevederilor prezentei legi".

Cine constată și sancționează încălcarea prevederilor articolului 6 lit.d ?

Contravențiile stabilite în lege, în speță, încălcarea prevederilor articolului 6 lit.d, sunt constatate și sancționate de către reprezentanții împuterniciți ai administrației publice locale. În principiu, reprezentantul împuternicit al administrației publice locale este Primarul, dar potrivit legii, acesta poate delega responsabilitatea de constatare și sancționare a contravențiilor. Astfel, plângerile contravenționale depuse de Romani CRISS în baza articolului 6 lit.d au fost soluționate, spre exemplu, de Direcția Generală de Inspecție și Control General; Serviciul Control Publicitate al Primăriei Municipiului București.

Cum ar trebui să înțeleg articolul 6 lit.d din legea 148/2000?

Sub aspectul conținutului contravenției prevăzute în art.6, lit.d, textul de lege se aplică în funcție de întrunirea anumitor condiții. În primul rând, contravenția se realizează printr-o acțiune. Acțiunea constă în **orice formă de prezentare a unei activități** comerciale, industriale, artizanale sau liber profesioniste **având ca scop promovarea** de bunuri și servicii, de drepturi și obligații."Deci, acțiunea în sine consta într-o formă de prezentare a unei activități ce se poate realiza prin orice mijloc.

Leg Legea nu enumeră mijloacele de prezentare specificând "orice formă...". Aceasta poate fi prin audio-vizual, presă scrisă, radio, televiziune, prin afişare vizibilă publicului larg etc.

A doua condiție se referă la prezentarea unei activități, în această din urmă situație, legea enumerând limitativ activitatea prezentată ca fiind: comercială, industrială, artizanală sau liber profesionistă. Enumerarea limitativă arată intenția legiuitorului de a cuprinde doar anumite tipuri de activități. Astfel activitățile care nu se încadrează în cele enumerate, nu vor intra sub incidența prezentei legii.

A treia condiție se referă la scopul prezentării respectivei activități. Scopul prezentării trebuie să fie promovarea de bunuri și servicii, de drepturi și obligații.

Pe lângă condițiile enumerate mai sus, privind contravenția prevăzută în Art.6 lit. d, este, de asemenea, nevoie ca activitatea prezentată ce are ca scop promovarea de bunuri și servicii, de drepturi și obligații să includă discriminări bazate, în cazul nostru, pe identitate etnică. Ceea ce înseamnă că prin promovarea activităților se

Se aplică acest articol anunțurilor care sunt însoțite de mențiunea "Exclus romi"?

În cursul anilor 2000-2002, Romani CRISS a monitorizat cazuri privind publicarea în presa scrisă, în special la Rubricile de Mica Publicitate a ziarelor și chiar la Agențiile de Ocupare și Formare a Forțelor de Muncă, a anunțurilor discriminatorii de angajare, vânzare sau închiriere de bunuri și servicii de către firme private sau persoane fizice.

În data de 31 iulie 2000, la sediul Oficiului Forțelor de Muncă, Sector 3, București, pe panoul cu oferte de muncă erau afișate anunțuri de genul: "Angajez agenți paza, 1.77m, stagiul militar satisfăcut. Exclus romi". Impactul asupra publicului și mass media a acestui caz l-au constituit scuzele publice prezentate de Directorul Agenției față de publicarea unui astfel de anunț discriminatoriu la sediul unei instituții publice⁴⁵. În anul 2001, în cazul CRISS vs. Anunțul de la la Z, s-a monitorizat publicarea unor anunțuri discriminatorii precum: "Închiriez

⁴⁵Vezi Romani CRISS, cazul CRISS vs. Oficiul Forțelor de Muncă Sector 3, pe site-ul Romani CRISS, Baza de Date, la adresa www.romanicriss.org.

crează o situație de deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe baza de etnie, ce care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor recunoscute de lege.

camera la curte, exclus romi"; "Garsoniera nemobilată pentru tineri căsătoriti, exclud romi sau straini"; "Închiriez garsoniera Dristor, cu telefon, termen lung, exclus romi, rog seriozitate"; "Angajăm muncitori necalificați în domeniul construcțiilor, Exclus Romi"⁴⁶.

În cazul *CRISS vs. Anunțul Telefonic* au fost monitorizate publicarea unor anunțuri la rubricile "Oferte de muncă" de genul: "Total Protect angajează paznici în condițiile legii 18/1996, Exclus romi, salariul 1.700.000 - 2.500.000; 659 37 65"⁴⁷. În aceste cazuri s-au depus plângeri întemeiate pe articolul 6 lit.d din legea 148/2000. Atât Primăria municipiului București cât și Avocatul Poporului au considerat că astfel de anunțuri nu intră sub incidența legii 148/2000 deoarece anunțurile de angajare precum și cele de vânzare sau închiriere din ziarele publicitare nu constituie publicitate.

Revenind la condițiile pentru aplicarea contravenției de la art.6, aminteam activitățile limitativ enumerate în lege referitor la definiția publicității prin care se promovează activități comerciale, industriale, artizanale sau liber-profesionale. Instituțiile sesizate au considerat că anunțurile mai sus prezentate nu se încadrează în activitățile menționate. Deși prin publicarea unor astfel de anunțuri se prezintă activități ce au ca scop promovarea de bunuri și servicii, de drepturi și obligații și sunt bazate explicit pe excluderea unui grup de persoane datorita apartenenței etnice, s-a considerat că nu intră sub incidența legii deoarece activitățile din anunțuri nu se încadrează în categoriile de activități din definiția publicității, prevăzută în legea 148/2000.

În anul 2002, în cazul *CRISS vs. România Liberă* o nouă plângere a fost introdusă, împotriva ziarului "România Liberă", în baza legii 148/2000 întemeiată pe art.6, lit.d. Anunțul publicat la rubrica de Publicitate a Ziarului specifică: "Aveți nevoie de liniște și mulțumire sufletească? Apelați '07...' sau '021 ...' și veți avea cea mai bună echipă de: amenajări, montare Nevadă, zugrăvit, rigips, gresie, faianță, tapet, mochetă, linoleum. Seriozitate, calitate și rapiditate! Exclus romii !" În acest din urmă caz, Primăria Municipiului București, Direcția Control Publicitate a sancționat

⁴⁶Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Cazul CRISS vs. Anunțul de la A la Z, idem.

⁴⁷Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Cazul CRISS vs. Anunțul Telefonic, idem.

⁴⁸Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Cazul CRISS vs. România Liberă, idem.

atât emitentul anunțului cât și societatea care a tipărit anunțul. S-a considerat că prin anunțul respectiv s-au prezentat activități comerciale de promovare a bunurilor și serviciilor ce au inclus discriminări bazate pe

Ordonanța 31/2002 privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob se referă la discriminare?

Ordonanța 31/2002, Art2, lit. a

Prin organizație cu caracter fascist, rasist sau xenofob se înțelege orice grup format din 3 sau mai multe persoane, care își desfășoară activitatea temporar sau permanent, în scopul promovării ideilor, concepțiilor sau doctrinelor fasciste, rasiste sau xenofobe, precum ura și violența pe motive etnice, rasiale sau religioase, superioritatea unor rase și inferioritatea altora, antisemitismul, incitarea la xenofobie, recurgerea la violență pentru schimbarea ordinii constituționale sau a instituțiilor democratice, naționalismul extremist. În această categorie pot fi incluse organizațiile cu sau fără personalitate juridică, partidele și mișcările politice, asociațiile și fundațiile, societățile comerciale, precum și orice alte persoane juridice care îndeplinesc cerințele prevăzute la prezenta literă.

Ordonanța 31/2002, Art.2 lit.b

Prin simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe se înțelege drapelurile, emblemele, insignele, uniforme, sloganurile, formulele de salut, precum și orice alte asemenea însemne, care promovează ideile, concepțiile sau doctrinele prevăzute la lit.a

La ce fapte se referă Ordonanța 31/2002?

identitate etnică, și au fost dispuse măsurile legale corespunzătoare⁴⁸.

IV.2.3. ORDONANȚA 31/2002 PRIVIND INTERZICEREA ORGANIZAȚIILOR ȘI SIMBOLURILOR CU CARACTER FASCIST, RASIST SAU XENOFOB

În art. 8 al Ordonanței 31/2002 se precizează: "constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 25.000.000 lei la

250.000.000 lei răspândirea, vânzarea sau confecționarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe, precum și deținerea, în vederea răspândirii, a unor astfel de simboluri de către o persoană juridică; utilizarea în public a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe de către

Cine constată încălcarea prevederilor Ordonanței 31/2002?

o persoană juridică; promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii sau promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe, prin propagandă, săvârșită prin orice mijloace, în public, de către o persoană juridică.

Se poate obține și dizolvarea persoanei juridice care desfășoară activități prevăzute în Ordonanța 31/2002?

Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor se fac de către personalul împuternicit în acest scop de către Ministerul Culturii și Cultelor, precum și de către personalul special abilitat din cadrul Ministerului de Interne.

Articolul 9 din Ordonanța 31/2002 prevede posibilitatea dizolvării prin hotărâre judecătorească a persoanelor juridice care desfășoară una sau mai multe din activitățile enumerate limitativ: activități specifice organizației cu caracter fascist, rasist sau xenofob în sensul art. 2 lit. a; răspândirea, vânzarea sau confecționarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe sau deținerea, în vederea

Cine poate soluționa o cerere de dizolvare a unei persoane juridice potrivit Ordonanței 31/2002?

răspândirii, a unor astfel de simboluri ori utilizarea lor în public; promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii sau promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe, prin propaganda săvârșită prin orice mijloace, în public.

Cererea de dizolvare poate fi introdusă, potrivit Ordonanței 31/2002, de Ministerul Public din oficiu sau la solicitarea oricărei persoane interesate. Competența de a judeca în prima instanță cererea de dizolvare aparține tribunalului în a cărui circumscripție se află sediul

Codul Penal conține prevederi privind protecția împotriva violenței, abuzului, urii rasiale și discriminării etnice ?

Art .317 din Codul Penal:

"Propaganda naționalist-șovină, ațâțarea urii de rasă sau naționale, dacă fapta nu constituie infracțiunea prevăzută la art.166⁴⁹, se pedepsește cu închisoare..."

Ce înseamnă de fapt infracțiunea de propagandă naționalist șovină ?

persoanei juridice.

IV.2.4. PROTECȚIA ÎMPOTRIVA DISCRIMINĂRII ETNICE, URII RASIALE, VIOLENȚEI ȘI ABUZULUI ÎN CODUL PENAL

Infracțiunea de propagandă naționalist șovină se poate realiza printr-o acțiune. Acesta poate consta fie într-o activitate de propagandă naționalist-șovină, fie într-o activitate prin care se propagă ațâțarea urii de rasă sau naționale.

Acțiunea de propagandă naționalist șovină constă în răspândirea de idei naționalist-șovine, adică de idei prin care, pe de o parte se proslăvește o națiune sau un grup național, iar pe de altă parte se pune grește o altă națiune sau un alt grup național. Este vorba de idei ale naționalismului extremist care provoacă învrăjbirea între naționalități⁵⁰

Acțiunea de ațâțare de urii de rasă sau naționalitate constă în efectuarea unor acte de stârnire, incitare ori încurajare a manifestării

Pot fi romii victime ale unei infracțiuni de propagandă naționalist șovină ?

sau exteriorizării urii de rasă sau naționale în rândul unei naționalități sau grupuri rasiale împotriva altor naționalități sau grupuri rasiale.

Nu constituie însă infracțiunea de propagandă naționalist șovină

⁴⁹Art.166 Cod Penal prevede : "Propaganda în vederea instaurării unui stat totalitar, săvârșita prin orice mijloace, în public, se pedepsește cu închisoare... și interzicerea unor drepturi. Propaganda constă în răspândirea, în mod sistematic, sau în apologia unor idei, concepții sau doctrine cu intenția de a convinge și de a atrage noi adepți.

⁵⁰Vezi O. Loghin T. Toader, Drept Penal-Partea Specială, pag. 567, Drept Penal-Partea Specială, Vasile Dobrioniu, Nicolae Conea.

⁵¹Idem.

manifestarea unei atitudini critice, dezaprobarea față de greșelile, atitudinile necorespunzătoare ale unor reprezentanți ai unei minorități naționale⁵¹. În anul 2000, Romani CRISS a depus plângeri privind savarsirea infracțiunii de propagandă nationalist sovina. În cazul CRISS vs. Marcel Flueraș în data de 4 februarie 2000, ziarul "Național" publica un articol, sub semnătura redactorului Marcel Flueraș, intitulat "Război româno-țigănesc la Grajduri Iași", articol prin care se exprimau prejudecățile redactorului față de cetățenii români aparținând etniei romilor. Autorul prezenta evenimentele sub formă derulării unei competiții sportive între romi și români, aducând în atenția opiniei publice propriile sale concepții despre minoritatea romilor. Articolul conținea informații eronate, autorul dând proporții exagerate unor altercații banale între câteva persoane din comuna Grajduri, județul Iași. Până în prezent Parchetul nu a dispus nici o măsură legală⁵².

În cazul CRISS vs. Mugurel Vintilă, vice-președinte al fostului partid Alianța pentru România, fost deputat în Parlamentul României, în data de 28.03.2000, a acordat un interviu ziarului "Național", relatat și în articolul cu titlul "Cancelariile Occidentale vor să transforme România într-un stat al țiganilor". În interviul acordat ziarului "Național", Mugurel Vintilă a ținut să șocheze opinia publică afirmând că romii din România reprezintă un adevărat pericol pentru țara noastră.

Art. 247 Cod Penal: Abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi

"Îngrădirea, de către un funcționar public, a folosinței sau a exercițiului drepturilor vreunui cetățean, ori crearea pentru acesta a unor situații de inferioritate pe temei de naționalitate, rasă, sex sau religie se pedepsește cu închisoare..."

Cum trebuie să înțeleg infracțiunea de abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi ?

tră, și că aceștia, împreună cu cancelariile occidentale, intenționează transformarea României într-un "stat al țiganilor". Până în prezent, Parchetul nu a dispus o măsură legală. Alte cazuri au fost monitorizate de CRISS pe parcursul anului 2002, rapoartele fiind disponibile

⁵²Pentru detalii vezi Baza de Date, Romani CRISS la adresa www.romanicriss.org

în Baza de Data la adresa de web www.romanicriss.org

Subiectul activ al infracțiunii nu poate fi decât un funcționar public sau funcționar potrivit prevederilor Art. 147 din Codul penal. Infracțiunea se poate realiza printr-o acțiune ce poate consta fie în acțiunea de îngrijire a folosinței sau exercitării unui drept, fie prin acțiunea de creare a unor situații de inferioritate pe temei de naționalitate, rasă, sex sau religie.

În cazul primei acțiuni, funcționarul îl împiedică pe cetățean, fără nici o justificare legală, să folosească un drept sau toate drepturile pe care le are ori să le exercite în mod integral, potrivit prevederilor legale.

În cazul celei de a doua acțiuni, funcționarul, luând în considerare apartenența unui cetățean la o anumită naționalitate, rasă, sex sau religia lui, îi crează o situație de inferioritate, respectiv o situație mai dezavantajată, mai rea în raport cu celelalte persoane. Nu are relevanță dacă situația de inferioritate este de ordin material sau numai moral.

ECRI (Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței) despre aplicarea art. 247 Cod Penal

Pentru ca fapta să cadă sub incidența art.247 Cod Penal, fapta trebuie să fie comisă în cadrul atribuțiilor de serviciu iar funcționarul trebuie să aibă competența de a efectua actul referitor la drepturile cetățeanului prin care i s-a adus acestuia o îngrijire a folosinței sau exercițiului unui drept ori i-a creat o situație de inferioritate⁵³.

Referitor la punerea în aplicare a acestor prevederi legale din Codul Penal, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței în raportul privitor la România subliniază: "Totuși, nu au existat condamnări în baza articolului 247, deși au existat acte de discriminare săvârșite de către funcționari publici, cazuri raportate către ECRI

Art 250 Cod Penal-Purtarea Abuzivă

"Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu
Lovirea sau alte acte de violență săvârșite în condițiile
aliniatului 1 se predepsesc cu închisoarea..."

În ce constă infracțiunea de Purtare Abuzivă?

⁵³Idem

⁵⁴Citat din ECRI, Al doilea Report privind România, adoptat la 22 iunie 2001, ECRI, Strasbourg, 23 Aprilie 2002.

(Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței), în special la nivel local împotriva unor persoane aparținând minorității rome"⁵⁴. În acest sens, cel de al doilea Raport privind România al ECRI recomandă autorităților române să acorde prioritate aplicării prevederilor penale privind combaterea rasismului, în speță art. 247 și 317 C.pen.

Infrațiunea de Purtarea Abuzivă se realizează fie prin întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană, fie prin lovire sau alte violențe. Termenul de expresii jignitoare are o accepțiune largă referindu-se la orice atingere adusă onoarei sau reputației unei persoane. Prin expresii jignitoare se înțelege în primul rând actele de insultă iar în al doilea rând folosirea de cuvinte care, fără a constitui fapta de insultă, exprimă o desconsiderare și sunt de natură să atingă demnitatea unei persoane, cum sunt cuvintele umilitoare. Expresiile jignitoare utilizate de un funcționar public pot fi proferate în scris, oral, prin gesturi etc.

În situații când funcționarul lovește persoana sau exercită acte de violență împotriva acesteia, fapta este mai gravă. Termenul de violență are o sferă mai largă, înțelegându-se și violențele comise asupra obiectelor aparținând unei persoane (de exemplu: îmbrâncirea unei persoane, în așa fel încât, i-au căzut ochelarii și s-au spart sau i s-a descusut haina; ruperea unei cereri, plângeri sau petiții și aruncarea ei în fața celui tratat abuziv⁵⁵.

Există cazuri în care romii sunt victime ale infracțiunii de Purtare Abuzivă?

Infrațiunea de purtare abuzivă există numai dacă este comisă de un funcționar public sau un alt funcționar aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu. În cazul în care fapta nu este săvârșită în exercițiul funcției, acesta va fi tras la răspundere penală pentru infracțiunea de insultă sau calomnie⁵⁶.

În cazul *CRISS vs. Poliția Zărnești*, plângerea penală introdusă împotriva funcționarilor aflați în exercițiul funcției a fost întemeiată pe art. 250 Cod Penal. În perioada 01-09.02.2001, Poliția Brașov, Serviciul Pază și Ordine, respectiv Poliția Transporturilor Feroviare Brașov, au organizat razii în localitatea Zărnești, jud. Brașov, gara Tohanul Vechi. Raziile au fost îndreptate împotriva cerșetorilor și a persoanelor de etnie roma, care se deplasau cu trenul de persoane

⁵⁵ Vezi Vasile Dobrinou, Nicolae Conea, Drept Penal, Partea Specială, 2000.

⁵⁶ Idem.

de la orele 07.30, respectiv 09.45, spre Braşov. "Obligaţi să coboare, persoane în vârstă, femei (una dintre ele însărcinată), copii, toţi romi, au fost bruscaţi şi ameninţaţi. Sub presiunea câinilor au fost urcaţi într-o dubă a Poliţiei. Persoanele care au refuzat să urce în dubă, inclusiv copiii, au fost lovite şi intimidat cu câinii, fiind urcate forţat în maşină. Romii au fost transportaţi la sediul Poliţiei oraşului Zărneşti. Aici au fost amprentaţi, fotografiaţi şi li s-au luat diverse declaraţii şi ameninţaţi cu expresii de genul "acum sunteţi pe mâna noastră şi facem ce vrem cu voi", "vă dam foc la case", "o să vă ducem la Bug", "vă dăm foc ciorilor", "o să ajungeţi mai rau ca pe timpul lui Antonescu" (afirmaţiile poliţiştilor, conform declaraţiilor persoanelor reţinute)⁵⁷. Parchetul Militar sesizat a dispus neînceperea urmării penale. În cazul CRISS vs. Poliţia Dolhasca, într-o acţiune în care au

Art 267 Cod Penal-Supunerea la rele tratamente

Supunerea la rele tratamente a unei persoane aflate în stare de reţinere, deţinere ori în executarea unei măsuri de siguranţă sau educative se pedepseşte cu închisoare...

Cine poate comite o asemenea faptă şi la ce se referă?

fost implicaţi echipaje de Poliţie, Gardieni Publici şi reprezentanţi ai Primăriei au lovit persoane de etnie roma, generându-se o situaţie tensionată în urma căreia au fost victime chiar şi copii. Parchetul militar sesizat a dispus neînceperea urmării penale în caz. În prezent, cazul se află în atenţia Curţii Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg⁵⁸.

Poate comite o asemenea faptă un subofiţer de poliţie care este însărcinat cu paza şi supravegherea persoanelor arestate preventiv. În calitate pe care o are, îi crează celui reţinut sau arestat, unele suferinţe fizice şi psihice în sensul că nu-i dă întreaga raţie de hrană, îl obligă să efectueze activităţi în plus faţă de ceilalţi, refuză să-l lase să primească pachete şi corespondenţa la care are dreptul, înjosindu-l în faţa celorlalţi reţinuţi sau arestaţi.

Pentru existenţa acestei infracţiuni se cere ca în prealabil organul judiciar (poliţia, judecător, procuror) să fi emis o ordonanţă de reţinere ori un mandat de arestare sau de executare a unei măsuri de siguranţă sau educative. Infracţiunea de rele tratamente poate consta într-o acţiune sau inacţiune, presupune producerea de suferinţe sau

⁵⁷ Vezi Romani CRISS, Baza de Date, cazul CRISS vs. Poliţia Zărneşti, disponibil la adresa www.romanicriss.org

⁵⁸ Pentru detalii vezi Baza de Date, Romani CRISS la adresa www.romanicriss.org

privațiuni victimei. Aceste suferințe pot consta în încălcări abuzive ale regimului de cazare, de igienă, de alimentație, de muncă, de odihnă, de asistență medicală sau alte tratamente inumane ori degradante.

Relele tratamente implică un ansamblu de acte care produc persoanei suferințe sau privațiuni care nu sunt inerente măsurii sau sancțiunii pe care o execută. Dacă făptuitorul comite numai un singur asemenea act, fapta nu constituie infracțiunea de supunere la rele tratamente. Există opinii care menționează că este necesar ca actele comise sau omise (acțiuni sau inacțiuni) să aibă o continuitate sau să se repete într-o durată de timp necesară pentru a imprima acestei

Art 2671 Codul Penal-Tortura

Fapta prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, fizice ori psihice, îndeosebi cu scopul de a obține de la această persoană sau de la o persoană terță informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane, sau pentru oricare alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau astfel de suferințe sunt aplicate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial sau la instigarea ori cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane.

Cum explic infracțiunea de tortură, ce ar trebui să rețin?

comportări caracterul de "tratament." Astfel de acte săvârșite în mod izolat, pot constitui fie infracțiunea de abuz în serviciu, prevăzută la art.246 Cod Penal, fie infracțiunea de Purtare Abuzivă prevăzută în art. 250 Cod Penal⁵⁹.

Infracțiunea de tortură poate fi săvârșită în primul rând de un agent al unei autorități publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial. Este vorba de funcționari care au compe-

⁵⁹Vezi T. Vasiliu, D. Pavel, Drept Penal - Partea Specială, pag. 138, 2000.

tență în domeniul administrării justiției.

Infrațiunea se realizează prin acțiuni sau inacțiuni prin care se cauzează persoanei durere, suferințe puternice sau chiar moartea. Este necesar ca fapta să fie comisă pentru obținerea unor informații sau mărturisiri, ori pentru a pedepsi sau pentru a intimida ori a face presiuni asupra persoanei torturate sau a unei terte persoane ori ca fapta să fie comisă pe un motiv de discriminare, oricare ar fi el.

Violențele fizice sau psihice trebuie să fie comise în exercițiul autorității publice, deci în exercitarea funcțiilor de serviciu sau cel puțin cu acordul acestei autorități.

⁶⁰Vezi V. Dobrinou, N. Conea, Drept Penal, Partea Specială, Ed. Lumina Lex, 2000.

Nu interesează dacă informațiile sau mărturisirile corespund sau nu adevărului. Motivul comiterii faptei, bazat pe o formă de discriminare, există, oricare ar fi această formă de discriminare, inclusiv pe motive economice, politice, sociale etc.⁶⁰.

CAPITOLUL V.

Legea 48/2002 pt. adoptarea Ordonanței de Guvern 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

LEGEA 48/2002 PENTRU APROBAREA ORDONANȚEI 137/2000 PRIVIND PREVENIREA ȘI SANȚIONAREA TUTUROR FORMELOR DE DISCRIMINARE

Intrarea provizorie în vigoare, în luna noiembrie 2000, a Ordonanței

⁶¹ Vezi O.G.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare a fost adoptat în 31.08.2001 și publicată în M.O.al României nr.432 din 02.09.2000

⁶² Ordonanța guvernamentală se înscrie în categoria largă a delegării legislative sau legislației delegate. Curtea Constituțională a României a definit delegarea legislativă ca fiind o procedură excepțională de substituție a Guvernului în prerogativele legislative ale Parlamentului, astfel încât prin ordonanță, Guvernul poate să reglementeze primar, să modifice sau să abroge reglementarea existentă. Temeiul constituțional al ordonanței guvernamentale se regăsește în art.114 din Constituție care stabilește că: (1) "Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanțe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul și data la care se pot emite ordonanțe.(3) Dacă legea de abilitare o cere, ordonanțele se supun aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanței (4) În cazuri excepționale, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență. Acestea intră în vigoare numai după depunerea lor spre aprobare la Parlament. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă în mod obligatoriu. (5) Aprobarea sau respingerea ordonanțelor se face printr-o lege în care vor fi cuprinse și ordonanțele ale căror efecte au încetat potrivit alineatului (3). "Examinând art.114 din Constituție, se reține că potrivit dispozițiilor din acest articol se pot emite două categorii de ordonanțe: obișnuite și de urgență. Ordonanțele emise pe baza unei legi de abilitare se supun aprobării parlamentului numai dacă legea de abilitare prevede aceasta. Din practica legislativă actuală rezultă că toate abilitările acordate au fost date cu obligația supunerii ordonanțelor spre aprobare. Emiterea ordonanței este la data publicării sale în Monitorul Oficial, deoarece potrivit art.104 alin.4 din Constituție, cât timp ordonanța nu a fost publicată ea nu există ca act juridic. Este o sancțiune constituțională. Datorită acestei sancțiuni, guvernul nu poate cere aprobarea ordonanței decât după publicarea ei. În ceea ce privește ordonanțele de urgență, acestea intră în vigoare numai după depunerea lor spre aprobare la Parlament. Așa cum rezultă din art.114, prin legea specială de abilitare, Parlamentul trebuie să stabilească, în mod obligatoriu, atât domeniul cât și data până la care se pot emite ordonanțe. Această dată constituie potrivit art.114 (3) din Constituție, termenul de abilitare și determină durata abilitării. Dispozițiile constituționale permit delegarea legislativă atât pe timpul sesiunilor parlamentare, cât și pe cel dintre sesiuni, sau mai exact, pe timpul cât parlamentul nu este în sesiune. Urmând procedura impusă de art.114 din Constituție, se observă că Parlamentul, prin lege, poate aproba sau respinge o ordonanță. Aprobarea poate fi pură și simplă, cu modificări sau cu completări. Din moment ce aprobarea sau respingerea se decid numai prin lege, se pune practic în mișcare procedura, inițialva legislativa realizându-se în baza art.114 chiar prin depunerea ordonanței la una din Camere. Proiectul de lege prin care se propune de către Guvern aprobarea unei ordonanțe nu mai este supusă avizului Consiliului Legislativ deoarece aceasta și-a dat un aviz la proiectul de ordonanță. Ca atare, această lege trebuie votată în conținut și formă identică atât de către Camera Deputaților cât și de către Senat și se trimite spre promulgare Președintelui României. Odată aprobată, normele juridice cuprinse în ordonanța guvernamentală se transformă din norme cu putere de lege în norme de lege. În final, legea promulgată va fi publicată în M.O.

de Guvern nr.137/2000⁶¹ privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare asigură României un cadru legislativ anti-discriminatoriu avansat țărilor candidate la UE. Deși adoptată în forma sa inițială ca Ordonanță de Guvern, aceasta urma a fi supusă adoptării ca lege de către Parlament⁶².

Raportul Comisiei Europene din anul 2000 a apreciat adoptarea Ordonanței drept "un pas foarte pozitiv" dar a susținut mai departe că "vor fi necesare atât o legislație secundară cât și aranjamente instituționale înainte ca prevederile conținute în Ordonanța 137 să fie aplicate."⁶³ Ordonanța 137/2000 aprobată prin legea 48/2002 adaugă Constituției României o garanție suplimentară privind "egalitatea fără nici un fel de discriminare" pe baza, inter alia, de rasă, naționalitate și origine etnică⁶⁴ ca și prevederilor neaplicate ale Codului penal, interzicând actele discriminatorii ale angajaților publici".⁶⁵

Legea 48/2002, în mod considerabil completează prevederile legislative internaționale deja în vigoare în România, cu precădere Convenția internațională cu privire la eliminarea tuturor formelor de

Este Lg. 48/2002 în armonie cu Directiva 43/2000 a Uniunii Europene?

⁶³ Vezi Raportul de progres privind țările candidate la UE al Comisiei Europene, România, 2000, p.21

⁶⁴ Vezi Constituția României art.4

⁶⁵ Vezi Monitorizarea procesului de aderare la Uniunea Europeană, Protecția Minorităților în România, Open Society Institute Budapest, p. 74, 2001; vezi art.247 Codul Penal al României.

⁶⁶ Conform Articolului 1(1) al CIEDR, prin discriminare se înțelege "orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe baza de rasă, culoare, obârșie, naționalitate sau origine etnică care are ca scop restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social și cultural sau în oricare alt domeniu al vieții publice." Articolul 2 al CIEDR obligă statele membre să "urmeze, prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere, o politică de eliminare a discriminării rasiale, în toate formele acesteia și să promoveze înțelegerea între toate rasele și, în acest scop,:

(a) Fiecare stat semnatar se obligă să nu se angajeze în nici o acțiune sau practică de discriminare socială împotriva persoanelor, grupurilor de persoane sau instituțiilor și să vegheze ca toate autoritățile și instituțiile publice să acționeze în conformitate cu această obligație;

(b) Fiecare stat parte se obligă să nu sponsorizeze, să nu apere și să nu sprijine discriminarea rasială de către nici o persoană sau organizație;

(c) Fiecare stat semnatar va adopta măsuri efective pentru revizuirea politicilor guvernamentale, naționale și locale, și pentru amendarea, abrogarea sau anularea oricăror legi sau reglementări care au ca efect crearea sau perpetuarea discriminării rasiale, în orice forme și oriunde ar exista aceasta;

(d) Fiecare stat parte va interzice și va stopa, prin toate mijloacele adecvate, inclusiv legislație impusă de circumstanțe, discriminarea rasială exercitată de către orice persoane, grupuri sau organizații;

(e) Fiecare stat parte se obligă să încurajeze, acolo unde este cazul, organizații pentru integrarea rasială și acțiuni sau alte modalități de eliminare a barierelor dintre rase și pentru descurajarea oricăror acțiuni care tind la întărirea diviziunii rasiale." România a ratificat CIEDR în data de 15 septembrie 1970.

discriminare rasială (CIEDR).⁶⁶ Legea 48/2002 interzice discriminarea de către autoritățile publice, persoane juridice de drept privat, și persoane fizice pe motive de rasă, naționalitate, origine etnică, religie, limbă, sex sau orientare sexuală.

Ordonanța 137/2000 și ulterior legea 48/2002, în mod considerabil completează prevederile legislative internaționale deja în vigoare în România, cu precădere Convenția internațională cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (CIEDR)⁶⁷. Legea pentru aprobarea ordonanței privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare interzice discriminarea de către autoritățile publice, persoane juridice de drept privat, și persoane fizice pe motive de rasă, naționalitate, origine etnică, religie, limbă, sex sau orientare sexuală.

Ordonanța 137, în forma sa adoptată, deși importantă pentru remedierea lipsei de prevederi legislative interne la îndemâna luptei împotriva discriminării, nu se conformează cerințelor directivei Consiliului Uniunii Europene 2000/43/EC, "care implementează prin-

⁶⁷ Conform Articolului 1(1) al CIEDR, prin discriminare se înțelege "orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, culoare, obârșie, naționalitate sau origine etnică care are ca scop restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniul politic, economic, social și cultural sau în oricare alt domeniu al vieții publice." Articolul 2 al CIEDR obligă statele membre să "urmeze, prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere, o politică de eliminare a discriminării rasiale, în toate formele acestora și să promoveze înțelegerea între toate rasele și, în acest scop,:

(a) Fiecare stat semnatar se obligă să nu se angajeze în nici o acțiune sau practică de discriminare socială împotriva persoanelor, grupurilor de persoane sau instituțiilor și să vegheze ca toate autoritățile și instituțiile publice să acționeze în conformitate cu această obligație;

(b) Fiecare stat parte se obligă să nu sponsorizeze, să nu apere și să nu sprijine discriminarea rasială de către nici o persoană sau organizație;

(c) Fiecare stat semnatar va adopta măsuri efective pentru revizuirea politicilor guvernamentale, naționale și locale, și pentru amendarea, abrogarea sau anularea oricăror legi sau reglementări care au ca efect crearea sau perpetuarea discriminării rasiale, în orice forme și oriunde ar exista aceasta;

(d) Fiecare stat parte va interzice și va stopa, prin toate mijloacele adecvate, inclusiv legislație impusă de circumstanțe, discriminarea rasială exercitată de către orice persoane grupuri sau organizații;

(e) Fiecare stat parte se obligă să încurajeze, acolo unde este cazul, organizații pentru integrarea rasială și acțiuni sau alte modalități de eliminare a barierelor dintre rase și pentru descurajarea oricăror acțiuni care tind la întărirea diviziunii rasiale." România a ratificat CIEDR în data de 15 septembrie 1970.

⁶⁸ Directiva 43/2000 a fost adoptată de către Consiliul Uniunii Europene în iunie 2000 și publicată în 19 iulie 2000, în Jurnalul Oficial al comunităților europene. Statele membre ale U E au la dispoziție trei ani să pună de acord legislația internă cu cerințele Directivei privind egalitatea între rase. Directiva face parte din *acquis communautaire*, corpusul de legi comunitare pe care țările candidate - inclusiv România - trebuie să le adopte anterior aderării.

cipiul tratamentului egal între persoane fără deosebire de origine rasială sau etnică"⁶⁸.

În primul rând, Ordonanța nu include o interdicere explicită a discriminării indirecte⁶⁹. În al doilea rând, Ordonanța nu stipulează o răsturnare a sarcinii probei în cauzele civile o dată ce a fost stabilit un caz de discriminare rasială prima facie⁷⁰. În al treilea rând, Ordonanța nu definește și încriminează hărțuirea⁷¹ și nu în ultimul rând, nu se referă la victimizare⁷².

Directiva 43/2000 impune prevenirea și sancționarea atât a discriminării directe, cât și a discriminării indirecte. În Articolul 2 al Directivei este definit conceptul de discriminare care include și discriminarea indirectă. La punctul 2 lit.b al Art.2 se menționează : "se va considera că discriminarea indirectă are loc atunci când o prevedere, criteriu sau practica aparent neutre dezavantajează anumite persoane, de o anumită rasă sau origine față de alte persoane, în afară de cazul în care acele prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare."

Ordonanța 137/2000 prevede în art. 2, al. 2, ca și comportamentele pasive " care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate... "

⁶⁹Conform Articolului 2(2)(b) al Directivei 43, se înțelege prin discriminare indirectă orice prevedere, criteriu sau practică, care deși aparent neutră, pune persoane de o anumită rasă sau origine etnică într-o poziție dezavantajată în raport cu alte persoane, în afara de cazul în care respectiva prevedere, criteriu sau practică este în mod obiectiv justificată de un scop legitim, și modalitățile de îndeplinire a respectivului scop sunt adecvate și necesare." Directiva privind egalitatea între rase în continuare stipulează că discriminarea indirectă poate fi stabilită prin orice mijloace, inclusiv pe baza de evidențe statistice." (Preambul, paragraful 15). Ordonanța românească aproape că sancționează discriminarea indirectă la Articolul 2(2), unde se stipulează : "Orice comportament activ sau pasiv care prin efectele pe care le generează favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate, față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități, atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale." Acest standard nu se ridică la nivelul unei interdicere a discriminării indirecte și lipsa prevederilor explicite referitor la discriminarea indirectă - un concept care s-a dezvoltat semnificativ în legislația intențională - este lamentabilă.

⁷⁰Directiva privind egalitatea între rase stipulează, la Articolul 8, că în astfel de cazuri, "este în sarcina respondentului (pârâtului) să dovedească faptul că nu a existat o încălcare a principiului tratamentului egal."

⁷¹În acest sens, vezi Art.2.3 din Directiva 43/2000 adoptată de Consiliul Uniunii Europene.

⁷²În același sens, vezi Art.9 din Directiva 43/2000.

atrag răspunderea contravențională. Deși, prin această prevedere se creează premisele prevenirii și sancționării discriminării indirecte, textele de lege (atât Ordonanța 137/2000, Legea 48/2002, cât și H.G. 1194/2001) nu rezolvă satisfăcător această chestiune.

Referitor la condiția inversării sarcinii probei, aceasta nu este reflectată în legislația din România. Atunci când este vorba de constatarea și sancționarea discriminării, atât Ordonanța 137/2000, cât și Hotărârea de Guvern 1194 fac trimitere la procedurile de constatare și sancționare a contravențiilor, așa cum sunt ele reglementate în Ordonanța Guvernului nr. 2/12 iulie 2001 privind regimul juridic al contravențiilor. Potrivit procedurilor stabilite, nu se poate însă realiza inversarea sarcinii probei deoarece prevederile normative nu permit o procedură litigioasă a părților.

În ceea ce privește hărțuirea, Directiva 43/2000 a Consiliului Uniunii Europene precizează în articolul 2 că "pentru obiectivele acestei Directive, principiul tratamentului egal va însemna că nu trebuie să existe discriminare directă sau indirectă pe criteriul originii rasiale sau etnice iar hărțuirea trebuie incriminată ca discriminare, în conformitate cu sensul paragrafului 1, atunci când un comportament nedorit, pe criteriul originii rasiale sau etnice, duce la violarea demnității personale sau crează un cadru intimidant, ostil, degradant sau ofensiv. În acest context, conceptul de hărțuire poate fi definit ținându-se cont de legislația internă și practicile statelor membre"⁷³. Din păcate, atât în legislația românească, cât mai ales în Legea privind aprobarea Ordonanței 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, termenul de hărțuire nu a fost definit în relație cu discriminarea, neexistând nici o referire la acest concept.

Totuși, termenul de hărțuire a fost pus în discuție având în vedere hărțuirea sexuală, existând o definiție și reglementare în legea privind oportunitățile egale între femei și bărbați.

⁶¹Art.2 al Directivei 43/2000: "Pentru obiectivele paragrafului 1:(a) se va considera că discriminarea directă are loc atunci când o persoana este tratată mai puțin favorabil decât este alta, a fost sau ar putea fi tratată într-o manieră similară, pe criteriul originii rasiale sau etnice; (b) se va considera că discriminarea indirectă are loc atunci când o prevedere, criteriu sau practică aparent neutre dezavantajează anumite persoane de o anumită rasă sau origine față de alte persoane, în afara de cazul în care acele prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluia scop sunt adecvate și necesare. Hărțuirea trebuie incriminată ca discriminare, în conformitate cu sensul paragrafului 1, atunci când un comportament nedorit, pe criteriul originii rasiale sau etnice, duce la violarea demnității personale sau crează un cadru intimidant, ostil, degradant sau ofensiv. În acest context, conceptul de hărțuire poate fi definit ținându-se cont de legislația internă și practicile statelor membre."

Nici Legea pentru aprobarea Ordonanței 137/2000 și nici un alt act normativ nu se referă la victimizare în sensul precizat de Direcția 43/2000. În acest sens, articolul 9 al Directivei precizează că "statele

membre trebuie să introducă în sistemul legislativ intern măsurile necesare protecției indivizilor în fața oricărui tratament advers sau consecința adversă, ca reacție la o plângere sau la procedurile menite să întărească plângerea cu principiul tratamentului egal". Până în prezent, legea 48/2002 nu a fost amendată în sensul precizărilor mai sus menționate⁷⁴.

Organismul specializat de sancționare a faptelor de discriminare, CNCD, în forma în care este prezentat în Ordonanța 137/2000, este organ al administrației publice locale, în subordinea Guvernului. Așa cum subliniează și Raportul ECRI privind România, unui asemenea mecanism trebuie să i se asigure independența față de Guvern sau sfera politică. CNCD va trebui să fie suficient de independent și să se garanteze reprezentarea adecvată a tuturor grupurilor minoritare expuse la discriminare în România și, în special, romilor. Ar trebui să

Totuși, legea 48/2002 este un real progres

existe siguranța că sub nici o formă Consiliul Național să nu fie singurul organism însărcinat cu audierea și soluționarea reclamațiilor cu privire la discriminare, și că Ordonanța se pune în aplicare prin intermediul instanțelor de judecată⁷⁵.

În ciuda tuturor acestor motive de îngrijorare, Legea română extinde în mod substanțial protecția împotriva discriminării de care se bucură cetățenii români. Semnarea Protocolului 12 oferă în mod similar reînnoirea recunoașterii eforturilor României de a pune capăt tuturor formelor de discriminare - inclusiv discriminarea pe bază de rasă sau origine etnică - și va avea consecințe importante asupra indivizilor în momentul în care România îl va ratifica. Discriminarea directă asupra romilor

⁷⁴În același sens vezi și Renate Weber, Legal analysis of national and European anti-discrimination legislation, A comparison of the EU Racial Equality Directive and Protocol no.12 with anti-discrimination legislation in Romania, ERRC, INTERRIGHTS și MPG, septembrie 2001

⁷⁵DI. Attila Marko, Subsecretar de Stat pt. relațiile interetnice la Ministerul Informației Publice, a declarat ERRC în data de 2 februarie 2001, că în conformitate cu o propunere adoptată de fostul guvern, dar a cărei punere în aplicare nu a fost niciodată semnată, Ordonanța ar putea fi pusă în aplicare doar de Consiliul Național, și nu de tribunale (Interviu realizat de Centrul European pentru Drepturile Romilor cu dl. Attila Marko, 2 februarie 2001, București).

La ce refera, mai exact, Legea 48/2002?

este la ora actuală o realitate cotidiană, și tipare evidente ale discriminării se regăsesc în multe domenii ale vieții de zi cu zi. Aceste considerente sunt cu atât mai mult o necesitate în implementarea prezentei legi privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare .

În conținutul Legii 48 sunt prezentate în primul capitol, principiile ce sunt garantate prin lege în exercitarea drepturilor care sunt exhaustiv enumerate, după care este definită discriminarea. Următorul capitol cuprinde "Dispoziții speciale" referitoare la domeniul de aplicare al legii iar cel de-al treilea capitol se referă la sancțiuni. De asemenea, se face referire la membrii Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării care con-

Care este Definiția Discriminării în Legea 48/2002?

stată și sancționează discriminarea, CNCD fiind mecanismul specializat în prevenirea și combaterea discriminării în România. În înțelesul prezentei legi, eliminarea tuturor formelor de discriminare se realizează și prin instituirea unor măsuri speciale, în vederea protecției persoanelor aflate în minoritate, atunci când acestea nu se bucură de egalitatea șanselor.

În prima parte a legii sunt definite două tipuri de discriminare: Directă și în mod implicit "Indirectă".

Prin Discriminare Directă se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex sau orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată sau orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Fără a include o prevedere specifică pentru discriminarea indi-

Care este domeniul de aplicare al Legii ?

rectă, și fără a se conforma prevederilor Directivei 43/2000 a UE, legea 48/2002 prevede că orice comportament activ sau pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează

Cine răspunde pentru încălcarea prevederilor legii 48/2002?

nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate, față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități, atrage răspunderea contravențională.

Care este organismul competent să soluționeze o plângere privind discriminarea?

Domeniul de aplicare al legii 48 vizează activitatea economică, servicii publice administrative și juridice, servicii de sănătate, bunuri și facilități, educație, libera circulație, dreptul la libera alegere a domiciliului, accesul la locurile publice, demnitatea persoanei.

Orice persoană fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate în legea 48/2002, nerespectarea prevederilor legii determinând sancționarea acesteia.

Orice persoană care este discriminată are posibilitatea de a se adresa printr-o plângere Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Potrivit legii, membrii Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării constată și sancționează contravențiile prevăzute în capitolul II, Dispoziții Speciale, din lege. Dispozițiile legii 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare se aplică în mod corespunzător.⁷⁶ Celălalte atribuții ale CNCD vor fi reglementate prin hotărâre a Guvernului.⁷⁷

De asemenea, potrivit legii, orice persoană discriminată se

Care sunt Atribuțiile Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării ?

poate adresa unei instanțe civile pentru a obține despăgubiri proporțional cu prejudiciul suferit, restabilirea situației anterioare sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun.

La cerere, instanța poate dispune retragerea, de către autoritățile emitente, a autorizației de funcționare a persoanelor juridice care, printr-o acțiune discriminatorie, cauzează un prejudiciu semni-

⁷⁶Legea 32 din 1968 a fost modificată prin Ordonanța de Guvern nr.2 din 2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aceasta din urmă aprobată cu modificări de Legea 180/2002.

⁷⁷Vezi Art. 23 aliniat 2 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

ficativ sau care, deși cauzează un prejudiciu redus, încalcă în mod repetat prevederile legii.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, constituit în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, se organizează și funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului.

Consiliul are rolul de a implementa principiul egalității între cetățeni, prevăzut în Constituția României, în legislația internă în vigoare și în documentele internaționale la care România este parte. În exercitarea atribuțiilor sale, potrivit Hotărârii de Guvern privind organizarea și funcționarea CNCD, Consiliul își desfășoară activitatea în mod independent, fără ca aceasta să fie îngădită sau influențată de către alte instituții sau autorități publice. CNCD propune:

- instituirea, în condițiile legii, a unor acțiuni sau a unor măsuri speciale pentru protecția persoanelor sau categoriilor defavorizate care se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită originii sociale ori a unui handicap, fie că se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare atunci când acestea nu se bucură de egalitatea șanselor:

- Guvernului proiecte de acte normative în domeniul său de activitate; avizează proiectele de acte normative care au ca obiect exercitarea drepturilor și a libertăților, în condiții de egalitate și nediscriminare; colaborează cu autoritățile publice competente în vederea armonizării legislației interne cu normele internaționale în materia nediscriminării; colaborează cu autoritățile publice, persoanele juridice și persoanele fizice pentru asigurarea prevenirii sancționării și eliminării tuturor formelor de discriminare; urmărește aplicarea și respectarea, de către autoritățile publice, persoanele fizice și juridice, a dispozițiilor normative ce privesc prevenirea sancționării și eliminării tuturor formelor de discriminare; primește petiții și sesizări privind încălcarea drepturilor omului, dispozițiilor normative referitoare la principiul egalității și nediscriminării, de la persoanele fizice, organizații neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului, alte persoane juridice, instituții publice, le analizează, adoptă măsurile corespunzătoare și comunică răspunsul în termenul prevăzut de lege.

⁷⁸Citat din Hotărârea de Guvern nr.1. 194/2001, privind Constituirea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, M.Of. Nr.792 din 12.12.2001

Ce rol joacă organizațiile non-guvernamentale, potrivit legii 48/2002?

De asemenea, CNCD colaborează cu organizațiile neguvernamentale, care au ca scop protecția drepturilor omului; elaborează studii și cercetări privind respectarea principiului egalității și nediscriminării, pe care le prezintă Guvernului și le dă publicității; editează publicații în materie; constată și sancționează contravențiile prevăzute de Ordonanța Guvernului nr.137/2000, colaborează cu organizațiile similare și cu organizații neguvernamentale din domeniul drepturilor omului, din alte state, precum

S-au depus plângeri privind discriminarea romilor potrivit legii 48/2002?

și cu organizațiile internaționale în materie⁷⁸.

Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului au calitate procesuală activă în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau grup de persoane. Aceste organizații au calitate procesuală activă și în cazul în care discriminarea aduce atingere unei persoane fizice, dacă aceasta din urmă mandatează organizația în acest sens.

Odată cu intrarea în vigoare a Ordonanței de Guvern 137/2000 și până la înființarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării au fost depuse plângeri privind cazuri de discriminare în care, spre exemplu, românii au fost refuzați în accesul la locuri deschise publicului larg. În aceste cazuri, s-au depus în anul 2000 plângeri la Avocatul Poporului și Poliție, în anul 2001 la Avocatul Poporului și Instanțe civile de judecata și ulterior în anul 2002 la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

În cazul *CRISS vs. Discotecile din București* plângerile au fost nesoluționate datorită lipsei competenței de soluționare a Poliției la momentul respectiv⁷⁹. În cazul *CRISS vs. Angely Pitești* cazul a fost respins în fața judecătoriei din motive procedurale la care s-a adăugat

⁷⁹Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Cazul *CRISS vs. Discotecile București*, Departamentul Drepturile Omului, la adresa www.romanicriss.org

⁸⁰Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Cazul *CRISS vs. Angely Pitești*, Departamentul Drepturile Omului, la adresa www.romanicriss.org

⁸¹Pentru detalii vezi Romani CRISS, Cazul *CRISS vs. Artenis Srl* și *CRISS vs. Comact Impex SRL* pe pagina de web www.romanicriss.org

și imposibilitatea prezentării procesului-verbal de constatare a discriminării în lipsa CNCD⁸⁰. În cazul CRISS vs. Artenis SRL și CRISS vs. Compact Impex SRL instanța a considerat că Romani CRISS nu are calitate procesuală activă datorită lipsei mandatării de către victime și a unei interpretări restrictive privind grupul de persoane. Potrivit acestei interpretări, în sensul legii 48/2002 nu se poate considera că 6 persoane constituie un grup de persoane deoarece intenția legiuitorului a fost aceea ca prin grup să se înțeleagă o 'entitate distinctă' și nu un grup în sensul gramatical al cuvântului⁸¹.

Deși Ordonanța 137/2000 specifică faptul că atunci când discriminarea se manifestă împotriva unui grup de persoane nu este nevoie de un mandat, instanța a considerat că persoanele refuzate în număr de 5, respectiv 6, nu constituie un grup de persoane în înțelesul Ordonanței, ci persoane luate individual. Cazul se află pe rol în fața judecătoriei din Iași⁸².

Noile modificări legislative în domeniul discriminării- Ordonanța de Guvern nr.77/2003

În anul 2002 au fost introduse acțiuni civile privind desfacerea contractului de muncă și din motive etnice, în cazul Taba vs. Petrom Slobozia, refuzul de a servi persoane de etnie roma în baruri, în cazul CRISS vs. Milenium Rădăuți, CRISS vs. Complex Moldova-Botoșani, CRISS vs. Casablanca Botoșani, CRISS vs. Discoteca Roman etc⁸³ sau publicarea anunțurilor discriminatorii de genul: "Închiriez apartament, prestăm servicii "Exclus romii", în cazul CRISS vs. România Liberă, CRISS vs. Monitorul de Vrance, CRISS vs. Anunțul de la A la Z etc⁸⁴.

Prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003 publicată în Monitorul Oficial nr. 619 din 30 august 2003 s-a modificat Ordonanța de Guvern nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. Prin acest act normativ sunt aduse unele modificări prin care se încearcă aducerea prevederilor legislative interne în armonie cu standardele minimale prevăzute în Directivele Uniunii Europene. Astfel, este prevăzută definiția discriminării indirecte, introducerea unei

⁸²Idem

⁸³Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Departamentul Drepturile Omului, la adresa www.romanicris.org

⁸⁴Vezi Romani CRISS, Baza de Date, Cazul CRISS vs. Milenium Rădăuți, cazul CRISS vs. România Liberă, cazul Taba vs. Petrom Slobozia etc. la adresa www.romanicriss.org

circumstanțe agravante în cazul în care discriminarea se bazează pe două sau mai multe criterii, victimizarea, medierea prin soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor apărute în urma săvârșirii unor acte/fapte de discriminare, acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării, mărirea cuantumului amenzilor și obligația persoanelor fizice sau juridice de a depune toate diligențele necesare și cerute de CNCD în controlul efectuat.

Deși reprezintă un pas înainte în armonizarea legislației anti-discriminare din România, aceasă Ordonanță nu are în vedere decât parțial, standardele minimale prevăzute de Directiva 43/200/EC și 78/2000/EC a Uniunii Europene. Mai mult, apariția unor concepte în ordonanță nu este clară și explicită. De exemplu, medierea prevăzută ca atribuție a CNCD în soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor apărute în urma săvârșirii unor acte/fapte de discriminare. În primul rând, este imperios necesar reglementarea noțiunii de "mediere" în legislația noastră. Pe de altă parte, este necesară crearea prin intermediul unei legi organice a unei structuri organizatorice a CNCD-ului, care să cuprindă departamente separate, cu atribuții distincte, neconflictuale. Este inadmisibil ca aceleași persoane să medieze părțile, iar apoi,

Asistența din partea CNCD

în caz de neînțelegere, să constate și să sancționeze faptele de discriminare.

De asemenea, se prevede și acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării. În schimb, este neclar, până în momentul actual, și în lipsa unei practici în acest sens, nu putem spune că expresia de "asistență de specialitate" este conformă cu prevederile Directivelor europene.

V.1. PAȘII PE CARE VICTIMA DISCRIMINĂRII TREBUIE SĂ ÎI IA ÎN CONSIDERARE ATUNCI CÂND SE ADRESEAZĂ CNCD⁸⁵

Orice persoană care se consideră discriminată în condițiile legii 48/2002 se poate adresa CNCD printr-o sesizare scrisă. CNCD

⁸⁵Această secțiune este citată din lucrarea "Practici Pozitive: mecanisme specializate în combaterea discriminării: Marea Britanie și România", Romani CRISS, Av. Dezideriu Gergely, 2003.

⁸⁶Termenul legal pt. a emite răspunsul oficial referitor la o sesizare adresată unei instituții publice este de 30 de zile, potrivit legii contenciosului administrativ din România, Legea 29/1990.

primește petiții și sesizări, le analizează, adoptă măsurile corespunzătoare și comunică răspunsul în termenul prevăzut de lege⁸⁶. Astfel, CNCD constată și sancționează contravențiile prevăzute în actul normativ, limitându-se însă la prevederile legii 48/2002.

Referitor la organismele specializate în combaterea discriminării, Directiva 43 a Uniunii Europene în Articolul 13 face unele precizări pe care statele membre și implicit țările candidate trebuie să le ia în considerare. Între altele: "Statele membre trebuie să se asigure că competența acestor organisme include:

- oferirea de asistență independentă victimelor discriminării în depunerea plângerilor lor cu privire la cazurile de discriminare, fără a prejudicia drepturile victimelor și ale asociațiilor, organizațiilor sau altor entități legale despre care se face vorbire în Articolul 7(2).

În hotărârea de Guvern nr. 1.194 din 27 noiembrie 2002 privind

Ajută CNCD pe oricine?

organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării nu se face nici o referire explicită la acordarea de asistență independentă victimelor discriminării în depunerea plângerilor cu privire la cazurile de discriminare .

Prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003, care a modificat Ordonanța de Guvern nr.137/2000 se prevede acordarea de asistență de

Cum trebuie să mă adresez CNCD?

specialitate victimelor discriminării. În schimb, este neclar în ce constă expresia de "asistență de specialitate". Include acest termen și asistența juridică și financiară? Rămâne de văzut pe viitor.

Există un termen limită care trebuie respectat?

Atribuțiile CNCD vizează prevenirea și combaterea discriminării în formele prevăzute de lege, astfel încât doar persoanele a căror drepturi au fost încălcate în relație directă sau indirectă cu prevederile legii 48/2002 se pot adresa acestui organism instituțional. Orice persoana care a fost discriminată poate sesiza CNCD cu privire la încălcarea dispozițiilor contravenționale prevăzute în actul normativ.

O persoană trebuie să se adreseze în scris CNCD, a cărui sediu se află în București. În prezent nu există un formular tip în ceea

Ce se întâmplă ulterior ?

ce privește plângerea, necesar a fi completat de victima discriminării.

Referitor la plângerea privind discriminarea, deoarece potrivit legii, faptele prevăzute sunt contravenții, aceasta trebuie introdusă în termenul prevăzut de lege. Ordonanța 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor în art.13 al.1 prevede că: "aplicarea sancțiunii amenzii contravenționale se prescrie în termen de 6 luni de la data săvârșirii faptei". Astfel, nedepunerea plângerii în termenul prevăzut de lege atrage după sine imposibilitatea saționării contravenției. Victima discriminării este responsabilă a introduce plângerea în termenul legal.

Legea 48/2002 referindu-se la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, menționează că membrii CNCD constată și sancționează contravențiile prevăzute în lege. Membrii Consiliului pot delega personalului de specialitate al Consiliului calitatea de agent constator și de organ care aplică sancțiunile pentru contravențiile stabilite, având competențele prevăzute în Ordonanța Guvernului nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor.

Potrivit ordonanței 2/2001, Contravenția se constată printr-un proces-verbal încheiat de persoanele anume prevăzute în actul normativ care stabilește și sancționează contravenția, denumite în mod generic agenți constatori.

Procesul-verbal de constatare a contravenției va cuprinde în mod obligatoriu: data și locul unde este încheiat; numele, prenumele, calitatea și instituția din care face parte agentul constator; datele personale din actul de identitate, inclusiv codul numeric personal, ocupația și locul de muncă ale contravenientului; **descrierea faptei contravenționale cu indicarea datei, orei și locului în care a fost savârșită, precum și arătarea tuturor împrejurărilor ce pot servi la aprecierea gravității faptei și la evaluarea eventualelor pagube pricinuite**; indicarea actului normativ prin care se stabilește și se sancționează contravenția; indicarea societății de asigurări, în situația în care fapta a avut ca urmare producerea unui accident de circulație; posibilitatea achitării în termen de 48 de ore a jumătate din minimul amenzii prevăzute de actul normativ, dacă acesta prevede o asemenea posibilitate; termenul de exercitare a căii de atac și organul la care se depune plângerea.

Când voi știți dacă CNCD a soluționat cazul meu?

Procesul-verbal se semnează pe fiecare pagină de agentul constatator și de contravenient. În cazul în care contravenientul nu se află de față, refuză sau nu poate să semneze, agentul constatator va face mențiune despre aceste împrejurări, care trebuie să fie confirmate de cel puțin un martor. În acest caz, procesul-verbal va cuprinde și datele personale din actul de identitate al martorului și semnătura acestuia. Nu poate avea calitatea de martor un alt agent constatator. În lipsa unui martor, agentul constatator va preciza motivele care au condus la încheierea procesului-verbal în acest mod.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării primește petiții și sesizări privind încălcarea drepturilor omului, dispozițiilor normative referitoare la principiul egalității și nediscriminării, de la persoanele fizice, organizații neguvernamentale care au ca scop protecția drep-

Plângerea privind discriminarea

turilor omului, alte persoane juridice, instituții publice, le analizează, adoptă măsurile corespunzătoare și comunică răspunsul în termenul prevăzut de lege.

Astfel, cu privire la toate petițiile și sesizările depuse, CNCD va comunica petentului sau victimei, ori organizației care a depus o plângere, măsura dispusă, în speță sancționarea sau nesancționarea faptei care face obiectul plângerii.

V.2. PAȘII ÎN INTRODUCEREA UNEI PLÂNGERI LA CNCD⁸⁷

Cum trebuie să procedez ?

Dacă tu crezi că ai fost discriminat, este foarte important să acționezi rapid. Există anumite termene care trebuie respectate în depunerea unei plângeri, atât în fața CNCD, cât și a instanțelor de judecată. **Discriminarea nu este o chestiune ușor de probat, uneori**

⁸⁷Această secțiune este citată din lucrarea "Practici Pozitive în utilizarea mecanismelor specializate în combaterea discriminării: Marea Britanie și România", scrisă de Av. Dezideriu Gergely, Romani CRISS, 2003.

⁸⁸Plângerea privind discriminarea se adresează Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării la adresa: B-dul Nicolae Bălcescu, nr.35, Sc. A, Et.5, Ap.10, cod.7000, București, Sector 1, tel.021 3126579, Fax. 0213126578, e-mail: cncd@b.astral.ro

fiind foarte dificil chiar imposibil. Cea mai bună cale în soluționarea unei astfel de plângeri este să aduci cât mai multe dovezi posibile. Fie că este vorba de martori, acte sau alte probe, este deosebit de important să le poți folosi în argumentarea cazului tău. Cu cât sunt mai multe dovezi, cu atât cazul poate fi mai ușor probat și soluționat.⁸⁸

În primul rând, trebuie să faci o descriere detaliată a incidentului prin care tu consideri că ai fost discriminat. Ideal este să notezi numele persoanelor care au văzut sau auzit incidentul, deci a martorilor și încearcă să îi convingi să scrie o declarație referitor la faptul pe care vrei să îl reclami. Deasemenea, descrierea în detaliu a faptelor de către tine este relevantă.

Plângerea în general trebuie să conțină anumite elemente precum: numele, prenumele, datele personale din actul de identitate ale victimei,

Unde pot obține consultanță?

descrierea faptei cu indicarea datei, orei și locului în care a fost săvârșită, precum și arătarea tuturor împrejurărilor ce pot servi la aprecierea gravității faptei și la evaluarea eventualelor pagube pricinuite. Precizarea numelui martorilor și al altor probe sunt relevante în argumentarea cazului. Precizarea, și în cel mai bun caz indicarea numelui contravenientului sau contravenienților este un alt element esențial. Sub aspect legal, indicarea actului normativ și a articolelor din act sunt importante dar acest aspect va fi apreciat de către membrii CNCD.

Unde sunt soluționate cazuri de discriminare ?

Există anumite organizații care te pot ajuta și îți pot acorda consultanță în ceea ce privește plângerea ta. În general, organizațiile de apărare a drepturilor omului pot să-ți ofere sprijin în acest sens:

- Poți lua legătura cu organizații non-guvernamentale din orașul tău
- În Baroul de Avocați din orașul în care te afli poți găsi un avocat care să îți ofere consultanță juridică
- Dacă ești rom, o organizație a romilor îți poate oferi sprijin în acest sens
- Sindicatul de la locul tău de muncă te poate ajuta (dacă incidentul are legătură cu locul de muncă, există un sindicat și ești membru)

Există termene limită pentru a depune o plângere care vizează un caz de discriminare?

Deoarece legea se referă la eliminarea tuturor formelor de discriminare, cazurile privind diferite forme de discriminare sunt în general soluționate de către membrii Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Deasemenea, cazuri de discriminare pot fi audiate și în fața instanțelor civile de judecată și vizează cereri de acordare a despăgubirilor în care sunt implicate victime ale discriminării. În primă instanță, CNCD poate acorda o sancțiune contravențională într-un caz de discriminare iar o instanță de judecată poate acorda despăgubiri proporțional cu prejudiciul suferit de victima discriminării.

Da. Există diferite termene limită care trebuie respectate. Deoarece potrivit legii, faptele prevăzute în legea 48/2002 sunt contravenții, plângerea trebuie introdusă în termenul prevăzut de lege. Ordonanța 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor în art.13 al.1 prevede că : "aplicarea sancțiunii amenzii contravenționale se prescrie în termen de 6 luni de la data săvârșirii faptei". Astfel,

Este ușor să introduci un caz de discriminare?

nedepunerea plângerii în termenul prevăzut de lege, adică cel de 6 luni atrage după sine imposibilitatea saționării contravenției, deoarece termenul în care trebuia depusă plângerea nu s-a respectat. Victima discriminării este responsabilă a introduce plângerea în termenul legal.

Atunci când victima se adresează instanței de judecată, plângerea privind acordarea de despăgubiri trebuie introdusă, deasemenea, în termenul prevăzut de lege. Acest termen în fața instanțelor de judecată este de 3 ani de la data săvârșirii faptei care a produs un prejudiciu⁸⁹.

Nu. Să demonstrezi că ai fost discriminat, în cele mai multe cazuri nu este ușor, deoarece:

- Persoana care invocă discriminarea trebuie să o și dovedească
- A găsi probe care să demonstreze discriminarea este deseori dificil, iar martorii pot fi reticenți în a continua un proces civil îndelungat
- Legea în sine privind discriminarea este complexă, o persoană având

⁸⁹ Vezi Decret nr.167 din 1958 si Codul Civil al României

Poate fi cazul meu soluționat prin mediere, în afara unei instanțe de judecată?

nevoie de consultarea unui specialist sau asistență pentru pregătirea cazului

- În fața instanțelor civile un caz poate dura ani până la finalizarea speței
- Reprezentarea legală gratuită este acordată doar în circumstanțe speciale
- Litigiul în fața instanței civile ar trebui să constituie "o ultimă soluție".

Este deosebit de important ca victima discriminării să fie hotărâtă să depună plângere, să caute asistență pentru depunerea plângerii în cel mai scurt timp, și să aibă în vedere termenele în interiorul cărora trebuie depusă plângerea.

Legea 48/2002 și Hotărârea de Guvern 1194/2001 nu conferă atribuții de mediere Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Totuși, cazuri de discriminare soluționate prin mediere au fost înregistrate în România dar în afara unui cadru legal și prin intermediul unui mecanism instituțional. Romani CRISS încă din anul 2000 până în prezent a monitorizat și intervenit în diverse cazuri de discriminare în care soluțiile pe care organizația le-a optat, au diferit de la un caz la altul, de la plângeri adresate diverselor instituții precum Poliție, Avocatul Poporului și Instanțe civile de judecată, până la mediere. În astfel de cazuri, scuzele publice au constituit o soluție de compromis prin care s-a evitat introducerea unei acțiuni civile în instanță⁹⁰.

Totuși, o "mediere" sau înțelegere între părți este posibilă și în fața instanței de judecată și poate lua forma juridică a "tranzacției judiciare". Această soluție însă este esențialmente de natură civilă și utilizată în fața instanței de judecată.

Prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003 care a modificat Ordonanța de Guvern nr.137/2000 medierea este prevăzută ca atribuție a CNCD în soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor apărute în urma săvârșirii unor acte/fapte de discriminare. Cel puțin

⁹⁰Vezi Romani CRISS, Raport Anual 2000, Raport anual 2001-Departamentul Drepturile Omului; cazuri disponibile și pe pagina de web a Romani CRISS al adresa <http://www.romanicriss.org>

⁹¹Vezi în acest sens "Document de poziție" privind propunerea CNCD de modificare a O.G. 137/2000, document realizat de Centrul de Resurse Juridice, Fundația pentru o Societate Deschisă, ACCEPT, APADOR-Comitetul Helsinki, Romani CRISS, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, Liga Pro Europa, Institutul pentru Politici Publice adresat CNCD în 31 iulie 2003.

până în prezent, este neclar cum se va realiza. În primul rând, este imperios necesar reglementarea noțiunii de "mediere" în legislația noastră. Pe de altă parte, este necesară crearea prin intermediul unei legi organice a unei structuri organizatorice a CNCD-ului, care să cuprindă departamente separate, cu atribuții distincte, neconflictuale. Este inadmisibil ca aceleași persoane să medieze părțile, iar apoi, în caz de neînțelegere, să constate și să sancționeze faptele de discriminare⁹¹.

Strict în condițiile prezentate anterior, este necesară reflectarea la

Care sunt posibilele remedii ce pot fi obținute într-un caz de discriminare?

posibilitatea introducerii pe lângă termenul de "mediere" și pe acela de "conciliere," datorită înțelesurilor lor complementare. Astfel, într-o accepțiune tradițională, medierea se referă la intervenția imparțială a unei persoane oficiale pentru rezolvarea unui conflict, asistând la negocieri și formulând uneori propuneri. Medierea nu are valoare juridică. Pe de altă parte, concilierea se referă la procedura de împăcare a părților într-un conflict luând în final forma unei înțelegeri care are valoare juridică, fiind asemănătoare unei tranzacții făcute în fața judecătorului, din dreptul civil⁹².

În condițiile în care sunt întrunite elementele constitutive ale uneia dintre contravențiile prevăzute în legea 48/2002, CNCD poate sancționa cu amendă între 1.000.000 lei și 10.000.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă între 2.000.000 lei și 20.000.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane." Prin Ordonanța de guvern nr.77/2003 a fost modificat cuantumul amenzilor, astfel că CNCD poate sancționa cu amendă între 2.000.000 lei și 20.000.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă între 4.000.000 lei și 40.000.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate.

Pot obține asistență juridică/reprezentare legală ?

De asemenea, potrivit legii, orice persoană discriminată se poate adresa unei instanțe civile pentru a obține despăgubiri proporționale cu prejudiciul suferit, restabilirea situației anterioare sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun. Cererea de

⁹²Idem

despăgubire este scutită de taxa judiciară de timbru. La cerere, instanța poate dispune retragerea, de către autoritățile emitente, a autorizației de funcționare a persoanelor juridice care, printr-o acțiune discriminatorie, cauzează un prejudiciu semnificativ sau care, deși cauzează un prejudiciu redus, încalcă în mod repetat prevederile legii.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nu acordă asistență judiciară și reprezentare victimelor discriminării în fața instanțelor de judecată. Persoanele-victime ale discriminării se pot

adresa organizațiilor nonguvernamentale de apărare a drepturilor omului, organizații ale minorităților, în general, și unor organizații ale romilor ce acordă victimelor discriminării asistență judiciară și reprezentare prin intermediul avocaților ce sunt angajați de aceste organizații. Deși prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003 s-a introdus ca atribuție a CNCD asistența de specialitate, este neclar dacă aceasta include asistența juridică și financiară.

Cel puțin, în prezent, în cazul în care o persoană este victimă a discriminării și are posibilități materiale, poate să își angajeze ca apărător, un avocat privat.

Romani CRISS este una dintre organizațiile non-guvernamentale de apărare a drepturilor omului care acorda asistență juridică independentă victimelor discriminării. Aceasta însă se acordă victimelor discriminării etnice și în special romilor. Pentru informații în acest sens, se poate contacta organizația telefonic, în scris sau prin e-mail⁹³.

⁹³Adresa la care se pot oferi informații privind acordarea de asistență independentă în cazurile de discriminare etnică este: Romani CRISS - Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii, București, Sector 1, Str. Buzești, Nr. 19, tel. 021 231 41 44 sau 021 212 56 05, sau prin e-mail la adresa criss@dnt.ro și humanrights@romanicriss.ro, pentru informații despre Romani CRISS vezi și www.romanicriss.org

A N E X E

A n e x a 1

Ordonanța de Guvern nr. 137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare⁹⁴, aprobată prin legea 48/2002⁹⁵ și modificată prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003⁹⁶

CAPITOLUL I

Principii și definiții

Art. 1⁹⁷ - (1) În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate prin lege.

2) Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi:

- a) dreptul la un tratament egal în fața instanțelor judecătorești și a oricărui alt organ jurisdicțional;
- b) dreptul la securitatea persoanei și la obținerea protecției statului

⁹⁴Ordonanța de Guvern nr. 137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 431 din 2 septembrie 2000.

⁹⁵Legea nr. 48 din 16 ianuarie 2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr.137/2000, privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 69 din 31 ianuarie 2002.

⁹⁶Ordonanța de Guvern nr.77/2003 din 28 august 2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței de Guvern nr.137/2000, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 619 din 30 august 2003.

⁹⁷Art.1 este redat astfel cum a fost modificată prin Legea 48/2002

împotriva violențelor sau maltratărilor din partea oricărui individ, grup sau instituție;

c) drepturile politice, și anume drepturile electorale, dreptul de a participa la viața publică și de a avea acces la funcții și demnități publice;

d) drepturile civile, în special:

- (i) dreptul la libera circulație și la alegerea reședinței;
- (ii) dreptul de a părăsi țara și de a se întoarce în țară;
- (iii) dreptul de a obține și de a renunța la cetățenia română;
- (iv) dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul;
- (v) dreptul de proprietate;
- (vi) dreptul la moștenire;
- (vii) dreptul la libertatea de gândire, conștiință și religie;
- (viii) dreptul la libertatea de opinie și de exprimare;
- (ix) dreptul la libertatea de întrunire și de asociere;
- (x) dreptul de petiționare;

e) drepturile economice, sociale și culturale, în special:

(i) dreptul la muncă, la libera alegere a ocupației, la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva somajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare;

(ii) dreptul de a înființa sindicate și de a se afilia unor sindicate;

(iii) dreptul la locuință;

(iv) dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială și la servicii sociale;

(v) dreptul la educație și la pregătire profesională;

(vi) dreptul de a lua parte, în condiții de egalitate, la activități culturale și sportive;

f) dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice.

(3) Exercițarea drepturilor enunțate în cuprinsul prezentului articol privește persoanele aflate în situații comparabile.

(4) Orice persoana fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate la alin. (2)."

Art. 2⁹⁸ - (1) Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectarea HIV ori apartenența la o categorie defavorizată care are ca scop sau efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților

⁹⁸ Art.2 este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003

fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

(2) Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare.

(3) Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități, atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.

(4) Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință bazată pe două sau mai multe criterii prevăzute la alin. (1) constituie circumstanță agravantă la stabilirea răspunderii contravenționale dacă una sau mai multe dintre componentele acesteia nu intră sub incidența legii penale.

(5) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice tratament advers venit ca reacție la o plângere cu privire la încălcarea principiului tratamentului egal și al nediscriminării.

(6) Prevederile prezentei ordonanțe nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație.

(7) Măsurile luate de autoritățile publice sau de persoanele juridice de drept privat în favoarea unei persoane, unui grup de persoane sau a unei comunități, vizând asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității de șanse a acestora în raport cu celelalte persoane, grupuri de persoane sau comunități, precum și măsurile pozitive ce vizează protecția grupurilor defavorizate nu constituie discriminare în sensul prezentei ordonanțe.

(8) În înțelesul prezentei ordonanțe, eliminarea tuturor formelor de discriminare se realizează prin:

- a) prevenirea oricăror fapte de discriminare, prin instituirea unor măsuri speciale, inclusiv a unor acțiuni afirmative, în vederea protecției persoanelor defavorizate care nu se bucură de egalitatea șanselor;
- b) mediere prin soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor apărute în

⁹⁹ Art.3, Lit. a este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

urma săvârșirii unor acte/fapte de discriminare;

c) sancționarea comportamentului discriminatoriu prevăzut în dispozițiile alin. (1)-(5)."

Art. 3. - Dispozițiile prezentei ordonanțe se aplică tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice cu atribuții în ceea ce privește:

a)⁹⁹ condițiile de încadrare în muncă, criteriile și condițiile de recrutare, selectare și promovare, accesul la toate formele și nivelurile de orientare, formare și perfecționare profesională;

b)¹⁰⁰ protecția și securitatea socială;

c) serviciile publice sau alte servicii, accesul la bunuri și facilități;

d) sistemul educațional;

e) asigurarea libertății de circulație;

f) asigurarea liniștii și ordinii publice.

g)¹⁰¹ alte domenii ale vieții sociale.

Art. 4¹⁰² -.În înțelesul prezentei ordonanțe, categorie defavorizată este acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită diferențelor identitare față de majoritate, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare

CAPITOLUL II

Secțiunea I Egalitatea în activitatea economică și în materie de angajare și profesie

Art. 5¹⁰³. - Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, condiționarea participării la o activitate economică a unei persoane ori a alegerii sau exercitării libere a unei profesii de apartenență sa la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială, respectiv de convingerile, de sexul sau orientarea sexuală, de vârsta sau de apartenența sa la o categorie defavorizată."

Art. 6¹⁰⁴. - Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea unei persoane pentru motivul că aparține unei

¹⁰⁰Art.3, Lit. b este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹⁰¹Art.3, Lit. g este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹⁰²Art.4 este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003

¹⁰³Art.5 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

anumite rase, naționalități, etnii, religii, categorii sociale sau unei categorii defavorizate, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia, într-un raport de muncă și protecție socială, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, manifestată în următoarele domenii:

a) încheierea, suspendarea, modificarea sau încetarea raportului de muncă;
b) stabilirea și modificarea atribuțiilor de serviciu, locului de muncă sau a salariului;

c) acordarea altor drepturi sociale decât cele reprezentând salariul;
d) formarea, perfecționarea, reconversia și promovarea profesională;
e) aplicarea măsurilor disciplinare;
f) dreptul de aderare la sindicat și accesul la facilitățile acordate de acesta;
g) orice alte condiții de prestare a muncii, potrivit legislației în vigoare.

Art. 7¹⁰⁵ - (1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzul unei persoane fizice sau juridice de a angaja în muncă o persoană pentru motivul că aceasta aparține unei anumite rase, naționalități, etnii, religii, categorii sociale sau unei categorii defavorizate ori din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

(2) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, condiționarea ocupării unui post prin anunț sau concurs, lansat de angajator ori de reprezentantul acestuia, de apartenența la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, de vârstă, de sexul sau orientarea sexuală, respectiv de convingerile candidaților, cu excepția situației prevăzute la art. 2 alin. (4).

(3) Persoanele fizice și juridice cu atribuții în medierea și repartizarea în muncă vor aplica un tratament egal tuturor celor aflați în căutarea unui loc de muncă, vor asigura tuturor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă accesul liber și egal la consultarea cererii și ofertei de pe piața muncii, la consultația cu privire la posibilitățile de ocupare a unui loc de muncă și de obținere a unei calificări și vor refuza sprijinirea cererilor discriminatorii ale angajaților. Angajatorii vor asigura confidențialitatea datelor privitoare la rasă, naționalitatea, etnia, religia, sexul, orientarea sexuală sau a altor date cu caracter privat care privesc persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă."

¹⁰⁵Art.7 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹⁰⁶Art.8 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹⁰⁷Art.9 este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003

Art. 8¹⁰⁶ - Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea angajaților de către angajatori, în raport cu prestațiile sociale acordate, din cauza apartenenței angajaților la o anumită rasă, naționalitate, origine etnică, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori pe baza vârstei, sexului, orientării sexuale sau convingerilor promovate de ei.

Art. 9¹⁰⁷ - Prevederile art. 5-8 nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului angajatorului de a refuza angajarea unei persoane

care nu corespunde cerințelor ocupaționale în domeniul respectiv, atât timp cât refuzul nu constituie un act de discriminare în sensul prezentei ordonanțe, iar aceste măsuri sunt justificate obiectiv de un scop legitim și metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare.

Secțiunea a II-a Accesul la serviciile publice administrative și juridice, de sănătate, la alte servicii, bunuri și facilități

Art. 10. - Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, discriminarea unei persoane fizice, a unui grup de persoane din cauza apartenenței acestora ori a persoanelor care administrează persoana juridică la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză prin:

- a)¹⁰⁸ refuzarea acordării serviciilor publice administrative și juridice;
- b)¹⁰⁹ refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile de sănătate publică - alegerea medicului de familie, asistența medicală, asigurările de sănătate, serviciile de urgență sau alte servicii de sănătate;
- c)¹¹⁰ refuzul de a vinde sau de a închiria un teren sau imobil cu destinație de locuință, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a aceluși scop sunt adecvate și necesare;
- d) refuzul de a acorda un credit bancar sau de a încheia orice alt tip

¹⁰⁸Art.10, Lit. a este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹⁰⁹Art.10, Lit. b este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹¹⁰ Art. 10, Lit. c, d, e, f, g este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003

de contract, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

e) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de teatre, cinematografe, biblioteci, muzee și expoziții, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

f) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de magazine, hoteluri, restaurante, baruri, discoteci sau de orice alți prestatori de servicii, indiferent dacă sunt în proprietate privată ori publică, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

g) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de companiile de transport în comun - prin avion, vapor, tren, metrou, autobuz, troleibuz, tramvai, taxi sau prin alte mijloace -, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare

h)¹¹¹ refuzarea acordării pentru o persoană sau un grup de persoane a unor drepturi sau facilități.

Art. 11-14 se abrogă

Secțiunea a III-a Accesul la educație

Art. 15¹¹² - (1). Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la sistemul de educație de stat sau privat, la orice formă, grad și nivel, din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

(2) Prevederile alineatului precedent se aplică tuturor fazelor sau la etapelor din sistemul educațional, inclusiv la admiterea sau la înscrierea în unitățile ori instituțiile de învățământ și la evaluarea ori examinarea cunoștințelor.

¹¹¹ Art.10, Lit. h este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹¹² Art.15, alin. 1,3,4 si 6 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

(3) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, solicitarea unor declarații doveditoare a apartenenței acelei persoane sau acelui grup la o anumită etnie, care să condiționeze accesul unei persoane sau unui grup de persoane la educație în limba maternă. Excepție face situația în care în învățământul liceal și universitar candidații concurează pe locuri special acordate pentru o anumită minoritate și se impune dovedirea, printr-un act din partea unei organizații legal constituite a minorității respective, a apartenenței la această minoritate.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului unității ori instituției de învățământ de a refuza înscrierea sau admiterea unei persoane ale cărei cunoștințe ori rezultate anterioare nu corespund standardelor sau condițiilor de înscriere cerute pentru accesul în instituția respectivă, atât timp cât refuzul nu este determinat de apartenența persoanei în cauză la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia.

(5) Prevederile alin. (1) și (2) nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului unității ori instituției de învățământ pentru pregătirea personalului de cult de a refuza înscrierea unei persoane al cărei statut confesional nu corespunde condițiilor stabilite pentru accesul în instituția respectivă.

(6) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice îngrădiri pe criterii de apartenență la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată în procesul de înființare și de acreditare a instituțiilor de învățământ înființate în cadrul legislativ în vigoare.

Sectiunea a IV-a Libertatea de circulație, dreptul la libera alegere a domiciliului și accesul în locurile publice

Art. 16. - (1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice acțiuni constând în amenințări, constrângeri, folosirea forței sau orice alte mijloace de asimilare, strămutare sau colonizare de persoane, în scopul modificării compoziției etnice, rasiale sau sociale a unei zone a țării sau a unei localități.

(2)¹¹³. Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe,

¹¹³Art.16, alin. 2 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

orice comportament constând în determinarea părăsirii domiciliului, în deportare sau în îngreunarea condițiilor de viață și de trai cu scopul de a se ajunge la renunțarea la domiciliul tradițional al unei persoane sau al unui grup de persoane aparținând unei anumite rase, naționalități, etniei sau religii, respectiv al unei comunități, fără acordul acestora. Constituie o încălcare a prevederilor prezentei ordonanțe atât obligarea unui grup de persoane aflate în minoritate de a părăsi localitatea, aria sau zonele în care locuiește, cât și obligarea unui grup de

persoane aparținând majorității de a se stabili în localități, arii sau zone locuite de o populație aparținând minorităților naționale.

Art. 17¹¹⁴. - (1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice comportament care are ca scop mutarea sau alungarea unei persoane sau unui grup de persoane dintr-un cartier sau dintr-un imobil din cauza apartenenței acestuia la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

(2) Prevederea alin. (1) nu poate fi interpretată în sensul restrângerii dreptului autorităților de punere în aplicare a planurilor de sistematizare și amenajare a teritoriului, atât timp cât mutarea se face în condițiile legii, iar măsura luată nu este determinată de apartenența persoanei sau a grupului de persoane în cauză la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acestora."

Art. 18¹¹⁵. - Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, interzicerea accesului unei persoane sau al unui grup de persoane în locurile publice din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la oricare altă categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

Secțiunea a V-a Dreptul la demnitatea personală

Art. 19¹¹⁶ - Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament

¹¹⁴Art.17 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹¹⁵Art. 18 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

¹¹⁶Art. 19 este redat astfel cum a fost modificat prin Legea 48/2002

manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia.

Secțiunea a VI-a "Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării"

Art. 191¹¹⁷ - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este autoritatea națională care investighează și sancționează contravențional faptele sau actele de discriminare prevăzute în prezenta ordonanță.

Art. 192 - În exercitarea atribuțiilor sale, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării își desfășoară activitatea în mod independent, fără ca aceasta să fie îngrădită sau influențată de către alte instituții ori autorități publice.

Art. 193. - Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este responsabil cu aplicarea și controlul respectării prevederilor prezentei ordonanțe în domeniul său de activitate, precum și în ceea ce privește armonizarea dispozițiilor din cuprinsul actelor normative sau administrative care contravin principiului nediscriminării.

Art. 194. - În vederea combaterii faptelor de discriminare, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării își exercită atribuțiile în următoarele domenii:

- a) prevenirea faptelor de discriminare;
- b) medierea faptelor de discriminare;
- c) investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare;
- d) monitorizarea cazurilor de discriminare;
- e) acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării.

CAPITOLUL III

Sanctiuni

¹¹⁷Art. 191, 192, 193, 194 este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr. 77/2003

¹¹⁸Art.20, alin.1 și 3,4,5,6 este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003

Art. 20¹¹⁸. - **(1)** Contravențiunile prevăzute la art. 5-8, 10, art. 15 alin. (1), (3) și (6), art. 16, art. 17 alin. (1), art. 18 și 19 se sancționează cu amendă între 2.000.000 lei și 20.000.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amendă între 4.000.000 lei și 40.000.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate

(2) Sancțiunile se aplică și persoanelor juridice.

(3) Dispozițiile prezentei ordonanțe se completează cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002."

(4) Actualizarea cuantumului amenzilor prevăzute în prezenta ordonanță se va face prin hotărâri ale Guvernului

(5) La cererea agenților constatatori, reprezentanții legali ai autorităților și instituțiilor publice și ai agenților economici supuși controlului, precum și persoanele fizice au obligația, în condițiile legii:

a) să pună la dispoziție orice act care ar putea ajuta la clarificarea obiectivului controlului;

b) să dea informații și explicații verbale și în scris, după caz, în legătură cu problemele care formează obiectul controlului;

c) să elibereze copiile documentelor solicitate;

d) să asigure sprijinul și condițiile necesare bunei desfășurări a controlului și să-și dea concursul pentru clarificarea constatărilor.

(6) Nerespectarea obligațiilor prevăzute la alin. (5) constituie contravenție și se sancționează cu amendă între 2.000.000 lei și 10.000.000 lei."

Art. 21 - (1) În toate cazurile de discriminare prevăzute în prezenta ordonanță, persoanele discriminate au dreptul să pretindă despăgubiri proporțional cu prejudiciul suferit, precum și restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun.

(2) Cererea de despăgubire este scutită de taxa judiciară de timbru.

(3) La cerere, instanța poate dispune retragerea, de către autoritățile emitente, a autorizației de funcționare a persoanelor juridice care, printr-o acțiune discriminatorie, cauzează un prejudiciu semnificativ sau care, deși cauzează un prejudiciu redus, încalcă în mod repetat prevederile prezentei ordonanțe.

Art. 22. - (1) Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului au calitate procesuală activă în cazul în

care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau unui grup de persoane.

(2) Organizațiile prevăzute la alin. (1) au calitate procesuală activă și, în cazul în care discriminarea aduce atingere unei persoane fizice, dacă aceasta din urmă mandatează organizația în acest sens.

CAPITOLUL IV **Dispoziții finale**

Art. 23. - (1) În termen de 60 de zile de la data publicării prezentei ordonanțe în Monitorul Oficial al României, Partea I, se constituie Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, organ de specialitate al administrației publice centrale, în subordinea Guvernului.

(2) Structura organizatorică și celelalte atribuții ale Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării vor fi reglementate prin hotărâre a Guvernului.

Art. 24. - Prezenta ordonanță intră în vigoare în termen de 60 de zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Art. 25¹¹⁹ . - La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe se abrogă orice alte dispoziții contrare.

¹¹⁹Art.25 este redat astfel cum a fost modificat prin Ordonanța de Guvern nr.77/2003

ANEXA 2

Probele și mijloacele de probă (texte extrase din Codul de Procedură Penală al României cu modificări ulterioare, ultima prin Legea 281/2003 și Ordonanța de Urgență 109/2003)

PROBELE ȘI MIJLOACELE DE PROBĂ

Lămurirea cauzei prin probe

Art. 62. - În vederea aflării adevărului, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să lămurească cauza sub toate aspectele, pe bază de probe.

Probele și aprecierea lor

Art. 63. - Constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei.

Probele nu au valoare mai dinainte stabilită. Aprecierea fiecărei probe se face de organul de urmărire penală și de instanța de judecată potrivit convingerii lor, formată în urma examinării tuturor probelor administrate și conducându-se după conștiința lor.

Mijloacele de probă

Art. 64. - (1) Mijloacele de probă prin care se constată elementele de fapt ce pot servi ca probă sunt: declarațiile învinuitului sau ale inculpatului, declarațiile părții vătămate, ale părții civile și ale părții respon-

sabile civilmente, declarațiile martorilor, înscrisurile, înregistrările audio sau video, fotografiile, mijloacele materiale de probă, constatările tehnico-științifice, constatările medico-legale și expertizele.

(2) Mijloacele de probă obținute în mod ilegal nu pot fi folosite în procesul penal.

Sarcina administrării probelor

Art. 65. - Sarcina administrării probelor în procesul penal revine organului de urmărire penală și instanței de judecată.

La cererea organului de urmărire penală ori a instanței de judecată, orice persoană care cunoaște vreo probă sau deține vreun mijloc de probă este obligată să le aducă la cunoștință sau să le înfățișeze.

Prezumția de nevinovăție

Art. 66. - Învinitul sau inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție și nu este obligat să-și probeze nevinovația sa.

În cazul când există probe de vinovăție, învinuitul sau inculpatul are dreptul să probeze lipsa lor de temeinicie.

Concludența și utilitatea probei

Art. 67. - În cursul procesului penal părțile pot propune probe și cere administrarea lor.

Cererea pentru administrarea unei probe nu poate fi respinsă, dacă proba este concludentă și utilă.

Admiterea sau respingerea cererii se face motivat.

Interzicerea mijloacelor de constrângere

Art. 68. - Este oprit a se întrebuița violente, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obține probe.

De asemenea, este oprit a determina o persoană să săvârșească sau să continue săvârșirea unei fapte penale, în scopul obținerii unei probe.

Declarațiile învinuitului sau ale inculpatului

Art. 69. - Declarațiile învinuitului sau ale inculpatului, făcute în cursul procesului penal, pot servi la aflarea adevărului, numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

Întrebări și lămuriri prealabile

Art. 70. - Învinitul sau inculpatul, înainte de a fi ascultat, este întrebat cu privire la nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii, numele și prenumele părinților, cetățenie, studii, situația militară, loc de muncă, ocupație, adresă, antecedente penale și alte date pentru stabilirea situației sale personale.

Învinitului sau inculpatului i se aduce apoi la cunoștință fapta care formează obiectul cauzei, dreptul de a avea un apărător, precum și dreptul de a nu face nici o declarație, atrăgându-i-se totodată atenția că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa. Dacă învinitul sau inculpatul dă o declarație, i se pune în vedere să declare tot ce știe cu privire la fapta și la învinuirea ce i se aduce în legătură cu aceasta. Dacă învinitul sau inculpatul consimte să dea o declarație, organul de urmărire penală, înainte de a-l asculta pe învinit, îi cere să dea o declarație scrisă personal, cu privire la învinuirea ce i se aduce.

Modul de ascultare

Art. 71. - Fiecare învinit sau inculpat este ascultat separat.

În cursul urmăririi penale, dacă sunt mai mulți învinuiți sau inculpați, fiecare este ascultat fără să fie de față ceilalți.

Invinitul sau inculpatul este mai întâi lasat să declare tot ce știe în cauză.

Ascultarea invinitului sau inculpatului nu poate începe cu citirea sau reamintirea declarațiilor pe care acesta le-a dat anterior în cauză.

Învinitul sau inculpatul nu poate prezenta ori citi o declarație scrisă de mai înainte, însă se poate servi de însemnări asupra amănuntelor greu de reținut.

Întrebări cu privire la faptă

Art. 72. - După ce învinitul sau inculpatul a făcut declarația, i se pot pune întrebări cu privire la fapta care formează obiectul cauzei și la învinuirea ce i se aduce. De asemenea, este întrebat cu privire la probele pe care înțelege să le propună.

Consemnarea declarațiilor

Art. 73. - Declarațiile invinitului sau inculpatului se consemnează în scris. În fiecare declarație se vor consemna, totodată, ora începerii și ora încheierii ascultării invinitului sau inculpatului. Declarația scrisă se citește acestuia, iar dacă cere, i se dă să o citească. Când este de

acord cu conținutul ei, o semnează pe fiecare pagină și la sfârșit." Când învinuitul sau inculpatul nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune în declarația scrisă.

Declarația scrisă este semnată și de organul de urmărire penală care a procedat la ascultarea învinuitului sau inculpatului ori de președintele completului de judecată și de grefier, precum și de interpret când declarația a fost luată printr-un interpret.

Dacă învinuitul sau inculpatul revine asupra vreuneia din declarațiile sale sau are de făcut completări, rectificări sau precizări, acestea se consemnează și se semnează în condițiile arătate în prezentul articol.

Ascultarea învinuitului sau inculpatului la locul unde se află

Art. 74. - Ori de câte ori învinuitul sau inculpatul se găsește în imposibilitate de a se prezenta pentru a fi ascultat, organul de urmărire penală sau instanța de judecată procedează la ascultarea acestuia la locul unde se află, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel."

Declarațiile părții vătămate, părții civile și ale părții responsabile civilmente

Declarațiile celorlalte părți din proces

Art. 75. - Declarațiile părții vătămate, ale părții civile și ale părții responsabile civilmente făcute în cursul procesului penal pot servi la aflarea adevărului, numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

Explicații prealabile

Art. 76. - Organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să cheme, spre a fi ascultate, persoana care a suferit o vătămare prin infracțiune, precum și persoana civilmente responsabilă.

Înainte de ascultare, persoanei vătămate i se pune în vedere că poate participa în proces ca parte vătămată, iar dacă a suferit o pagubă materială sau o dauna morală, că se poate constitui parte civilă. De asemenea, i se atrage atenția că declarația de participare în proces ca parte vătămată sau de constituire ca parte civilă se poate face în tot cursul urmăririi penale, iar în fața primei instanțe de judecată, până la citirea actului de sesizare.

Modul de ascultare

Art. 77. - Ascultarea părții vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente se face potrivit dispozițiilor privitoare la ascultarea învinuitului sau inculpatului, care se aplică în mod corespunzător.

Declarațiile martorilor

Martorul

Art. 78. - Persoana care are cunoștință despre vreo faptă sau despre vreo împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului în procesul penal poate fi ascultată în calitate de martor.

Ascultarea persoanei obligate a păstra secretul profesional

Art. 79. - Persoana obligată a păstra secretul profesional nu poate fi ascultată ca martor cu privire la faptele și împrejurările de care a luat cunoștință în exercițiul profesiei, fără încuviințarea persoanei sau a unității față de care este obligată a păstra secretul.

Calitatea de martor are întâietate față de calitatea de apărător, cu privire la faptele și împrejurările pe care acesta le-a cunoscut înainte de a fi devenit apărător sau reprezentant al vreuneia dintre părți.

Ascultarea soțului și a rudelor apropiate

Art. 80. - Soțul și rudele apropiate ale învinuitului sau inculpatului nu sunt obligate să depună ca martori. Organele judiciare vor aduce aceasta la cunoștința persoanelor arătate în alineatul precedent, de îndată ce au fost îndeplinite dispozițiile alin. 3 din art. 84.

Martor minor

Art. 81. - Minorul poate fi ascultat ca martor. Până la vârsta de 14 ani ascultarea lui se face în prezența unuia dintre părinți ori a tutorelui său a persoanei căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare.

Persoana vătămată

Art. 82. - Persoana vătămată poate fi ascultată ca martor, dacă nu este constituită parte civilă sau nu participă în proces ca parte vătămată.

Obligația de prezentare

Art. 83. - Persoana chemată ca martor este obligată să se înfățișeze la locul, ziua și ora arătate în citație și are datoria să declare tot ce știe cu privire la faptele cauzei.

Întrebări prealabile

Art. 84. - Martorul este întrebat mai întâi despre nume, prenume, etate, adresă și ocupație.

În caz de îndoială asupra identității martorului, aceasta se stabilește prin orice mijloc de probă.

Martorul va fi apoi întrebat dacă este soț sau rudă a vreunuia dintre părți și în ce raporturi se află cu acestea, precum și dacă a suferit vreo pagubă de pe urma infracțiunii.

Jurământul martorului

Art. 85. - Înainte de a fi ascultat, martorul depune următorul jurământ: "Jur că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu. Așa să-mi ajute Dumnezeu!"

În timpul depunerii jurământului, martorul ține mâna pe cruce sau pe Biblie. Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă potrivit credinței religioase a martorului.

Martorului de altă religie decât cea creștină nu îi sunt aplicabile prevederile alin. 2. Martorul fără confesiune va depune următorul jurământ: "Jur pe onoare și conștiință că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu".

Martorii care din motive de conștiință sau confesiune nu depun jurământul vor rosti în fața instanței următoarea formulă: "Mă oblig că voi spune adevărul și că nu voi ascunde nimic din ceea ce știu".

Situațiile la care se referă alin. 3, 4 și 5 se rețin de organul judiciar pe baza afirmațiilor făcute de martor.

După depunerea jurământului sau după rostirea formulei prevăzute în alin. 5, se va pune în vedere martorului că, dacă nu va spune adevărul, săvârșește infracțiunea de mărturie mincinoasă.

Despre toate acestea se face mențiune în declarația scrisă. Minorul care nu a împlinit 14 ani nu depune jurământ; i se atrage însă atenția să spună adevărul.

Modul și limitele ascultării martorilor

Art. 86. - Martorului i se face cunoscut obiectul cauzei și i se arată care sunt faptele sau împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor, cerându-i-se să declare tot ce știe cu privire la acestea. După ce martorul a făcut declarații, i se pot pune întrebări cu privire la faptele și împrejurările care trebuie constatate în cauză, cu privire la persoana părților, precum și în ce mod a luat cunoștință despre

cele declarate.

Dispozițiile art. 71-74 se aplică în mod corespunzător și la ascultarea martorului.

Protecția datelor de identificare a martorului

Art. 861. - Dacă există probe sau indicii temeinice că prin declararea identității reale a martorului sau a localității acestuia de domiciliu ori de reședință ar fi periclitată viața, integritatea corporală sau libertatea lui ori a altei persoane, martorului i se poate încuviința să nu declare aceste date, atribuindu-i-se o altă identitate sub care urmează să apară în fața organului judiciar.

Această măsură poate fi dispusă de către procuror în cursul urmăririi penale, iar în cursul judecății de instanță, la cererea motivată a procurorului, a martorului sau a oricărei alte persoane îndreptățite.

Datele despre identitatea reală a martorului se consemnează într-un proces-verbal, care va fi păstrat, la sediul parchetului care a efectuat sau a supravegheat efectuarea urmăririi penale ori, după caz, la sediul instanței, într-un loc special, în plic sigilat, în condiții de maximă siguranță. Procesul-verbal va fi semnat de cel care a înaintat cererea, precum și de cel care a dispus măsura.

Documentele privind identitatea reală a martorului vor fi prezentate procurorului sau, după caz, completului de judecată, în condiții de strictă confidențialitate.

În toate cazurile, documentele privind identitatea reală a martorului vor fi introduse în dosarul penal numai după ce procurorul, prin ordonanța sau, după caz, instanța, prin încheiere, a constatat că a dispărut pericolul care a determinat luarea măsurilor de protecție a martorului.

Declarațiile martorilor cărora li s-a atribuit o altă identitate, redată în procesul-verbal al procurorului potrivit art. 862 alin. 5, precum și declarația martorului, consemnată în cursul judecății și semnată de procurorul care a fost prezent la ascultarea martorului și de președintele completului de judecată, potrivit art. 862 alin. 6, teza I, pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

Pot fi audiați ca martori cărora li s-a atribuit o altă identitate și investigatorii sub acoperire.

Dispozițiile prevăzute în alin. 1-6 se aplică și experților.

Modalități speciale de ascultare a martorului

Art. 862. - În situațiile prevăzute în art. 861, dacă există mijloace tehnice corespunzătoare, procurorul său, după caz, instanța poate admite ca martorul să fie ascultat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice prevăzute în alineatele următoare.

Luarea declarației martorului, în condițiile arătate în alin. 1, se face în prezența procurorului.

Martorul poate fi ascultat prin intermediul unei rețele de televiziune cu imaginea și vocea distorsionate, astfel încât să nu poată fi recunoscut.

Declarația martorului ascultat, în condițiile arătate în alin. 1 și 2, se înregistrează prin mijloace tehnice video și audio și se redă integral în forma scrisă.

În cursul urmăririi penale, se întocmește un proces-verbal în care se redă cu exactitate declarația martorului și acesta se semnează de procurorul care a fost prezent la ascultarea martorului și de organul de urmărire penală și se depune la dosarul cauzei. Declarația martorului, transcrisă, va fi semnată și de acesta și va fi păstrată în dosarul depus la parchet, într-un loc special, în plic sigilat, în condiții de maximă siguranță.

În cursul judecății, declarația martorului va fi semnată de procurorul care a fost prezent la ascultarea martorului și de președintele completului de judecată. Declarația martorului, transcrisă, va fi semnată și de martor, fiind păstrată în dosarul depus la instanță, în condițiile prevăzute în alin. 5.

Casetele video și audio pe care a fost înregistrată declarația martorului, în original, sigilate cu sigiliul parchetului sau, după caz, al instanței de judecată în fața căreia s-a făcut declarația, se păstrează în condițiile prevăzute în alin. 5. Casetele video și audio înregistrate în cursul urmăririi penale vor fi înaintate la terminarea urmăririi penale instanței competente, împreună cu dosarul cauzei, și vor fi păstrate în aceleași condiții. Dispozițiile art. 78, 85 și ale art. 86 alin. 1 și 2 se aplică în mod corespunzător.

Verificări privind mijloacele de ascultare a martorilor

Art. 863. - Instanța de judecată poate admite, la cererea procurorului, a

părților sau din oficiu, efectuarea unei expertize tehnice privind mijloacele prin care au fost audiat martorii, în condițiile prevăzute în art. 862.

Audierea martorilor sub 16 ani în anumite cauze

Art. 864. - În cauzele privind infracțiunile de violență între membrii aceleiași familii, instanța poate dispune ca martorul sub 16 ani să nu fie audiat în ședința de judecată, admitându-se prezentarea unei audieri efectuate în prealabil, prin înregistrări audio-video, în condițiile art. 862 alin. 2, 4, 5 și 7.

Protejarea deplasărilor martorului

Art. 865. - Procurorul care efectuează sau supraveghează cercetarea penală ori, după caz, instanța de judecată poate dispune ca organele poliției să supravegheze domiciliul sau reședința martorului ori să-i asigure o reședință temporară supravegheată, precum și să-l însoțească la sediul parchetului sau al instanței și înapoi la domiciliu sau la reședință.

Măsurile prevăzute în alin.1 vor fi ridicate de procuror sau, după caz, de instanță, când se constată că pericolul care a impus luarea lor a încetat."

Confruntarea

Obiectul confruntării

Art. 87. - Când se constată că există contradicții între declarațiile persoanelor ascultate în aceeași cauză, se procedează la confruntarea acelor persoane, dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei.

Procedura confruntării

Art. 88. - Persoanele confruntate sunt ascultate cu privire la faptele și împrejurările în privința cărora declarațiile date anterior se contradic. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate încuviința ca persoanele confruntate să-și pună reciproc întrebări. Declarațiile date de persoanele confruntate se consemnează în proces-verbal.

Înscrisurile

Mijloacele de probă scrise

Art. 89. - Înscrisurile pot servi ca mijloace de probă, dacă în conținutul lor se arată fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

Art. 891. - Formularele în care urmează să se consemneze orice declarație, în faza de urmărire penală, vor fi în prealabil înregistrate și înseriate, ca formulare cu regim special, iar după completare vor fi introduse în dosarul cauzei."

Procesul-verbal ca mijloc de probă

Art. 90. - Procesele-verbale încheiate de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată sunt mijloace de probă.

De asemenea, sunt mijloace de probă procesele-verbale și actele de constatare, încheiate de alte organe, dacă legea prevede aceasta.

Cuprinsul și forma procesului-verbal

Art. 91. - Procesul-verbal trebuie să cuprindă:

- a) data și locul unde este încheiat;
- b) numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie;
- c) numele, prenumele, ocupația și adresa martorilor asistenți, când există;
- d) descrierea amănunțită a celor constatate, precum și a măsurilor luate;
- e) numele, prenumele, ocupația și adresa persoanelor la care se refera procesul-verbal, obiecțiile și explicațiile acestora;
- f) mențiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale. Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină și la sfârșit de cel care îl încheie, precum și de persoanele arătate la lit. c) și e). Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta.

Înregistrările audio sau video

Înregistrările convorbirilor

Art. 911. - Înterceptările și înregistrările pe bandă magnetică sau pe orice alt tip de suport ale unor convorbiri ori comunicări se vor efectua cu autorizarea motivată a instanței, la cererea procurorului, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, dacă sunt date sau indicii temeinice privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu, iar interceptarea și înregistrarea se impun pentru aflarea adevărului. Autorizația se dă de către președintele instanței căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, în camera de consiliu. Interceptarea și înregistrarea convorbirilor se impun pentru aflarea adevărului, atunci când stabilirea situației de fapt sau identificarea făptuitorului nu poate fi realizată în

baza altor probe.

Interceptarea și înregistrarea convorbirilor sau comunicărilor pot fi autorizate în cazul infracțiunilor contra siguranței naționale prevăzute de Codul penal și de alte legi speciale, precum și în cazul infracțiunilor de trafic de stupefiante, trafic de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede sau alte valori, în cazul infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție ori al unor alte infracțiuni grave care nu pot fi descoperite sau ai căror făptuitori nu pot fi identificați prin alte mijloace ori în cazul infracțiunilor care se săvârșesc prin mijloace de comunicare telefonică sau prin alte mijloace de telecomunicații.

Autorizarea se dă pentru durata necesară înregistrării, până la cel mult 30 de zile.

Autorizarea poate fi prelungită în aceleași condiții, pentru motive temeinic justificate, fiecare prelungire neputând depăși 30 de zile. Durata maximă a înregistrărilor autorizate este de 4 luni.

Măsurile dispuse de instanță vor fi ridicate înainte de expirarea duratei pentru care au fost autorizate, îndată ce au încetat motivele care le-au justificat.

Înregistrările prevăzute în alin. 1 pot fi făcute și la cererea motivată a persoanei vătămate privind comunicările ce-i sunt adresate, cu autorizarea instanței de judecată.

Autorizarea interceptării și a înregistrării convorbirilor sau comunicărilor se face prin încheiere motivată, care va cuprinde: indiciile concrete și faptele care justifică măsura; motivele pentru care măsura este indispensabilă aflării adevărului; persoana, mijlocul de comunicare sau locul supus supravegherii; perioada pentru care sunt autorizate interceptarea și înregistrarea.

Organele care efectuează interceptarea și înregistrarea

Art. 912. - Procurorul procedează personal la interceptările și înregistrările prevăzute în art. 911 sau poate dispune ca acestea să fie efectuate de organul de cercetare penală. Persoanele care sunt chemate să dea concurs tehnic la interceptări și înregistrări sunt obligate să păstreze secretul operațiunii efectuate, încălcarea acestei obligații fiind pedepsită potrivit Codului penal.

În caz de urgență, când întârzierea obținerii autorizării prevăzute în art. 911 alin. 1 ar aduce grave prejudicii activității de urmărire, procurorul

poate dispune, cu titlu provizoriu, prin ordonanța motivată, interceptarea și înregistrarea pe bandă magnetică sau pe orice alt tip de suport a convorbirilor sau comunicărilor, comunicând aceasta instanței imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore.

Instanța trebuie să se pronunțe în cel mult 24 de ore asupra ordonanței procurorului și, dacă o confirmă și este necesar, va dispune autorizarea pe mai departe a interceptării și înregistrării, în condițiile art. 911 alin. 1-3. Dacă instanța nu confirmă ordonanța procurorului, ea trebuie să dispună încetarea, de îndată, a interceptărilor și înregistrărilor și distrugerea celor efectuate.

Instanța dispune, până la terminarea urmăririi penale, aducerea la cunoștință, în scris, persoanelor ale căror convorbiri sau comunicări au fost interceptate și înregistrate, datele la care s-au efectuat acestea.

Certificarea înregistrărilor

Art. 913. - Despre efectuarea interceptărilor și înregistrărilor menționate în art. 911 și 912, procurorul sau organul de cercetare penală întocmește un proces-verbal în care se menționează autorizația dată de instanță pentru efectuarea acestora, numărul sau numerele posturilor telefonice între care s-au purtat convorbirile, numele persoanelor care le-au purtat, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei convorbiri în parte și numărul de ordine al benzii magnetice sau al oricărui alt tip de suport pe care se face imprimarea.

Convorbirile înregistrate sunt redată integral în forma scrisă și se atașează la procesul-verbal, cu certificarea pentru autenticitate de către organul de cercetare penală, verificat și contrasemnat de procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală în cauză. În cazul în care procurorul procedează la interceptări și înregistrări, certificarea pentru autenticitate se face de către acesta, iar verificarea și contrasemnarea, de către procurorul ierarhic superior. Corespondentele în altă limbă decât cea română sunt transcrise în limba română, prin intermediul unui interpret. La procesul-verbal se atașează banda magnetică sau orice alt tip de suport, care conține înregistrarea convorbirii, sigilată cu sigiliul organului de urmărire penală. Banda magnetică sau orice alt tip de suport cu înregistrarea convorbirii, redarea scrisă a acesteia și procesul-verbal se înaintează instanței care, după ce ascultă procurorul și părțile, hotărăște care dintre informațiile culese prezintă înțeles în cercetarea și soluționarea cauzei, încheind un proces-verbal în acest sens. Convorbirile sau comunicările

care conțin secrete de stat sau profesionale nu se menționează în procesul-verbal. Dacă săvârșirea unor infracțiuni are loc prin convorbiri sau comunicări care conțin secrete de stat, consemnarea se face în procese-verbale separate, iar dispozițiile art. 97 alin. 3 se aplică în mod corespunzător.

Banda magnetică sau orice alt tip de suport, însoțită de transcrierea integrală și copii de pe procesele-verbale, se păstrează la grefa instanței, în locuri speciale, în plic sigilat.

Instanța poate aproba, la cererea motivată a inculpatului, a părții civile sau a avocatului acestora, consultarea părților din înregistrare și din transcrierea integrală, depuse la grefă, care nu sunt consemnate în procesul-verbal.

Instanța dispune prin încheiere distrugerea înregistrărilor care nu au fost folosite ca mijloace de probă în cauză. Celelalte înregistrări vor fi păstrate până la arhivarea dosarului.

Înregistrarea convorbirilor dintre avocat și justițiabil nu poate fi folosită ca mijloc de probă.

Alte înregistrări

Art. 914. - Condițiile și modalitățile de efectuare a interceptărilor și înregistrărilor prevăzute în art. 911-913 sunt aplicabile, în mod corespunzător și, în cazul înregistrării de convorbiri efectuate prin alte mijloace de telecomunicație, autorizate în condițiile legii.

Înregistrările de imagini

Art. 915. - Dispozițiile art. 911 și 912 se aplică în mod corespunzător și în cazul înregistrării de imagini, iar procedura de certificare a acestora este cea prevăzută în art. 913, cu excepția redării în forma scrisă, după caz.

Verificarea mijloacelor de probă

Art. 916. - Mijloacele de probă prevăzute în prezenta secțiune pot fi supuse expertizei tehnice la cererea procurorului, a părților sau din oficiu. Înregistrările prevăzute în prezenta secțiune, prezentate de părți, pot servi ca mijloace de probă, dacă nu sunt interzise de lege."

Martorii asistenți

Prezența martorilor asistenți

Art. 92. - Când legea prevede că la efectuarea unui act procedural este necesară prezența unor martori asistenți, numărul acestora trebuie să fie de cel puțin doi. Nu pot fi martori asistenți minorii sub 14 ani, persoanele interesate în cauză și cei ce fac parte din aceeași unitate cu organul care efectuează actul procedural.

Stabilirea identității martorilor asistenți

Art. 93. - Organul care procedează la efectuarea unui act procedural în prezența martorilor asistenți este obligat să constate și să consemneze în procesul-verbal pe care îl încheie date privind identitatea martorilor asistenți, menționând și observațiile pe care aceștia au fost invitați să le facă cu privire la cele constatate și la desfășurarea operațiilor la care asistă.

Mijloacele materiale de probă

Obiectele ca mijloc de probă

Art. 94. - Obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite, precum și orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului, sunt mijloace materiale de probă.

Corpuri delictive

Art. 95. - Sunt, de asemenea, mijloace materiale de probă obiectele care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni, precum și obiectele care sunt produsul infracțiunii.

Ridicarea de obiecte și înscrisuri. Efectuarea perchezițiilor

Ridicarea de obiecte și înscrisuri

Art. 96. - Organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să ridice obiectele și înscrisurile ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal.

Predarea obiectelor și înscrisurilor

Art. 97. - Orice persoană fizică sau persoană juridică, în posesia căreia se află un obiect sau un înscris ce poate servi ca mijloc de probă, este obligată să-l prezinte și să-l predea, sub luare de dovadă, organului de urmărire penală sau instanței de judecată, la cererea acestora. Dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată apreciază

că și o copie de pe un înscris poate servi ca mijloc de probă, reține numai copia.

Dacă obiectul sau înscrisul are caracter secret ori confidențial, prezentarea sau predarea se face în condiții care să asigure păstrarea secretului ori a confidențialității.

Reținerea și predarea corespondenței și a obiectelor

Art. 98. - Instanța de judecată, la propunerea procurorului, în cursul urmăririi penale, sau din oficiu, în cursul judecății, poate dispune ca orice unitate poștală sau de transport să rețină și să predea scrisorile, telegramele și oricare altă corespondență, ori obiectele trimise de învinuit sau inculpat, ori adresate acestuia, fie direct, fie indirect."

Măsura prevăzută în alin. 1 se dispune dacă sunt întrunite condițiile arătate în art. 911 alin. 1 și potrivit procedurii acolo prevăzute.

Reținerea și predarea scrisorilor, telegramelor și a oricăror alte corespondențe ori obiecte la care se referă alin. 1 pot fi dispuse, în scris, în cazuri urgente și temeinic justificate și de procuror, care este obligat să informeze de îndată despre această instanță.

Correspondența și obiectele ridicate care nu au legătură cu cauza se restituie destinatarului.

Ridicarea silită de obiecte sau de înscrisuri

Art. 99. - Dacă obiectul sau înscrisul cerut nu este predat de bunăvoie, organul de urmărire penală sau instanța de judecată dispune ridicarea silită. În cursul judecății dispoziția de ridicare silită a obiectelor sau înscrisurilor se comunică procurorului, care ia măsuri de aducere la îndeplinire prin organul de cercetare penală.

Percheziția

Art. 100. - Când persoana căreia i s-a cerut să predea vreun obiect sau vreun înscris dintre cele arătate în art. 98 tăgăduiește existența sau deținerea acestora, precum și ori de câte ori există indicii temeinice că efectuarea unei percheziții este necesară pentru descoperirea și strângerea probelor, se poate dispune efectuarea acesteia.

Percheziția poate fi domiciliară sau corporală.

Percheziția domiciliară poate fi dispusă numai de judecător, prin încheiere motivată, în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, sau în cursul judecății.

Percheziția domiciliară se dispune în cursul urmăririi penale în camera

de consiliu, fără citarea părților. Participarea procurorului este obligatorie. Percheziția corporală poate fi dispusă, după caz, de organul de cercetare penală, de procuror sau de judecător.

Percheziția domiciliară nu poate fi dispusă înainte de începerea urmăririi penale."

Percheziția domiciliară în cursul urmăririi penale

Art. 101. - Percheziția dispusă în cursul urmăririi penale, potrivit art. 100, se efectuează de procuror sau de organul de cercetare penală, însoțit, după caz, de lucrători operativi."

Percheziție domiciliară în cursul judecății

Art. 102. - Instanța poate proceda la efectuarea percheziției cu ocazia unei cercetări locale.

În celelalte cazuri, dispoziția instanței de judecată de a se efectua o percheziție se comunică procurorului, în vederea efectuării acesteia.

Timpul de efectuare a percheziției

Art. 103. - Ridicarea de obiecte și înscrisuri, precum și percheziția domiciliară se pot face între orele 6⁰⁰-20⁰⁰, iar în celelalte ore numai în caz de infracțiune flagrantă sau când percheziția urmează să se efectueze într-un local public. Percheziția începută între orele 6⁰⁰-20⁰⁰ poate continua și în timpul nopții.

Procedura percheziției

Art. 104. - Organul judiciar care urmează a efectua percheziția este obligat ca, în prealabil, să se legitimeze și, în cazurile prevăzute de lege, să prezinte autorizația dată de judecător."

Ridicarea de obiecte și înscrisuri precum și percheziția domiciliară se fac în prezența persoanei de la care se ridică obiecte ori înscrisuri, sau la care se efectuează percheziția, iar în lipsa acesteia, în prezența unui reprezentant, a unui membru al familiei sau a unui vecin, având capacitate de exercițiu.

Aceste operațiuni se efectuează de organul judiciar în prezența unor martori asistenți.

Când persoana la care se face percheziția este reținută ori arestată, va fi adusă la percheziție.

În cazul în care nu poate fi adusă, ridicarea de obiecte și înscrisuri, precum și percheziția domiciliară se fac în prezența unui reprezentant ori a unui membru de familie, iar în lipsa acestora, a unui vecin, având capacitate de exercițiu.

Efectuarea percheziției domiciliare

Art. 105. - Organul judiciar care efectuează percheziția are dreptul să deschidă încăperile sau alte mijloace de păstrare în care s-ar putea găsi obiectele sau înscrisurile căutate, dacă cel în măsură să le deschidă refuză aceasta.

Organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea numai a obiectelor și înscrisurilor care au legătură cu fapta săvârșită; obiectele sau înscrisurile a căror circulație sau deținere este interzisă se ridică totdeauna. Organul judiciar trebuie să ia măsuri ca faptele și împrejurările din viața personală a celui la care se efectuează percheziția și care nu au legătura cu cauza să nu devină publice.

Efectuarea percheziției corporale

Art. 106. - Percheziția corporală se efectuează de organul judiciar care a dispus-o, cu respectarea dispozițiilor art. 104 alin. 1, sau de persoana desemnată de acest organ.

Percheziția corporală se face numai de o persoană de același sex cu cea percheziționată.

.....

Procesul-verbal de percheziție și de ridicare a obiectelor și înscrisurilor

Art. 108. - Despre efectuarea percheziției și ridicarea de obiecte și înscrisuri se întocmește proces-verbal.

Procesul-verbal trebuie să cuprindă, în afară de mențiunile prevăzute în art. 91, și următoarele mențiuni: locul, timpul și condițiile în care înscrisurile și obiectele au fost descoperite și ridicate, enumerarea și descrierea lor amănunțită, pentru a putea fi recunoscute.

În procesul-verbal se face mențiune și despre obiectele care nu au fost ridicate, precum și de acelea care au fost lăsate în păstrare.

Copie de pe procesul-verbal se lasă persoanei la care s-a făcut percheziția sau de la care s-au ridicat obiectele și înscrisurile, ori reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, celor cu care locuiește sau unui vecin și, dacă este cazul, custodelui.

Măsuri privind obiectele ridicate

Art. 109. - Organul de urmărire penală sau instanța de judecată dispune ca obiectele ori înscrisurile ridicate care constituie mijloace de probă să fie, după caz, atașate la dosar sau păstrate în alt mod.

Obiectele și înscrisurile ridicate, care nu sunt atașate la dosar, pot fi fotografiate. În acest caz, fotografiile se vizează și se atașează la dosar. Până la soluționarea definitivă a cauzei, mijloacele materiale de probă se păstrează de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată la care se găsește dosarul.

Obiectele și înscrisurile predate sau ridicate în urma percheziției, și care nu au legătură cu cauza, se restituie persoanei căreia îi aparțin. Obiectele supuse confiscării nu se restituie.

Obiectele ce servesc ca mijloc de probă, dacă nu sunt supuse confiscării, pot fi restituite persoanei căreia îi aparțin, chiar înainte de soluționarea definitivă a procesului, afară de cazul când prin această restituire s-ar putea stânjeni aflarea adevărului. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată pune în vedere persoanei căreia i-au fost restituite obiectele că este obligată să le păstreze până la soluționarea definitivă a cauzei.

Conservarea sau valorificarea obiectelor ridicate

Art. 110. - Obiectele ce servesc ca mijloc de probă, dacă sunt dintre acelea arătate în art. 165 alin. 2 și dacă nu este cazul a fi restituite, se conservă sau se valorifică potrivit dispozițiilor aceluiași articol.

Folosirea interpreților

Cazurile și procedura de folosire a interpreților

Art. 128. - Când una dintre părți sau o altă persoană care urmează să fie ascultată nu cunoaște limba română, ori nu se poate exprima, organul de urmărire penală sau instanța de judecată îi asigură în mod gratuit folosirea unui interpret. Interpretul poate fi desemnat sau ales de părți; în acest din urmă caz, el trebuie să fie un interpret autorizat, potrivit legii. Dispozițiile alineatului precedent se aplică în mod corespunzător și în cazul când unele dintre înscrisurile aflate în dosarul cauzei sau prezentate în instanță sunt redactate într-o altă limbă decât cea română. Dispozițiile art. 83, 84 și 85 se aplică în mod corespunzător și interpretului.

Cercetarea la fața locului și reconstituirea

Cercetarea la fața locului

Art. 129. - Cercetarea la fața locului se efectuează atunci când este necesar să se facă constatări cu privire la situația locului săvârșirii

infracțiunii, să se descopere și să se fixeze urmele infracțiunii, să se stabilească poziția și starea mijloacelor materiale de probă și împrejurările în care infracțiunea a fost săvârșită.

Organul de urmărire penală efectuează cercetarea la fața locului în prezența martorilor asistenți, afară de cazul când aceasta nu este posibil. Cercetarea la fața locului se face în prezența părților, atunci când este necesar. Neprezentarea părților încunoaștințate nu împiedică efectuarea cercetării.

Când învinuitul sau inculpatul este reținut ori arestat, dacă nu poate fi adus la cercetare, organul de urmărire penală îi pune în vedere că are dreptul să fie reprezentat și îi asigură, la cerere, reprezentarea. Instanța de judecată efectuează cercetarea la fața locului cu citarea părților și în prezența procurorului, când participarea acestuia la judecată este obligatorie.

Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate interzice persoanelor care se află ori vin la locul unde se efectuează cercetarea să comunice între ele sau cu alte persoane, ori să plece înainte de terminarea cercetării.

Reconstituirea

Art. 130. - Organul de urmărire penală sau instanța de judecată, dacă găsește necesar pentru verificarea și precizarea unor date, poate să procedeze la reconstituirea la fața locului, în întregime sau în parte, a modului și a condițiilor în care a fost săvârșită fapta.

Reconstituirea se face în prezența învinuitului sau inculpatului.

Dispozițiile art. 129 alin. 2 se aplică în mod corespunzător.

Procesul-verbal de cercetare la fața locului

Art. 131. - Despre efectuarea cercetării la fața locului se încheie proces-verbal, care trebuie să cuprindă, în afara mențiunilor arătate în art. 91, descrierea amănunțită a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât acestea să fie redată cu precizie și pe cât posibil cu dimensiunile respective.

În caz de reconstituire a modului în care a fost săvârșită fapta, se consemnează amănunțit și desfășurarea reconstituirii.

În toate cazurile se pot face schițe, desene sau fotografii, ori alte asemenea lucrări, care se vizează și se anexează la procesul-verbal.

Plângere model privind discriminarea

Către,
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII

DOMNULE PREȘEDINTE

Prin prezenta, subsemnatul(a),
domiciliat(a) în....., formulez:

PLÂNGERE

Împotriva făptuitorului(oarei)/reprezentantului/instituției/firmei.....
.....
domiciliat(a)/cu sediul în.....
.....

MOTIVELE PLÂNGERII

În fapt,
La data de....., în jurul orei....., mă aflu la.....

(În primul rând trebuie să faci o descriere detaliată a incidentului prin care tu consideri că ai fost discriminat. Trebuie să precizezi clar și concis descrierea faptei cu indicarea datei, orei și locului în care a fost săvârșită, precum și arătarea tuturor împrejurărilor ce pot servi la aprecierea gravității faptei și la evaluarea eventualelor pagube pricinuite. Precizarea numelui martorilor și al altor probe sunt relevante în argumentarea cazului tău)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

În drept,

Fapta constituie o încălcare a prevederilor O.G.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, aprobată prin Legea 48/2002.

(Sub aspect legal, indicarea actului normativ și a articolelor din act sunt importante dar acest aspect va fi apreciat de către membrii CNCD.)

Ca mijloc de probă,

Dovada plângerii o fac cu declarațiile martorilor

1

.....

2

.....

3

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Data depunerii
.....

Semnătura,
.....

**DOMNULUI PREȘEDINTE AL CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU
COMBATerea DISCRIMINĂRII**

Romani CRISS

Centrul Romilor pentru
Intervenție Socială și Studii

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii este o asociație civică non-profit, înființată la 4 aprilie 1993. Membrii fondatori ai organizației sunt Federația Etnică a Romilor (FER), Centrul de Cercetare a Romilor/Țiganilor al Universității René Descartes-Paris și Institutul de Sociologie al Academiei Române.

Romani CRISS îmbină militantismul civic pentru respectarea drepturilor romilor ca persoane și ca minoritate, cu proiectarea și implementarea de programe de politică publică în beneficiul comunităților locale de romi.

CRISS activează în comunități multietnice din România cu populație de romi, pentru consolidarea instituțiilor democrației locale bazată pe respectarea nediscriminatorie a drepturilor cetățenești, politice, economice și culturale.

CRISS promovează conceptul politic al romilor ca popor în diaspora mondială și ca minoritate europeană, față de care statele naționale și instituțiile interguvernamentale au o responsabilitate specială.

La Summit-ul EU/US din Londra, în 18 Mai 1998, Romani CRISS a primit Premiul pentru Democrație și Societate Civilă, premiu oferit de către Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii.

În prezent, Romani CRISS își derulează activitățile pe domenii specializate în Drepturile Omului, Media, Social, Educație, Sanitar, Internațional-Pactul de Stabilitate.

Fondurile CRISS sunt obținute prin finanțări de proiecte realizate de staff-ul organizației sau în colaborare cu specialiști externi. În derularea programelor sale, CRISS cooperează atât cu organizații guvernamentale cât și neguvernamentale, din țară și din străinătate, cu organizații ale romilor și cu specialiști ne-romi.

Romani CRISS, în cursul anilor, a colaborat și colaborează cu instituțiile statului roman și organizații internaționale precum Consiliul Europei, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa -Biroul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului, (OSCE/ODIHR), Punctul de Contact pentru Romi și Sinti al OSCE/ODIHR, Organizația Națiunilor Unite (ONU). De asemenea a cooperat și cooperează cu reprezentanți ai Guvernelor și Ambasadelor statelor Uniunii Europene, Centrul și Sud-Estul Europei precum și ai statelor Scandinave, Statelor Unite ale Americii.